

בין גלים

בטאון חיל-הים • מס' 172 • אוקטובר 87

עמ' 9

מהפרדסים של ביתן אהרון

עמ' 12

יוחאי, יוסלה וחברים

עמ' 25

זה עלול להתפוצץ

עמ' 36

עם קצת תושייה

המערכת

עורכת אחראית:
סא"ל דיטה ניב

עורכת בפועל:
סרן איריס פנחסי

עיצוב ועריכה גרפית:
יאיר לינדברג

צלם מערכת:
יהונתן כרמי

חברי מערכת:
רענן צירבינסקי, רותי רודנר

משתתפים:
שלמה מן, אריה קיזל, שחר
לנדאו

כתובת המערכת:
ד.צ. 01068

טלפון:
03-695021
03-693564

סדר והדפסה:
דפוס חידקל בע"מ בהוצאת
משרד הביטחון - הוצאה
לאור

צילום שער קדמי ואחורי:
"הראית איזה יופי שרעד"
ברזה סתיו, שדה זהב דעך
באופל והדליק נרות חצב"
(נתן יונתן).
צילום: יונתן כרמי

רגע לפני

בשלהי אוקטובר, עת שהחורף כבר הספיק להזהיר בבואו, צוין יום הקומנדו הימי. ביום זה התאספו כל אנשי השייטת להתייחד עם נופליהם, והם רבים מדי. חדר זיכרון, שמות ותמונות. משפחות הנופלים, אנשי חיל'הים, מוקירים. השנה נוספה גם תמונתו של אורי טאיץ ז"ל, המפקד. רבות כבר נאמר, רבות עוד יסופר בו. אילמלא... הציבור לא היה יודע, שומע, מכיר. והמילים הם משומשות, יומיומיות, כלי-התקשורת של הנפש, המחשבה, הכאב. אמר חיים גודי: "חותרים אנחנו במקומם. והם עמנו עד עולם. והם שלנו עד עולם. עד עולם."

והחורף כבר מגיח ועושה רושם שיהיה גשום השנה, והיכן שצמחו הקוצים יבוא רשאי ירוק ושמש שתלטף בהזדמנות הראשונה שיתנו לה העננים.

אנשי ים של חורף שונים מאלה של הקיץ. הים הופך משמעותי יותר, גבוה, עד כדי מאיים. מתעטים בחליפות סערה, אוזניים חזק בגשור, קושרים חבלים ומתירים בזהירות, נותנים פחות בוש.

וחלפה לה שנה וזה כמעט הופך לקלישאה לאמר - 'שנה של הצלחות', אלא שאוסף זה של קלישאות, הופך עם השנים לאמת צרופה שהושגה בהרבה עמל ואמונה. וזה אף פעם לא פארג'. ההתחלה ניצבת לה, קצת בצל, לפני ארבעים שנה. עוד קודם שירעו לאן זה מוביל ומה תהייה התוצאה. פשוט קמו ועשו כי לא היתה ברירה.

והיום אם נדמה שאחרת, ולעשייה יש ברירה, הרי המשמעות משתנה. היא הופכת לבחירה ובזאת גדולתה.

וכמו שהשעה היא טובה לסיכומים, היא לא פחות מתאימה לסימני השאלה. ואלה עולים חדשות לבקרים כמעט בכל התחומים. ולא שהתשובות הן סופיות, הן תמיד גוררות אחריהן שאלות נוספות, התלבטויות.

זכות גדולה נפלה בחלקנו שאנו מסוגלים לענות על חלק מהן מעל גבי דפים אלה. איזושהי תרומה שניצבת בין 'שמענו כבר' ל'באמת? לא ידענו'. וכמו כולם אנחנו מומשיכים את מה שהתחילו קודמינו. ועדיין איננו נחים ומבטיחים לעשות עוד, ולשפר ולהיטיב.

וכשנדמה שבעצם לא יודעים מה רוצים וכיצד לאמר זאת, אפשר לשבת על חוף הים (לא בגלל שאנחנו החיל, פשוט זה המקום היחידי עם גלים), לחפון חול רך (זה אומר לא לשבת ממש על שפת המים), לתת לו לזרום קצת בין האצבעות ואז לקחת שוב, אפשר גם להעביר מיד ליד וסתם לברך על מה שעכשיו.

איים סקסוי

תוכן עיוניים

30 מודל להצלחה
צים – חברת הספנות היא
דוגמא
מאת שחר לנדאו

33 טעם של פעם
השילוב בין מוקה ללימון
מאת שלמה מן

36 עם קצת תושיה
מבצע הבאת יהודי פורט-סעיד
לישראל
מאת רותי רודנר

40 קרוב רחוק
ילדים של חיל-הים – "אילת"
ו"דקר"
מאת שלמה מן

43 טבילה ראשונה
שלב ימ"פ – וזו רק ההתחלה
מאת רענן צ'רבינסקי

47 הטרמפיסט
סיפור מסע בין איי אינדונזיה
מאת רותי רודנר

50 קציר מאוחר
שייך כולו לריקי גל
מאת רענן צ'רבינסקי

53 מועדון הצלילה
כל מה שרצית לדעת
מאת רענן צ'רבינסקי

2 טריפ פרטי
מאחורי הדיווחים הרשמיים
מאת רענן צ'רבינסקי

5 בטרם עת
אל"מ אורי טאיץ ז"ל – דיוקן
מאת רותי רודנר

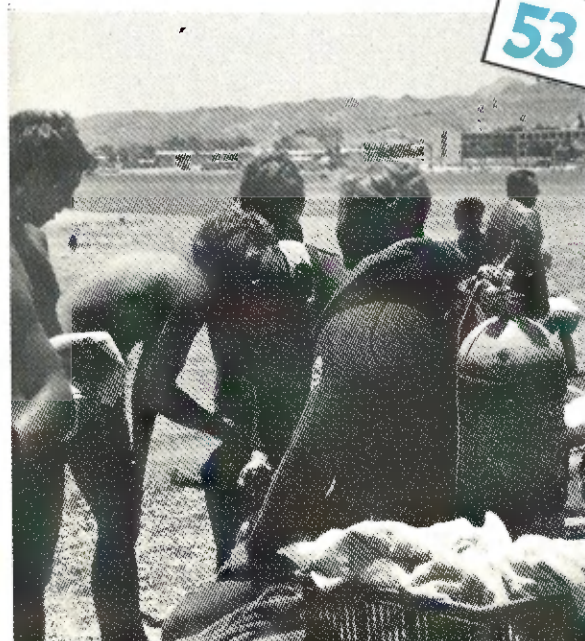
9 מהפרדסים של ביתן אהרון
בבית, ביום השני של השבעה
מאת אריה קיזל

12 יוחאי, יוסלה וחברים
היו ימים בקומנדו-הימי
מאת רענן צ'רבינסקי

16 חדשות בין גלים
מאת רענן צ'רבינסקי ורותי רודנר

22 כבר בעלי ניסיון
קורס חובלים באמצע שירות
מאת אריה קיזל

25 זה עלול להתפוצץ
מיקוש ימי – שילוב של פחד
והפתעה
מאת רענן צ'רבינסקי

אורית בלסקי, 19, משרתת כמוכמת ביחידת שליטה ימית. היופי מגיע מבית היצור החיפאי. חלומות בשטח האופנה והדוגמנות יש ועוד איך. חבר - היה. פרטים נוספים אצל קוקו - הוא צילם.

ייצגו אותנו בכבוד

גם כשאין מירוץ ביקשה שלא להישאל שאלות כאלה. סך הכל, השתתפו מכוחותינו 34 מפקדים במירוץ, לפי החלוקה הבאה: 4 רס"נים, 10 סא"לים, 14 אל"מים, שני תא"לים ואלוף אחד. החלוקה, בעליל, מציבה מספר שאלות שלא זה המקום בשבילן, כגון מה עושים שם 14 אל"מים לעומת שני סרנים בחילי מעט שונה, והאם המספרי החילי כה עמוסות ידיהם של כמסתבר, אכן כה עמוסות ידיהם של הסרנים בעבודה, או שמא הם כבר בכונן מעולה ולא זקוקים ליום מיוחד.

מכיל-אופן, האלוף בן-שושן, שכאמור עשה זאת, הסכים לדווח ש"לא היה קל. אני לא בשביל שדה",

אלופות כושר-קרבי למפקדים נערכה בחודש יולי, במכון וינגייט. ההשתתפות - מדרגת מ"פ (מפקד פלוגה) סגן סרן ומעלה, וכל המרבה הרי זה משובח. ואכן, לאחר מאמץ קל, הצלחנו לאתר בין ההמונים חלקים נבחרים מפורום מטכ"ל, כולם במדיספורט.

בעוד הם מתכוננים למירוץ המפקדים הגדול, הויעה נבחרת הכדורגל החילית, שמנתה בעליונים את מפקד בסיס-חיפה וסגן מפקד שייטת הסטי"לים, ובתחתונים - פקידות לשכת המב"ס הנאמנות, בראשות הרלש"ית סיגל, שהגיעו כמעודדות לכל דבר, פלוס הפומפונים המקובלים. ההתמדה שהוכיחה דפנה - מה שהתבטא ביכולת לצעוק שוב ושוב הבינלאומי בלוש, חיל-הים "אחת שתיים שלוש, חיל-הים בראש" - הוכיחה חיל-האוויר, שלא הגמר מול נבחרת חיל-האוויר, שלא בפנדלים וגם הפכה לאלופת היום בכדורגל. את כל היתר.

מירוץ-המפקדים למרחק 3000 מטרים לא היה תחרותי, והעניין היה להביא מה שיותר מפקדים ומה שיותר בכירים. אנחנו הבאנו את סא"ל שואלי פסט, קצינת-חינוך חיילית, שהתאמנה שבועיים מראש בבית, ובתשובה לשאלה אם היא מתאמנת

לרחף בכיוון ההפוך

ביחידת הסנפיריות בבסיס-חיפה מרגישים עכשיו טוב, תודה, והריחופים, סוף-סוף, זורמים. ריחוף שנקטע ללא אזהרה מוקדמת היה זה שתפסו חיילי אח"י "שמורת" בשבוע-נופש בעכו. עם נחיתתם במקום, הבינו המרחפים בטרם-עת, ובעוד הם עורכים מבחני מיון ראשונים לנופשות המקומיות, הגיע לביקור בחיל אורח בכיר. את הנופשים העלו מיידית על מדים - והיידה, לבסיס. מילא אם היה אותו אורח מפליג

איתם, אבל גם תענוג אחרון זה נגזל מהם עלידי אח"י "עליה" - סטי"ל שנגיעתו לריחוף מסתכמת באיזה פרופלור העולה ויורד לו באחוריו. הקיצור - נופשינו ערכו כמה סיבובים סביב ה"עליה", הדגימו מרחוק מה שברק הם יודעים לעשות, וזהו בערך הכל. "חזרו מהנופש בשביל היוגואגים", הם מתבכיינים מילא. איך שגמרו את היוגואגים, החזירו אותם במיידית לנופש. הפסד של פחות מיום נטו. אבל המישקעים, המישקעים.

רענן צ'רבינסקי

רענן צ'רבינסקי

לטס גט פיזיקל

המחול האירובי (ראה "חדשות בוך גלים"), נכנס לבסיס חיפה בדלת האחורית. קצינת הח"ן מירב, גילתה את חני דפאלי, מד"סית שעניינה באירוביקה, ונפתח רשמית החוג למחול אירובי, לבנות בלבד בינתיים. מדרישבו, בהפסקת צהריים, כדאי לבוא - יש מה לראות (ולעשות).

■ רענן צ'רבינסקי

מה חדש באגודה

בראשית אוגוסט 87, נחנך מועדון סגל בבה"ד. בסיוע המאסיבי של האגודה למען החייל, נצבע המועדון ושופץ וחודשו בו פריטי הציוד השונים. הציירת שבתמונה, הנג' מרים אלישב, תרמה ציור פרי עמלה שממאר את קיר המועדון. כמו כן, ביחידת הקומנדרהימי, נחנך מועדון חיליים חדש הקובע סטנדרטים חדשים ונבחרים ברמת המועדונים בחיל-הים. מועדון זה הינו מרי שיתוף פעולה ותרומה של משפחת דנקנר והאגודה למען החייל, סיף צפון, ונקרא ע"ש בת המשפחה גב' יונה ג'ייאנו ז"ל.

כל מקורות המים

במערכת חשבנו שמשוגע מי שלא יושב הקיץ במיזוג. בבסיס חיפה חשבו אחרת, ומעניין איך. אבל שתי פלגות סט"ילים הצליחו למסד רעיון שלרוב אינו פרקטי - שבוע חו"יה (חינוך וידיעת הארץ).

זה מתחיל לרוב מהפלגת משפחות הופעות חיות (Live - not animals) בערבים, ונגמר באילת או בשיט אבובים בירדן.

אחת הפלגות הסתערה (לא עלינו) על אילת בעיצומם של ימי השרב הגדול. "היינו שרועים בחוף, והיתה הסתערות המונית על הפאבים. הקניון האדום נחל גישרון שתוכננו לא יצאו לפועל, אבל נהנו מאוד ככה", מודה איריס, קצינת חינוך.

מה זה נהנו. צוות אחד הסטי"ילים, חברים מכובדים בפלגה, השאירו עציץ פיקוס במשרד החינוך, מחווה שבמונחים מקומיים היא כמעט בגד נס. לכבוד מה? דפנה, מש"קית: "לכבוד שהם נהנו מהנוכחות שלנו בטיול, אני יודעת?"

ועוד מאירועי החמסין הגדול. אנשי המכון לרפואה ימית יצאו לבחון מקרוב את שיט הקיאקים בירדן. ויתרו על האבובים לטובת רעיון חדש ומלאכותי שמארגן קיבוץ מקומי. אחר כך הצטערו. "זו תעלת מים מלאכותית, אין אקשן, שיעמום טוטאלי", נמצא מי שאמר. בפעם הבאה, רק הדבר האמיתי.

■ רענן צ'רבינסקי

אמרנו לכם שבמפקדה

דוד סוויסה, יוסי יחזקאל, דוד מפרי, שלומי אוצטרו ושרלי יפרח. במשחק קבלו אותם. הם ניצחו.

מיתוס נוסף נופץ. בעוד אנשי היחידות המבצעיות בחיל מטפחים את האמונה כי אי-שם במפקדה יושבים, תחת מזגנים, אנשי הניירת, שוברים שיאים בפרקיוזמן המוקדשים לארוחות-צהריים, והולכים הביתה לפני הזמן, בילתה נבחרת המיפקדה בכדורגל באימונים מפרכים. שינה הדירו מעניינהם בחודינו עבור אימון נוסף לקראת האליפות החיילית, והוכיחו בסוף לכולם שבלי המיפקדה אין קיום. לכדורגל מנכר אחראי הקבוצה, סגן שרלי יפרח: "בהתחלה כולם זילזלו במיפקדה. בדיון ראשי-קבוצות אמרו לא משנה מי בא מהמיפקדה, אתה הבאנו להם, לפי סדר התמונה, שורה עליונה מימין לשמאל, את: אבי אביזמר, עמוס שתיבי, יאיר ביטון, דב קדנוב, רוני טאוב, אייל כהן. שורה תחתונה מימין לשמאל: מיכאל בנשי,

זוה העלה אותם כנציגי החיל החוקיים והבלעדיים, לאליפות צה"ל בכדורגל.

הגמר מול נבחרת בסיס-ההדרכה, שהוכרע בפנדלים לאחר תיקו 1:1,

■ רענן צ'רבינסקי

אש על הפנים

מה זה?

בסיס אשדוד בסך-הכל, ולא היום בו נחתו אנשי המאדים, אלא יום-קרב משתתפים, כולם משחקים באש. פוזר נו, נוסו המסכות, המב"ס אמר שהיה תרגיל מעולה. עד כדי כך - שהיה גם זמן לצלם.

■ רענן צ'רבינסקי

להביא אותו מהר

יוסי גימבורג חוזר, כידוע, מטואיצי, חיבר ספר, וסידר לעצמו מילואים לכל החיים כמריצה בחיל-האוויר בנושא "איך לחזור מטואיצי, לכתוב ספר ולסדר לעצמך מילואים". המתכננים הנצחיים של המסעות שאחרי השחרור בב"ח רצו לשמוע על טואיצי, אבל גימבורג שייד, כאמור, לחיל-האוויר. לאחר לחץ מסוים על ההם, שיחררו את גימבורג להרצאה בחיל-הים. זה הגיע, והצליח לרתק את הרפתקני פלגת הדבורים משך שלוש שעות, כולל שיקופיות. ועוד אחרי שעות העבודה. גימבורג עשה מה מתברר בסוף? גימבורג עשה אז מה אתה מחפש אצל חיל-האוויר, גימבורג? בוא אלינו לים.

■ רענן צ'רבינסקי

מקום ראשון בתחרות ארץ-ישראל יפה

בתחרות הכלל-צה"לית מטעם "המועצה לישראל יפה" שנערכה השנה, זכו בסיס אשדוד ותחנת תל-רידאן כל אחד בחמישה כוכבי יופי - ההישג הגבוה ביותר המוענק לבסיסים מטופחים ויפים במיוחד. התחרות, מחלקת את הבסיסים לקטגוריות על-פי גודלם ומעניקה ציון של עד 100 לכל בסיס. השנה בתחרות, התרשמו השופטים במיוחד מבסיס אשדוד, והעניקו לו 99 נקודות, שבע מראש, והעניקו אותו כיופי ביותר בחיל. תחנת המב"ס תל-רידאן זכתה אף היא להישג אסתטי מכובד: 98 נקודות.

■ רענן צ'רבינסקי

לך בכיוון החץ

קבוצת מתנדבים, שאינם דוברי עברית (כאלה חיפשנו, אבל אין), החליטו לעשות את מה שבבה"ד חיכו לו הרבה זמן - לצבוע את הגדר האפורה בקצת כחול ים אמור סטו"ל וירוק צוללת - שאנשים משוט יבינו לאן הם נכנסים. את המימוש לחץ - תתנו כבר אתם.

מ

עבר לחרדות ולפחדים, לא שייך לדאגות, לחלומות בלהה, לסיוטים – אורי טאיץ מת בים. מה פתאום? איך קרה? בזק של גורל, של מקריות

שאנחנו כל-כך לא נוטים להאמין בה, והשמועה עובדת מהר, זקוקה לפירושים, אף אחד לא מתעשת מייד.

אתה מוחה את פחדך, האנושיים כל-כך, מזיע את ה'לפתע' שהדחקת את קיומו, וחושב על משפחה ללא אב, על ידידים בלי רע, על היילים שאיבדו מפקד, על חיים שנגדעו בכפל עלומם. בן 36 היה במותו – בשל, חזק, אופטימי. אבא של מאיה ועומר הקטנות, אורי אהב אותן כל-כך. כל יום היה מתקשר מספר פעמים לשאלו מה נשמע. היה מדבר אחר-הצהריים עם מאיה, שואל אותה שאלות. החבר'ה בבסיס אהבו לתפוס אותו ברגע של שיחה איתה, לראות את המפקד שלהם רך ולבבי ודואג וצוחק. בבקרים היה לפתע מגיע עייף. 'אורי מה קרה?' היו שואלים אותו. – 'אל תשאלו, הקטנה הרגה אותי הלילה', אומר וצוחק.

והוא היה עייף. אורי כדרכו לא ויתר לעצמו על כלום – עבודה אינטנסיבית, יום ארוך, שחיות וריצות, כשרק מתאפשר, נסיעה הביתה ויהי מה. והיתה הדאגה, דאגה שלא ידעה גבול. דאגה לטליה ולבנות, דאגה לאריק ששכב חולה בירושלים, לאבא – בחולון, לחבר שצריך עזרה, לפגישות מחזור – שיתקיימו, למשפחה שכולה של חייל, לנגד שאשתו חולה, לקצין על סף שחרור. חברים שלו אמרו שהדאגה תהרוג אותו. אמרו בחיבה, ידעו שאורי יעמד בזה, ראו בו ציר בטוח, יציב, שאפשר להשען עליו, לסוב מסיבבו, ידעו שהוא לא ייתן לדברים להתפור. לפעמים כינו אותו בצחוק 'הפיכונדר'. הוא היה מדבר הרבה על כל מיני מחלות, פחד להשמיץ, ועבר תקופות ארוכות של צמחונות. עד היום יש בחדר-האוכל של הלוחמים שולחן צמחונים שאורי ייסד. כל בוקר היה שותה תה מתמצית פטרוזיליה, האמין בפטרוזיליה, אבל יותר מכל בשום. הוא וחבריו היו אוכלים הרבה שום, הוא היה מטיף לסגולותיו.

בטרם עת

אל"מ אורי טאיץ, בן 36 במותו. כל-כך מגוון, כל-כך בשל ואופטימי. האמין בסגולות הפטרוזיליה והשום, האמין גם בשייטת ובלוחמים. אהב את זה. אף פעם לא מאחר, מלבד הפעם הזו. כשהעלו אותו למזח לא נשמעה אף מילה

מאת רותי רודנר

למי שמחפש סטריאוטיפ, קל לשכנע את סיפור השום עם איזשהי אחוזת גברים. קשות, מסתגרת, לא פתוחה לזרים. סטריאוטיפ שאורי אולי מעצב בדמותו יותר מאחרים – אומץ-לב בלתי רגיל, עמידות גופנית גבוהה, דבקות במטרה, הודרות מוחלטת, אמונה, התלבטות בין חופש למסגרת, קשר חברתי חזק, קסם גברי-נערי.

תא"ל עמי זוכר את אורי מפקד על כוח בפשיטה על בסיס מחבלים בחוף הלבנוני. שקיבל את הפיקוד רק כמה ימים לפני כן, התפעל מהסרן שפיקד על הכוח. 'היום על סדר-כוחות כזה מפקד סגן-אלוף'. מתלבט אם להתנסח ככה, ובסוף אומר 'אורי פשוט ביצע את המשימה בצורה מאד חלקה, אפשר להגיד בשלמות'. המלה הזאת, שאנחנו כל-כך ממעטים להשתמש בה לגבי אנשים, חוזרת כמה פעמים. היה בו שקט נפשי מגובש, החלטי. הוא לא פעל בפזיזות. מעטים זוכרים אותו מתעצבן, וגם אז – לא מאבד את העשתונות. אולי כדאי לקרוא לזה – שלם. שלם עם עצמו, עם המסגרת שבה הוא פועל, עם התפקידים שהוא מקבל. ועם זאת – לא חד כיווני – מתלבט, מתיעץ, רגיש למה שאומרים עליו, למה שאומרים אליו. אורי לא היה בן-אדם של סתירות פנימיות, אבל נראה שהיו בו כמה ניגודים, תכונות משלימות אולי. אנשים שידברו עליו, לא תמיד ידגישו את הצד שכנגד. אבל מבלי משים, אחרי סיפור על אומץ-לב, על העזה והסתכנות, ידגישו עד כמה היה שקול וקר רוח. והוא מפורסם בכמה מסיפורי הגבורה האלה... ערב אחד כשהיה ים סוער במיוחד, מה שלא הפריע למשחק כדורגל שהתנהל על החוף, הגיעה הודעה שדוברת איטלקית ובה שלושה מלחים נדפקו על המזח. דודו, עד ראייה, מספר שגלים של המישה מטר התנפצו על המזח. כולם התארגנו עם חליפות צלילה, חבלים וכו'. 'אנחנו עומדים על החוף, יודעים שצריך לקפוץ למים, לא יודעים איך לעשות את זה, פתאום אני מסתכל ורואה את אורי על הדבורה. אמרתי 'לא יכול להיות', הסתכלתי וראיתי אותו עוד פעם". הוא ניצל רגיעה של שניות בין גלי המשברים, ופשוט קפץ ושחה. "כולנו ידענו שצריך לנצל את הרגיעה, אבל אף אחד לא העיז לקפוץ. אורי בלי לחשוב הרבה פשוט היה שם. הוא לא היה צריך מי יודע מה לנווט את הדבורה הזאת, אבל היו צריכים שם מנהיג. הם היו חסרי אונים. הוא ראה את הבעיה, נתן קפיצה, וניהל שם את העניינים". ואחרי זה הוא יגיד שהוא היה שקול, ולא ביצע דברים בלתי צפויים. סיפור דומה יש לו, לדודו על נחל-דבורה, בתקופה בה היו מטיילים הרבה. עוד פעם – השקול, הרגוע הזה, זה שלא עושה דברים בלתי-צפויים, קופץ דרך נקיק גבוה לבריכה, שגם מי

שמשתלשל אליה בחבל נחשב אמיץ מספיק.

אולי היו לו רגעים של התפרצות, ואולי היה מאותם מעטים שאומץ לב אצלם הוא תכונה הגיונית, אנשים שמחשבים מהר את נתוני הסכנה, יודעים את מגבלותיה. אורי ודודו עלו ביחד את הרקניה עם קבוצת מטיילים ישראלית. יום לפני הטיפוס הגדול, של 3,000 רגל, הלכו לישון בצרף עץ (הגובה – 12,000 רגל), במיטות קומותיים. "ישנתי למעלה, אני לא זוכר בדיוק, איתן (המדריך) בסביבות חמש בבוקר שואל אותי איך מדליקים את הגז. כנראה שהוא לא כל-כך הבין את התשובה שלי. הוא פתח את הבלון למטה, ורצה להדליק אותו עם גז. הגז דלף בבת-אחת ונהייתה להבה עד הגג. כולם התעוררו בבהלה וברחו החוצה מייד, אני נתקעתי בקומה השנייה, מועד

שלמים, והיתה לו מחברת והוא רשם בה את כל החיות שראינו, אחר-כך הוא היה עושה לי מבחנים של איזה חמישים מיני חיות".

"אני לא זוכר בן-אדם עם כל-כך הרבה תברים" מישוהו אמר עליו. הוא אהב מסיבות. היה נפגש עם החברה שלו, דואג לשמור על קשר עם כל-כך הרבה אנשים. במרכז של חברות לוחמים לשעבר, מארגן פגישות מחזור, מסיבות שניה. וגם פה – עדיין היה בו משהו מה'זאב הבודד'. הוא היה סגור, לא אהב לחשוף את עצמו. "הוא לא היה בן-אדם שאתה מכיר חמש דקות אחרי שאתה מתחיל לדבר איתו", אמר עליו עמי.

דודו זוכר שבספורט קבוצתי הוא אף פעם לא הצטיין, אבל בספורט אישי היה מעולה. אהב, אולי, את ההתמודדות עם עצמו ועם הטבע. הוא היה גולש סקי ורוח מצטיין. אתה

לחיצת יד עזה עם הרמטכ"ל לשעבר (רא"ל משה לוי). אורי חשב שצריך לבנות לוחמים, לא למיין אותם.

לשריפה... "אורי היה היחיד שלפני שהוא נתן קפיצה החוצה, חיפש קודם את מיכל-הגז, והכניס בו בעיטה, העיף אותו החוצה. הציל אולי את החיים של דודו. אחרי שנים עוד היה יורד עליו "שפן, התקפלת שם למעלה, ואני הייתי צריך להציל אותך..." היית צריך, אורי? מה חשבת בשניות הספורות האלה? איך ידעת לבעוט דווקא במיכל ומספיק חזק? הוא לא היה הטיפוס של האינטלקטואל, הוא היה איש מעשה, פרגמטיסט, פועל טוב תחת מצבים – פורש, מנתח, מחליט. ואתה מדמיין אותו טיפוס אפור של עבודה קשה, אבל לא. אורי היה, למשל, מצלם סרטי 8 מ"מ. הוא תיעד טיולים בארץ. אהב לצלם פרחים, טבע, חוויות מהדרך. לא כל פרגמטיסט ירדוף אחרי פרפרים כדי לתעד אותם בעין בוחנת ורגישה. בטיול קניה הוא למד את שמות כל חיות הסאפארי בידיקנות. "היינו בסאפארי ימים

מדמיין אותו במדרון איזה הר מושלג, או מול הרוח, מתחרה עם כוחות שקיימים בו, קיימים בהר, בים. אורי שמר בקנאות על חלקת אלוהים הקטנה שלו. מה שהיה, אולי, חסד לו הרבה שנים הביא לדצון העז להקים בית ומשפחה. באורי, איש חברה עליו, משענת, היה איזה גרעין של עצבות, שאף אחד בעצם לא הצליח לפענח. דודו, שליווה אותו שנים, חי איתו, טייל איתו, רב איתו, אהב אותו, מספר שכל שבת היו באים אליו אנשים, שהוא אהב להיות מוקף, ותוך כדי עולה לו המבט של אורי, "תמיד היו לו עיניים עצובות כאלה, אולי הוא היה חושב כל הזמן, מהדהר נורא, לא יודע על מה, אבל העיניים השחורות היו חודרות כאלה, עצובות". גרעין שאף אחד לא הצליח להגיע אליו, ואנשים התלבטו עם הניגוד הזה.

אורי כל-כך רצה להקים בית. רצה שיהיה לו מקום קבוע. את המסגרת

המשפחתית שהתפרקה בהיותו בן 14, מצא אולי בחברים הרבים שהיו לו, אולי ביחידה. וכשהקים משפחה משלו, התפנה להקמת הבית. לפני כמה שנים התחילו, הוא ושי, לבנות בית משותף, דרמשפחתי, ב"זכרון". אורי מצא את החלקה, קרא לשו – הם התלבו מאד, קנו והתחילו לתכנן. הבנייה של החצי שלו שהופסקה עמדה להתחדש. שי עובר לשם בימים אלו ממש, חי 'דלת מול דלת' עם הפתאומיות שבה אורי נלקח. החצי של אורי נשאר שלד. החברים של אורי ידעו שהוא תמיד מוכן לעזור. ככה, נאיבי כמו שזה נשמע. אפשר היה להתקשר ב-12 בלילה עם הבעיה הכי קטנה ולבקש עזרה. הוא לא הזניח חברים בצרה. שי זוכר פעולה אחת בחוף שהסתיימה. הסירות שהורדו אל המים צריכות היו לעבור גל חוף גבוה מאד וארוך. "זאת היתה ממש מלחמה של כל סירה עם היים". הסירה של אורי כבר עברה את הגל והיתה בים הפתוח. פתאום הוא ראה סירה שהתהפכה, הוא היה יכול להמשיך, אבל אורי קפץ מהסירה שלו, שחה חזרה, ועזר לסירה ההיא להתארגן, לאסוף דברים שנפלו, להפוך את הסירה. שי אומר שזה היה האופי הבסיסי שלו, "גם כשהוא יצא מהצרה, אחרי שעשה את שלו, הוא הרגיש מחוייבות לגשת לעזור". והסיפורים האלה היו באמת. אתה רגיל לשמוע צ'ובאטיים, מפחד מאידאלוציה, אבל לאלה, בעצם זה

שקשה להזכר בהם, אתה מאמין. ומצד שני – היה באורי משהו בלתי מתפשר, תחרותי. מפקדים שלו זוכרים אותו, כבר בשלב מאד מוקדם, מחשב את סיכוייו להיות המפקד. אל"מ עוזי: בהחלט היתה פה נימה בריאה לגמרי של קצין שאומר 'בהתמודדות מסויימת, במסגרת חוקים בסיסיים, אני רוצה לוודא שמה שמגיע לי, לא יקחו ממני'. עוזי קלט איזה פחד מהמערכת. הוא פחד שלא יקלטו אותו נכון, שלא יעריכו נכון את מה שהוא עושה. הוא האמין בעצמו הרבה יותר ממה שהאמין במערכת.

כבר בתור סגן הוא מדבר על רצונו להיות מפקד הקומנדו הימי. "איש צבא מובהק", "לוחם מצטיין", "מפקד קלאסי". ולמרות זאת, למרות שאולי באיזשהו מקום ידע שהוא ממשיך, הוא לקח חופש לתקופות לא קצרות כמעט אחרי כל תפקיד שהוא ביצע. קרצה לו החירות שבחיים האזרחיים. הוא קינא בחברים שלו, שהתגייסו איתו, והיו עכשיו כבר אחרי דברים שהוא היה לפני – לימודים, דיפלומה, בית, רכוש, חופש. בשיחה עם אנשים על אורי ישתמשו הרבה במילה "אבל". "הוא היה איש צבא מובהק, אבל – הוא אף פעם לא היה בטוח ש"... עמי מדגיש את זה מאד. לגביו התמקדה הרגישות של אורי, שהיה כליכך סגור ולא מתפרץ, בהתלבטות. הוא מדבר עליו כעל נער שמחפש את עצמו. כשאורי

היה צריך להחליט אם להשאר ביחידה, ובעצם למצות את מגוון התפקידים שהוא יכול לעשות, או – ללכת לסטי"ל. עמי קורא לזה ה"ריב" הראשון שלנו". "דרשתי ממנו לצאת לסטי"לים".

אחרי פרק הפיקוד בספינות יצא אורי לטיול בקניה, ולאחרי, אותו בן-אדם קפדן, מאורגן, אמרנו איש שמזדהה עם המערכת הצבאית, יורד ל"שארם". "זורק" עם דני, חברו הטוב, מוכר בידה וסטיקים. והחזרה פנימה? לא היתה קשה.

עמי קרא לו. "ירדתי ל"שארם" לאיזשהו תרגיל וראיתי אותו מוכר בידה. לא היה לנו מפקד ללוחמים באתר ולפחות מבחינתי – הוא התבזז. התקשרתי אליו ואמרתי לו 'אייאפשר לאנוס אותך, אבל תדע שאנחנו זקוקים לך'. הוא חזר מייד". אורי אהב להתברג בתפקידים מסויימים. יכול להיות שבעצם אף פעם לא הכריע לגבי יחסו האמיתי למסגרת שפעל בה, הוא קיבל את התפקידים שהוא רצה, ונהנה מהם. והיה את אורי המפקד. גם פה שילוב של תכונות, מלאות שקשה להגדירה בשני משפטים. מי שניסה לעשות את זה אגב, מצא את עצמו מדבר עליו שעה. הוא דרש מחייליו הרבה, בדיוק כמו מעצמו. מעורב בכל פרט, מרכז לידיו מידע, צנטרליסט. אומרים עליו גם שלוחם שהעריך תיפקד מתחתיו כמו קצין. ובכל זאת יותר מכל, הוא סמך על עצמו. "הוא

"את הלילה האחרון בילינו יחד באחת מהפעולות המבצעיות המפוראות של צה"ל" אמר מפקד חיל-הים על קיברו הפחות של אורי.

ביום שני, ראו עליו שהוא מבסוט. שוב, לא משתולל מהתלהבות, אבל בדרכו שלו מרוצה מאד. אתה מתפלא לדעת שזה היה יום ככל הימים. בבוקר – סידורים, פגישות שנקבעו מכבר, בצהריים ירד לפלגה הטכנית להרצות להם על המבצע. אמר שהיה מבצע מצויין. בכל התחומים. אחר-כך היה לו זמן לתחקיר, הוא התלבט אם ללכת לנוח. והחליט ללכת לעשות את המסלול שלו עם א. לרוץ, לשחות למזח הרומי הישן, ובחזרה.

א. חזר לפניו, הם חיכו לו. כולם שם ידעו שאורי אף פעם לא מאחר. הוא שנה לאחר, שנה שמאחרים לו. אחד הקצינים שהשתתפו בתחקיר אמר בצחוק "הוא בטח חטף התקפת-לב". שניהם ידעו שמאז שמצבו של אריק החמיר אורי חרד לליבו.

ע. העלה אותו למזח. הקדיאה "בן-אדם טובע" הקפיצה אותו מאימון. הוא פעל בשקט, בקור-רוח, עשה בדיוק את מה שצריך. ואז חזרה הסירה ששלח. "ראיתי שזה אורי... הייתי המום. דיווחנו למעלה שזה המפקד טבע. הם לא הבינו, לא האמינו, אמרתי להם "זה אורי..." אינסטיקטיבית, חנוק מדמעות, התחיל לעשות החייאה. הגיעו

ידע לעשות דברים בצורה עצמאית", מסביר עמי, "כשהוא הבחין באיזשהו פער בין הסמכות שניתנת לו, והאחריות שנדרשת ממנו – ידע לעמוד על מה שהוא רוצה". לא, טיפוס של סגן הוא לא היה. זה לא התאים לו. הוא אהב לקבל אחריות, אהב להשפיע, ידע להלחם על הדעות שלו. ביסודיות שגולה הרבה זמן, אירגן אורי מסגרות ברורות של עבודה. עוזי לא שוכח את זה – אורי, שהיה אישיים כל-כך מובהק, שהכיר וחי את הסירות, הגלים, הנחיתות על החוף, מבצעים מעל-פני האדמה, קיבל את הפיקוד על צוות צוללים. הבן-אדם לא התעסק עם זה שנים, זכר בקושי מהקורס. ועוזי לא ישכח איך אורי פשוט למד לצלול מחדש.

בכל מה שקשור לשעות שאחרי העבודה היה אורי אחד מהחבר'ה, צוחק, שותה, סיפורים, הווי, שעות מתות על החוף ביום שישי בצהריים, אבל בעבודה – היה איש משמעת מובהק, חמוד סבר לפעמים, קשוח, מקפיד על פרטי משמעת קטנים, על כובעים, וחגורות. אורי היה מסוגל 'להעמיד לוחם בפניה' בשעת תדריך אם לא היה מגולח כהלכה.

ע. היה חניך של אורי בקורס מפקדי צוותים. שנה עברה מאז. עכשיו, אחרי האסון, העיניים עוד נוצצות מדמעות. מדבר על אורי באהבה, בהערצה, לא מסתיר את ההשפעה שהיתה לאורי עליו. אורי הצליח בקורס הזה, בכמה שבועות אינטנסיביים, צמודים, קשים, להעביר לדור הבא של הקצינים את מכלול סגולותיו, את היכולת להרפות ולהקשיח, לשקול ולהעז, לתת דוגמא אישית ולהכיר במגבלות. "ממנו מבחינת דמות המפקד, קיבלתי הכי הרבה", אומר ע. "לדעת שכשעובדים 'או עובדים', לדעת להיות חבר גם בלי להוריד את הדרישות. הערצתי את אורי, ראיתי בו דוגמא שיש לחקות".

הוא חשב שצריך לבנות לוחמים, לא למיין אותם. הוא ידע שרוח ההתנדבות קיימת ורצה להפוך אותה למקצוענות, למיומנות. בגלל זה אולי היה מקפיד על כל פרט. ע. אחר-כך מפקדו של השלב המכין בקורס הכשרת הלוחמים נושא עימו את המסר הזה.

אורי הספיק לנטוע רעיונות, לארגן מסגרות, לקבוע נוהלים, הוא לא כל-כך הספיק לראות את התוצאה. דווקא ביום ראשון, יום אחד לפני בפעולת נחיתה של השייטת באזור צידון, החזיר ליחידה את האמון שלה ובה שקצת הופר. מבצע בסדר-גודל כזה לא התרחש מזה זמן. אורי הקדיש לו את מרצו, היה לו חשוב שיתקיים, ההכנות וההמתנה הוכיחו עצמם בתוצאת המבצע.

וכדרכו, היה באותו לילה המפקד המקצועי, השקט, השקול. הוא קיבל החלטות נכונות בזמן הנכון, נסך אמון בחבר'ה שהיו בחוף. נכנס ללשכה שלו

רופאים, חובשים, הלוחמים עמדו כולם במעגל, שקטים, לא נשמעה שם מילה. חצי יממה עוד לא עברה מאז חזרו מהמבצע, מאז הלילה שהיה כולו שלהם, מאז הגאווה. ופתאום...

והמילה הסתמית הזאת אומרת עכשיו כל-כך הרבה. משפטים אחרונים שאמר הופכים פתאום לכבדי משקל, מקבלים משמעות סמלית. הסלסלה במשרד, מלאה בתכתובות וטפסים שלא נשלחו, בכתב ידו המסודר, בדרך כלל היו נותנים בהם הצצה ושולחים אותם לדרכם. ועכשיו מחזיקים ברגע, בוכרין. תכנון של רגע עם טליה לארוחה סינית. "אני אבוא הביתה בשש וניסע" אמר לה בטלפון. ופתאום זאת שיחה אחרונה. ושום דבר לא גמור באמת. עוד לא מסומן V ליד החלומות, השאיפות, התוכניות. עוד לא נמתח קו, שום דבר עוד לא סוכם, ואתה נשאר עם השתיקה, עם ההלם, עם הדמעות.

זכרונות שאולי לא היו עולים מעולם הופכים לאבני-דרך. לנסות לסכם, לדבר בלשון עבר, ולהמשיך. כבר ביום רביעי חזרה השייטת לאימונים. ע. אומר שזה מה שאורי היה רוצה שיהיה, שבגלל זה השייטת לא תעצור.

מידי פעם הוא לקח חופש לתקופות לא קצרות. כמעט אחרי כל תפקיד קרצה לו החירות שבחיים האזרחיים.

מהפרדסים של ביתן-אהרון

בבית, ביום השני של השבעה. על הלוח בכניסה, הפתק האחרון שכתב אורי לאשתו. בחדרו, "מסע קונטיקי" עוד רחוק מסיים. היה רץ בין הפרדסים, ילד יפה היה. אמרו שיהיה מפקד חיליהם

מאת אריה קיזל

עוד שבוע, הדמעות כבדות. דני יתום משני אחיו. משפחת טאיץ איבדה את אורי ואריה. דני, טייס בארקיע, עצור. הוא זוכר את אורי לומד בבית-הספר האיזורי בכפר ויתקין. מספר עליו כמו שזוכר אותו, בסצינות. הוא רץ מולו כל העת, בפריימים של סרט נע. הכל איטי, כל חייו חוזרים עתה. אורי האח הצעיר שהגיע לפיקוד.

"אימנו נפטרה בגיל 14. היתה תקופה קשה, אורי התגבר על העניין. היה להורים משק קטן. אין לי זכרונות גדולים מאותה תקופה. היה בינינו, בכל זאת, הפרש של 6 שנים. אורי היה תלמיד רגיל, ממוצע. לא חושב שהצטיין, את התיכון למד בבית הספר הימי בעכו. יש אלבום".

דני מביא את האלבום השחור. אורי סידר בקפדנות רבה. התמונות לפי שנות הלימוד. אורי צעיר לימים. "אחר כך הוא התגייס. היה בסטי"לים תקופה מסויימת. ב'80' החל את המסלול בשייטת. אורי היה קרוב תמיד לים, היה בונה רפסודות כילד. היה שט על גור אלכסנדר. נדמה לי שבתקופה מסויימת התעסק בבניית מטוסים, ניסה קורס טיס ולא הלך".

"ב'60', כשסיימתי את קורס טיס אורי הלך לשייטת. איך אני זוכר את התקופה? אורי לא היה דבר. מבחינה צבאית היתה התאמה מוחלטת בין אופיו לאופי היחידה. לא שמענו סיפורים. מסעות ודברים שאפשר להכנס אליהם. לפעמים, אבל גם זה לא בהרחבה. ידעתי איך זה להכנס למים בחורף מיד אחרי מיטה חמה. אורו, את זה כן שמעתי ממנו. הבנתי את מערכת האימונים אבל לא ידעתי יותר מזה. הרבה מהרקע קיבלתי מהחברים שהופיעו בבית והכרתי חברים רבים שלו. אורי לא דיבר".

ב'80' הכיר אורי את טליה, האישה שאיתו, ילידת חיפה. הכירו בשארם

עימה. כאן גר מפקד הקומנדו הימי, כאן הוא בחר לגור. כאן הלך עם ג'ינס וסנדלים ודאג לגינה, זו שמחוץ לדלת החדר הצדדי.

שמעתי את גידי גוב ברקע וטליה, האישה, ירבה במרפסת ועישנה סיגריות. אורי שלה איננו כבר יומיים. רק אתמול קברו אותו וצילמו. עכשיו אבלים שבוע. כולם אומרים שאורי היה צוחק אם היה רואה את המחזה על הדשא. היה וודאי מפזר את המהומה ואת חבודת התימנים שמגיעה לנחם את בני המשפחה.

על הלוח, בכניסה, הפתק האחרון שכתב אורי לאישתו. איש עוד לא נגע בו. כל חבר מתבודד בחלק אחר של הבית. הם לא מדברים, החברים של אורי. בחדרו, "מסע קונטיקי", כבר חצי שנה הוא קורא את הספר. התכוון לנסוע לחו"ל. הוציא כבר מזודות שתיכנן למלא במתנות לבנות שמתרועצות עם החברים הצעירים בתחתונים ויהפות. ילדות שעוד לא קולטות ולא מתמודדות. דני, אחיו האמצעי מדבר עליו בקול רועד, הוא מבקש לספר עליו כמה שיותר, ומתקשה.

שבוע אחר-כך יישבו בבית ידידיה

גם בתצלום האחרון, כנפי קומנדו, שני אותות מלחמה, כנפי צנחן, אלוף-משנה.

גם בתצלום האחרון, זה שעשו בדובר צה"ל, הוא נראה נבון מהמעמד. אין נינוחות, יש מתח עצור שאיפיון. להצטלם וללכת. אורי טאיץ מצטלם אצל דובר צה"ל, זה לא התאים לו. הובע שכולם עושים, הצי פקודה. ואחר-כך העיתונים הלכו והוציאו את התצלום, שהיה אמור להיות התצלום הסודי, לפחות עוד כמה שנים טובות. עכשיו הוא בחוץ, ההשיפה. אורי טאיץ איננו.

בבית, ביום השני של השבעה, לא האמנת שמתאבלים בבית-ידידיה. שקט עבר בין הבתים הנמוכים. מנתניה לוקחים את הכביש ישר ואחר כך שמאלה לבית יצחק. משם לבית ידידיה. בסוף הסמטה. ויושבים בחוץ, האישה, החברים, האח. עכשיו מתאבלים. בית טאיץ, דשא, בית נמוך קומה. זו לא פשטות, זה שיא הצניעות, כזו שאינך יכול להתמודד

אורי, טליה, מאיה ועומר. בשבת האחרונה בילו בבריכה.

זה כליכך. אלה חברים בלב ובגפוש. יש פה חברים שיושבים, דני ואורי, יושבים פה כל הזמן. אורי נמצא כאן אצלם. זה משהו לא רגיל".
דני מתקשה להזכר בפגישה הראשונה שלו עם אורי. "היינו עסוקים מאוד באח הגדול. אני זוכר שישבנו בבריכה, נסענו לאכול ביחד.

כאילו שזה לפחות המבצע הבא של חיל-הים. שמר על קשר עם החיילים. תמיד אמר שהוא חייב לרוץ. אורי, לאן? יש לי איזה ביקור לחייל. טוב, למה עכשיו אורי? אפשר אחר-כך. לא, עכשיו, זה ממש חשוב ולא יקח זמן רב. גם היחידה השפיעה, כמוכון. האופי הזה של ביחד. אני לא מכיר את

בטכס הענקת דרגות אל"מ. נשיקה מאב נאה.

אזשיית. החתונה היתה בחצר ביתו של דני, האח. "נישואיו שקטים, משהו שאהב באמת זה היה הבית. כבר אז ראה את עצמו מפקד על השייטת. היה טיפוס סגור, נכון. אבל חם מאוד בנושא ילדים. דווקא הוא שנישא בגיל מאוחר אהב את הילדים. הגיעו הילדות שלו והוא היה פשוט משוגע אחריהן. זה לא משהו שאתה רואה כל יום. דבר יפיפה. לפני הנישואין היה מגיע תמיד אלי ואל האח השני, חיפש את הקשר עם הילדים. דיבר על ילדים בלי סוף. אורי של ילדים, אפשר היה לקרוא לו".
אורי שב הביתה מהשייטת, בשקט. הסמכותיות של התפקיד החליפה פנים. בבית היה היצור הרך ביותר בעולם. תמיד בג'ינס ובסנדלים. לא אהב את המרדים. בבית השכור בבית ידידיה, שני חדרי שינה, ריהוט צנוע. המינימליות תופסת מקום מרכזי. אורי מצא את הדירה הזו וחיפש אולי בית אחר. רצה לגור במקום השקט הזה, רחוק מהמהומה העירונית. כשאנו פותחים את האלבומים מגיל מבוגר יותר דני לא מחזיק בעצמו, הוא פורץ בכבי, ביום השני לשבעה. דני מבכה את התמונות מהטיוול שערך אורי לפני מספר שנים לאירופה. בכל מקום צעיר נאה בלי גרם מיותר אחד. בבית צחקו לפעמים על האובססיה. גידל שום והטיף לאוכל נכון, לספורט. דני נזכר בשיחות המשותפות שלהם על העניין הזה ולא מחזיק בעצמו. המשקפיים מכסות את העיניים. הוא בוכה על אחיו.

"הוא לא היה טיפוס שנהנה לספר. צריך להגיד עליו שלא פיאר את עצמו. אם היית שואל אותו אם היה רוצה את הקטע הזה, של הכתבה, היה מניף ידיים, שותק ומבטל, כמעט בטוח. הוא כיבד את המדים אבל בכל הזדמנות ראשונה שב לג'ינס, לסנדלים. היו לנו שיחות משותפות. דיברנו על טיס ושייטת כמו שני אחים. השילוב היה מעניין. היה מדבר על דברים טכניים, מקצועיים אבל על פעולות פרופר מעולם לא סיפר. לעיתים הייתי אומר לו שמוטב שלא יספר. הוא התעניין בי ובעיסוקים".
בשבת האחרונה לפני שנפטר יצא עם אחיו, אישתו והילדים לבריכה. אהב את הקירבה לים, אבל בשבת היו מדחות. "הוא היה מוקסם תמיד מהים. אני זוכר שבראש השנה האחרון עשינו פיקניק משותף על שפת הים. אחר כך ביקרו אצלי חבר'ה שלו מהשייטת. רק מהם יכולת ללמוד בדיוק על אחיך הצעיר, היתה אליו הערצה גדולה כמפקד מוכשר. כולם אמרו שהוא יהיה מפקד חיל-הים, לא היה בזה ספק. דיברו על מפקד שיודע להקשיב. אחד שיודע להקשיב לדעה של כל אחד ולוקח את ההחלטה לעצמו. איכפתניק גדול מיד".

"הוא תמיד דאג לטבח של הספינה ולזה שבמושב בצפון היה נוסע לבקר,

עכשיו זה קשה לדבר על זה. אם הייתי יודע שזו תהיה הפעם האחרונה הייתי אולי שם לב לפרטים, אבל... דיברנו בזמן האחרון על נושאים שמפריעים לו. הוא היה יותר קרוב למחנה השלום, בלי מרכאות. זה דווקא מה שמאפיין את הלוחמים הללו. הם קשוחים אבל בלי שנאת אויב או משהו. יש לנו שכן, איש התחיה, שאמר שהוא לא מבין איך אנשים עם דעות כאלה יכולים להיות לוחמים בשיטת. אורי דיבר על דעותיו, מעולם לא הסתיר. הטרידו אותו הבעיות".

בשנים האחרונות עבר לגור קרוב לדני. האחים התקרבו ורצה לגור "גם בפנסיה במקום כזה". בזמן האחרון היה במצב רוח טוב, התכוון לנסיעה. מעולם לא הפסיק לשמור על כושר, רץ בפרדסים ובשדות. תמיד היה אומר לי "נו, מה איתך". היינו צוחקים על הנושא הזה. הוא תמיד היה אומר לטליה "את חושבת שיהיה בסדר אם אוכל את זה". קראנו לו ההיפוכונדר הזה.

בזמן האחרון עסקנו הרבה מאוד בנושא הלב. דיברנו עם רופאים והיינו עסוקים, היינו הרבה בבת-חולים. אורי היה מלווה גדול של הנושא". במאי האחרון עבר אחי הגדול ניתוח

ואורי היה מעורב רבות בהטסה שלו לחר"ל. חיינו את הלב בצורה אינטנסיבית".

עשדה חודשים של פיקוד על השייטת. אורי כבר ראה את היחידה בעיניים שלו, הוא התארגן בסדרי עבודה חדשים. קבע להפגש עם דני ב-20 באוגוסט בבדלסל, ללכת לבקר את האח ולחזור יחד לארץ. חיכה לאפשרות להפעיל את היחידה. וטליה לא מדברת. הילדות הקטנות, מאיה בת שלוש וחצי ועומר בת שנה ורבע, לחמודות האלה המתינו זמן רב, גם בסבלנות ובשקט, לפעמים בכאב. בתצלומים עם הילדות רואים את האהבה בעיניים. היה אבא גדול ואחו בידיו הגדולות את הצעירות האלה שנמסו לו. והוא נמס בפניהן ובפני האישה שלו.

כשטליה היתה בהריון היה מרים טלפון בהיסטוריה. כל הזמן דואג ומסוגל להתקשר עשרות פעמים לכל החבר'ה, ולשאל אם הכל בסדר, אם עושים הכל בסדר. בשיטת היה קשוח ובבית רך. דני אומר שזה הוסיף לסמכותיות. "אנשים ידעו את זה. הם דיברו עליו וכל אחד אמר שהיה רך עם הבית. הנהג שלו, הפקידה. שילוב של איש שלום ומשפחה שעסק בעבודות קרב עם האויב. האויב יכול

לספר יותר מכל אחד אחר. יפה לראות אנשי מלחמה מעולים, שונאי מלחמה, אוהבי שלום, אוהבי בית. קשה לדני להשמיע דברי הערכה על אורי. הדברים הכואבים נתקעים בנסיגון לא לגלוש להערצה. "הבחור היה עם יוזמה ומחשבות מקוריות. בהחלט ראה מקוריות בכיוון שהוא מכניס לשייטת. נכנס לזה באינטנסיביות אדירה. אמרו לו קח חופש, קח את הילדות, צא מזה, היה תמיד אומר יש לחץ די גדול. הרבה התרוצצנו בנושא האח הגדול, אבל לאורי תמיד העיק הילדות. הוא לא מקדיש להן מה שהוא חושב שהוא צריך להקדיש. כל רגע פנוי היה לדברים האחרים. ותמיד הרגשה של שלימות, היה לו סיפוק אדי, פעולה מוצלחת, הרגיש טוב עם העניין". ביום המוות, בשבע ועשרה בערב קיבל דני את הידיעה. עכשיו הוא מדבר על אורי הספורטאי, שומר כושר, מפקד יחידה כזו. תזונה, אמרו שהיה עייף בזמן האחרון, מה קרה? דני קבר את שני אחיו בהפרש של שבוע. עכשיו הוא מכסה את עיניו במשקפי שמש, לא מסוגל לעמוד בפני תמונתו של אורי מול מפלמים באירופה החורפית.

היה תלמיד רגיל, ממוצע. היה רץ הרבה בפרדסים.

מבחינה צבאית היתה התאמה מוחלטת בין אומי ליחידה. סיפורים לא שמעו ממנו

יוחאי, יוסלה וחברים

אלה השנים הם רק חלק מהחברים המדגמים את חליפות הצלילה הראשונות

מהגנה פאסיבית ללחימה, והיחידה ללוחמה ימית היתה חלק קטן מאותן רוחות-שינוי.

לבריטים היו שני כוחות צי עיקריים בחיפה וביפו. מלבד זה, היה להם כוח משחתות, סיורי אויר, מכמ"ם חופיים ומערך מודיעין אירופאי שנילחם בהעפלה. הם היו מסודרים. הערבים, שביקשו לזרוק את היהודים ואם אפשר גם את הבריטים לים, לא עשו דבר מדגם ימי כדי לקדם את ענייניהם.

ולנו היו הפל"ם ויחידת החבלה – שמנתה לעת עתה עשרה אנשים בפיקודו של יוחאי בן-נון, וכל החברים ישבו בקיבוץ שדות-ים, התאמנו, וחיכו שמשוהו יזוז.

יחידת החבלה העדיפה גלגות אקטיביות יתרה. משך שנתיים מיום הקמתה ב'45, ביצעה 11 פעולות מבצעיות מוצלחות פחות או יותר ופגעה במיסגרתן ב'16 כל-ישיט בריטיים, שנועדו לרוב לגירוש מעפילים מן הארץ. הסיגנון ביטא תפיסה לפיה הלוחם הוא כלי-התנובלה של חומר הנפץ. אנשי היחידה היו לוקחים סירת-דיג מקיבוץ שדות-ים, מכינים מוקש-מאולתר בתוך פנימית של אופנוע ועם רדת הלילה יוצאים לים, לרוב מחופשים לדייגים. כמה מאות מטרים מהאוויה-הקורבן היו קופצים למים, עם המוקש וללא כל ציוד צלילה, מתקרבים לאוויה עד לטווח בן כמה עשרות מטרים,

היסטוריה ימית על רגל אחת: הבריטים היו מסודרים, הערבים רצו לזרוק את היהודים לים, ולנו היו הפל"ם ויחידת החבלה הימית – שמנתה לעת עתה, עשרה אנשים. וכל החברים ישבו בקיבוץ שדות-ים, התאמנו, וחיכו שמשוהו יזוז.

ראשוני הקומנדו-הימי מסבירים לרענן צ'רבינסקי איך להקים קומנדו בעצמך

מאת רענן צ'רבינסקי

מדיפדוף בחומר על ראשיתה ואחרייתה של יחידת הקומנדו הימי, קשה להימנע מלהיתקל במחשבה שהכל התחיל אולי כתוצאה מאיזה מרד-נעורים או סתם רצון להוכיח משהו לעולם של מייסדי היחידה. מה מייסדים – אפילו ייסוד רשמי לא היה. היה כורח. כורח-התקופה, שכמו תמיד יצר עובדות בשטח וזמן לשאלות והסברים לא היה. הנה למשל אל"מ (מיל.) דב שפיר (בן-לה), שהצטרף ליחידה – שנקראה אז יחידת החבלה הימית – עם פרוץ מלחמת השיחרור. צעיר בן 17 מגבעתיים.

גיוס החובה טרם היה חובה, אבל שפיר ראה איך ששה משכניו נהרגים באחת ההתקפות. בהלווייתם היתה לו הרגשה שכל הנוכחים מסתכלים עליו, כאילו שואלים 'מה, אתה עוד פה'.

כיום הוא מגחך. מי מהם בכלל רצה אותו בצבא, דק זה מה שהיה חסר להם. אבל כשאתה בן 17 והמדינה שלך שואלת את עצמה אם להיות או לא, נכנסים לך כל מיני רעיונות לראש. "הייתי אז ממש ילד", מודה שפיר. ילדים כאלה הולכים היום לגדנ"ע-צלילה, אבל אז היתה מלחמת השיחרור, ויחידת החבלה הימית היתה כבר בגלגול השני שלה.

ההתחלה היתה מוקדמת. הפל"ם – הזרוע הימית שטיפח הפלמ"ה, הצמיחה מתוכה בנובמבר '45 את יחידת החבלה הימית. הקמת היחידה נראתה כדבר הנכון לעשותו על רקע הגבלת עליית היהודים ארצה על-ידי השלטון הבריטי, שעדיין מוכן היה להאמין כי אפשר ליצור בארץ דמוגרפיה של שני-שליש ערבים ושליש יהודים. היישוב בארץ עבר

לוקחים נשימה עמוקה, צוללים, מצמידים את המוקש לדופן האוניה בעזרת מלחציים ומגנטים ומפעילים את מנגנון ההשהיה – שהורכב מ'ערוגות' השהיה כימיים יבשתיים מתוצרת עצמית. אחר-כך חוזרים בצלילה לסירה והביתה.

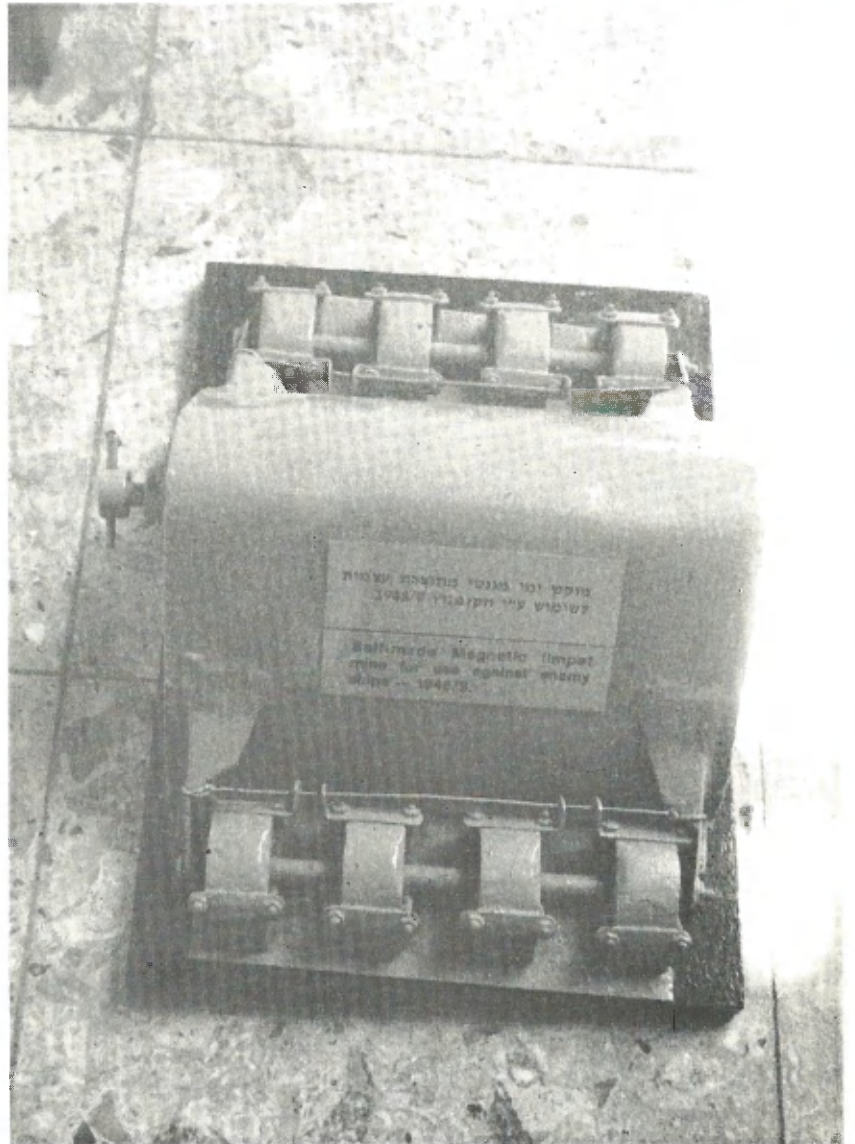
העניין היה די מסובך, בהתחשב בכך שהמוקשים מתוצרת-עצמית, לא נטו לשתף פעולה. "לא היינו בטוחים איך מציפים מוקש כזה, אם בכלל", מספר תא"ל (מיל.) הדר קמחי, אז לוחם ביחידה. "היינו נותנים לשחיין להציף את זה וככה הוא לא התקדם, או בקושי הצליח להשאיר את הראש מעל למים".

בנוסף לאותו מוקש, גאלצו הלוחמים לסחוב איתם גם שפכטל, מגרדת בעברית, על-מנת לגרד ירוקת

ועשבייים הדובקים לדופן באוניה אליה ביקשו להצמיד את המוקש. הם קראו לזה 'קן'. פלמחניקי"ם. אילתור היה סימנהיכוד, אבל החברים התחילו להבין שהם עלו על משהו, למרות שאף אחד לא חשב במושיגים של יחידת-קומנדו.

היחידה, שהגיעה לצוות בסדר גודל של 15 איש, הורכבה ברובה מקיבוצניקים יוצאי-פלמ"ח שהביאו אחד את השני. אנשים חילקו את זמנם בין פעילות ועבודה במשק. הם באו לפעילות וחזרו לעבודה, או שהיו עושים חצי שנה ביחידה וחצי שנה במשק. הם הבינו, לראשונה, מהו פירושה של יחידה ימית ללוחמה זעירה. יוסף דרור ז"ל, שהיה לוחם ביחידה באותה תקופה, כתב בסיפרו "הקומנדו הימי – ממנו ואליו":

העניין היה די מסובך, בהתחשב בכך שהמוקשים מתוצרת עצמית, לא נטו לשתף פעולה. "לא היינו בטוחים איך מציפים מוקש כזה, אם בכלל"

"כאן... יש התקדמות איטית ושקטה לעבר היעד. העצבים דרוכים כמיתרים, אך הראש שוקל מתוך שיקול-דעת קר, קר אף יותר מול המים המקפאים את שרירי הגוף. הבריטים כינו את היחידה בשם מחמיא – "אנשי צפרדעי", ועל-מנת לסקל את פעילותם, שלחו את בכיר הצוללים שלהם, מייגור קראב (מי שנמצא בשנות ה-60 ערוף ראש לאחר שניסה לרגל בקרקעית אוניה סובייטית), "לטפל" ביחידה.

ספק רב אם ראשו של יוחאי בן-גון, שקוע היטב במי הים המלוחים, שעה שרגליו קשורות למין סירה מהירה עמוסת חומר-נפץ העומד להתפוצץ בכל רגע, עסק באותם רגעים קריטיים בשיקול-דעת קר. ההתקדמות לעבר המטרה היתה רחוקה מלהיות איטית ובוודאי לא שקטה. מכל עבר צלפו מכוונות-ירייה של אונית הדגל המצרי – "אמיר אל-פארוק" לעבר סירתו של בן-גון. כדור מדויק אחד היה מספיק לגמרי כדי שבן-גון לא יחזור עוד לפקד על יחידת סירות-הנפץ – תפקידו באותם ימים, ימי אוקטובר '48, והמילחמה משתוללת.

בן-גון פירפר. הוא נגרר במים אחרי סירת התופת. רגליו – שהסתבכו בחבלים שנגררו מהסירה, המשייטת עתה במלוא המהירות לעבר ה"פארוק" – ביצעו שמיניות. הנס קרה כ-40 מטר מן ה"פארוק", ובן-גון השתחרר מן הסירה, שהתפוצצה היישר לתוך אוניית הדגל המצרית. היה זה רגע השיא בפעילותה של יחידת סירות הנפץ במלחמה. יחידת החבלה הימית פורקה בסוף שנת '47, וקמה לתחייה עם פרוץ מלחמת השיחרור בצורת שתי יחידות נפרדות: יחידת סירות-הנפץ בפיקודו של יוחאי בן-גון, שישבה בטבריה, ויחידת הצוללים בפיקודו של יוסף דרור, שהתמקמה בקיסריה.

סירות-הנפץ עסקו, כאמור, בניפוץ סירות מהירות ועמוסות חומר-נפץ לתוך אוניות-אויב, כשרוכב הסירה קופץ ממנה רגע לפני הפיצוץ למים. העניין בא לידי מיצוי חד-פעמי בפעולה מול ה"אמיר פארוק". היתה זו הצלחה גדולה ראשונה. עם "פארוק" טבעו 500 מלחים מצרים, ובן-גון וחבריו, שהוחזרו לחוף לאחר 3 ימים, זכו סוף-סוף להכרה.

ביחידת הצוללים עדיין המתינו לכזו, והכניסה לתוך החורף לא הקלה על ההמתנה. קר היה, והים סער מסביב. גם המדינה. חיל-הים מנה רק 35 איש ובראשית המלחמה היתה לצי המצרי עדיפות כוח מוחלטת. משך הזמן הלך הפער והצטמצם, כשטיבוע ה"פארוק" היה המכה הניצחת, ביחידת הצוללים עדיין עסקו במשתקיי-מלחמה.

יום אחד יצאו ארבעה מהם לים בסערה דרומית-מערבית חזקה. בהתחלה היו מרוצים מהגלים, אחר-כך גילו שהחוף מתרחק מהר מדי.

מתמרמר דרור: "נאמר לנו כך... מפקדת החיל תדע היכן וכיצד לשבץ את היחידות השונות בשעת מערך הקרב. אם יהיה צורך תוטל למערכה קורבטה, אם יהיה צורך יוטלו הצוללים, וכו', והיה לך משחק פסיפס משעשע! תשובה אווילית מזו קשה להעלות על הדעת".

זמן לא רב חלף בטרם הבינו את זה גם בחיל, והאיחוד התרחש עוד באותה שנה, 1949. בן-גון נבחר לפקד על היחידה הממוגנת. הדר קמחי העביר את הקורס הראשון למי שיהיו מדריכים, בנמל חיפה, מתוך מטרה ללמוד לפעול בנמלים. קמחי: "האימונים היו נערכים אחרי חצות,

"טוב שלא מצאנו את האוניות כי בעצם לא ידענו כלום", אומר קמחי. אז הם לא ידעו שהם לא יודעים. רמת הידע והיכולת היו אפסיים, אולם האמונה ביכולת היתה עצומה, הם אומרים כיום.

מזה יצא בעיקר הווי, ובזמן מלחמה, זה הרבה. הווי פלמחניקי. דרור דאג, גם בתוך המולת המלחמה והמחסור, לייסד חדר-תרבות ולקיים אסיפות-חברים והרצאות מורשת-קרב מפי חברי יחידת החבלה הימית ו"ל, וכשצה"ל הפך לצבא והוחלט שיהיו קצינים, ערכו בחירות דמוקרטיות ומי שהפך לבעל דרגה, עשה זאת על דעת הרוב.

בסוף נופפו לחברים על החוף לבוא לעזרה, אבל החברים על החוף נופפו חזרה לשלום. כמובן שנכנסו לפאניקה, מה גם שאיבדו אחד את השני. את המוקשים שנשארו איתם זרקו, ובמזל בלבד הצליחו להיפלט לבסוף לחוף. השימחה על החוף היתה רבה בעיקר בגלל שכל אחד שמח לראות שגם היתר זרקו את המוקשים למים, ומשפט חברים על הפקדת נשק לא יהיה כאן.

כולם רצו לבצע פעולות ממשיות. "החזיקו אותנו כמו מחסנית דרוכה", נזכר אחד מהם כיום. והימים חלפו להם בפעילות אינסופית, כולל אימוני ג'ודו וימאות, כולל אשה אחת - פולט "שהתעקשה לסחוב במסגרת האימונים", כדברי הדר קמחי, וכולל לחץ מסוים מהקיבוצים, מושבות, או כל מקום אחר ממנו הגיעו החברים. קמחי: "באותה תקופה לא ראו בצבא מקום לשרות ארוך. היה ברור לגמרי שזה לא מקום להישאר בו. כשבאתי והודעתתי בקיבוץ שאני נשאר בקבע, אמרו 'בסדר, אבל לכמה זמן? שלושה חודשים? שנה?'".

בסופו של דבר, לא זכתה היחידה לקורת-רוח מבצעית רבה. משך ארבעה ימים, בראשית אוקטובר '48, חיפשו אנשיה ספינות-אויב מבצעיות לאורך חופי עזה, כמטרות לטיבוע, אולם דבר לא נמצא. בסוף אותו חודש, היכן בן-גון וחבריו ב"פארוק" - דבר שאיכשהו סתם את הגולל על התחרות הסמויה בין שתי היחידות.

בן-גון פרפו. הוא נגרר במים אחרי סירת-התופת, וגליו - שהסתבכו בחבלים שנגררו מהסירה - ביצעו שמיניות

היינו קמים מהשינה, מכינים הכל ומתרגלים עד 3 לפנות בוקר. אחר-כך היינו חוזרים לרחוץ את המכשירים ואולי להתחמם קצת כי היה חורף, ואחר-כך היינו עובדים לצד השני של הנמל לחפש אוכל. חזרנו לתחקיר, ואחריו היינו הולכים שוב לחפש אוכל בחדר (שכונה מסחרית). ב-6 בערב היינו חוזרים לישון, ובחצות - שוב לקום".

ב-1950 פרץ המשבר. בחיל-הים חילקו דרגות, והפעם לא היו שום

אולם המלחמה הסתיימה לפני שיחידת הצוללים אמרה את דברה ועתידו של הקומנדור-הימי התערפל. קמחי: "הגיע המשבר של 'נגמרה המלחמה, קדימה הולכים הביתה'". בן-גון ודרור לא חשבו על הבית, אולם הם הבינו כי תחת ידיהם נמצאת חיה בעלת שני ראשים. סירות-נפץ - צוללים, כל זה נוגע לתחום אחד - חבלה ימית. הצעת האיחוד בין שתי היחידות שהעלו השניים נענתה בשלילה על-ידי פיקוד החיל. בסיפור

סירה הנפץ שהטביעה את ה"אמיר מארוק". בחרטום נדחסו כרבע טון חומר נפץ.

”באותה תקופה לא ראו בצבא מקום לשירות ארוך. היה ברור לגמרי שזה לא מקום להישאר בו. כשבאתי והודעתי בקיבוץ שאני נשאר בקבע, אמרו בסדר, אבל לכמה זמן? שלושה חודשים? ששה?”

אחד מהתרגילים הראשונים - שליית אדם מהמים.

מצא עצמו במילכוד, כשחבריה לא חששו לפנות היישר לרמטכ"ל. לאחר מספר מקרים כאלה, תפסו בך'נון ודרור ביטחון. הם פיתחו תאוריה לפיה על היחידה להיות כפופה ישירות למשרד הביטחון ולא לחיל-הים, ולמנות מאות אנשים. האלוף שמיר חש, כי יהיה זה בלתי אפשרי להפעיל יחידה שכזו, שפשוט אינה רוצה לסור למרות. בביקור שערכו הוא והרמטכ"ל דאז - יגאל ידין, ביחידה, הודיעו לבך'נון ודרור על הפסקת השתתפותם בה, הדחתם. בספרו כותב דרור על הביקור הגורלי: "הפמליה ישבה לאכול, וכך, בין עט לבלע, פנו אל יוחאי ואמרו לו: - דבר! והוא נאלץ למסור את היקר לנו מכל בין... קציצה למרק-פירות. לאחר הסעודה ישבנו לסכם. האוירה היתה טעונה חומר-נפץ".

דרור הציע את פירוק היחידה. איזי רהב, אז סרן, טען שאין לפרק יחידה על אנשים בודדים, למרות הצער שבפרידה. דרור ובך'נון עזבו. בך'נון נסע ללימודים בחו"ל, ושב לפקד על היחידה שנים מאוחר יותר. איזי רהב קיבל את הפיקוד, הדר קמחי נתמנה לסגנו. במבט אובייקטיבי של שנים לאחר יכול קמחי לאמר: "יוחאי היה אבי היחידה וגידל אותה. אבל לפעמים חברות גדולות מעבר לממדי המקימים. העריכו את סגולותיו של יוחאי ולכן שלחו אותו ללימודים, אולם רצו לתת ליחידה לגדול כחלק מחיל-הים, לא כצבא הפרטי של יוחאי בך'נון... בכל אופן, הם לקחו את זה מאד אישי, כמו כל דבר אז". רהב וקמחי הכניסו את היחידה להלם. לראשונה, אפשר להתקל במבדקי-קבלה ליחידה. אומנם על בסיס תחושה, לא ידע מדעי, אבל מבדקים. הוצאו צלחות ואבנים מהמים ומסע רגלי-קטן מראש-הניקרה לאשקלון. קציני היחידה עוברים, סוף-סוף, קורס-קצינים, ורהב וקמחי מוציאים את עצמם לקורס מפקדי-גדודים.

קמחי: "העברנו את האנשים קורס-צניחה. זו היתה קפיצה גדולה קדימה. היינו צונחים גם מפיפרים גדולים של שלושה אנשים. היינו עולים על הכנף ונופלים הצידה.

"אחד הדברים שהקפיצו אותנו היו חליפות הגומי. ב'48' לא היו. היינו לובשים מין חליפות-צמר שהיית קופא בהן מקור. אחרי שעתיים במים אי-אפשר היה כמעט לנוע או לעמוד. היינו חוזרים מהתרגילים וזוחלים למקלחת המים החמים, כי לא יכולנו לנו. ואז הבאנו חליפות יבשות מאיטליה, שנכנסים אליהן דרך מין גלגל בבטן, ואחר-כך ייבאנו חליפות רטובות".

ניצחון המימסד, אם תרצו. הקומנדר-הימי היה ונשאר הבן החוקי של יחידת החבלה הימית, אולם חלף עוד זמן רב, עד 1969, בו חזרו אנשי היחידה לבצע פעולות בנוסח "נערינו של יוחאי".

אופנה. האופנה הו נישחבה הרבה זמן... פירוק הפלמ"ח נתן תדמית של מין שלוחה, אבר מדולדל, שאריות של הפלמ"ח".

יוסף דרור לא בחל בהתגרריות עוד, בימי יחידת הצוללים והזמין יום אחד את פול שולמן, מפקד החיל, למיסדר מיוחד בו הכריז על הלוחמים כיחידת פלמ"ח והעניק לכל אחד את סמל הפלמ"ח. האלוף (מיל.) שמיר, שפיקד על החיל כעת, לא חיבב אף הוא את היחידה שהתעקשה להמשיך לצעוק גם בעידן הפוסט-צה"ל: "אנראנו הפלמ"ח. שמיר, שלא אחת השיב בשלילה לפניות שונות מצד היחידה,

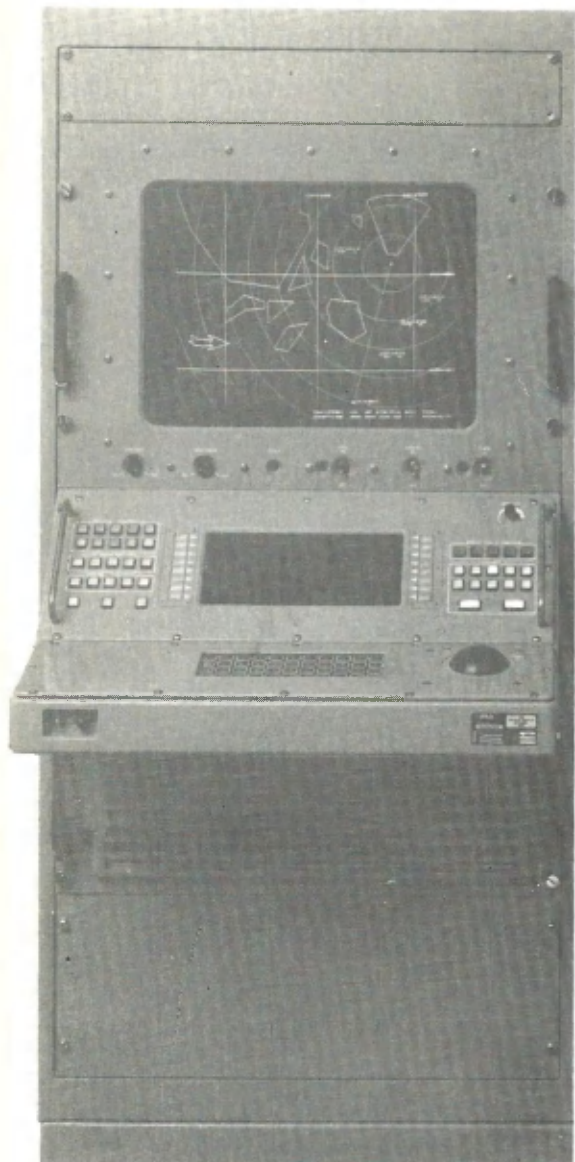
בחירות. היה מי שקבע, באופן שרירותי בעצם, מי יהיה קצין ומי יישאר רב"ט. הרבטי"ם לא תמיד הבינו למה דווקא הם והיה גל של עזיבות. פיקוד חיל-הים לא מאד אהב את חבורת יוצאי הפלמ"ח שעשו את השייטת ונראו בסך-הכל די אנארכיסטים במושגים של אז. אפשר לדמיין אותם, במיכנסי החאקי הקצרים, בסנדלים תנכיות, בקופה המשותפת, ובהווי של צבא פרטיזוני, שפורק לטובת צבא של הגנה לישראל.

קמחי: "היתה מין צורה של הבלטת יישול מסוים כחלק מהטוביות, או

מהפיכה במחלקת הגנ"ק בסטי"ל

הצג הטקטי החדיש מחליף את שולחן המי"ק

המערכת החדשה, אשר פותחה ב"אלביט", מורכבת משידת בקרה ומצג טלוויזיוני צבעוני המורכב מעליה. על הצג"ט מופיעה תמונה גרפית מדויקת של הזירה הימית הכוללת את המטרות וכלי-השיט וכל הנתונים האפשריים הידועים עליהם. למפקד הספינה, תהייה זמינה אך ורק האינפורמציה הרלוונטית לניתוח מצב וקבלת החלטות. ציי ארה"ב, הולנד וצרפת כבר שילבו את מערכות הצג"טים בכלייהשיט שלהם

במרחק של מספר שנים מהמהפכה האחרונה, עובד המי"ק הספינתי מהפכה נוספת. ב-1979 נכנסה לשימוש מערכת שליטה ובקרה (ש"ב) ממוחשבת לריכוז והצגת נתונים המתקבלים בספינה מאמצעי הגילוי השונים וממקורות הייצוגיים. הנתונים – המרכזים את הגורמים בזירה הימית של הספינה, הוצגו כולם על-גבי צג טלוויזיוני אלפא-נומרי. משמעות הדבר היא כי כל מטרות מאופיינות ברצף של ספרות, האומרות לאנשי המי"ק מהם נתוניה. לאחר שמתקבלים נתונים אלה הם מוצגים על-ידי הצוות על שולחן המי"ק. על השולחן פרושה מפת-הזירה ועליה מסומנות, ידנית, המטרות ונתוניהן. עד כאן – הסיפור השגדתי והמוכר היטב לכל מוכ"ם סט"ל. אולם שיטה זו מיושנת, איטית ואינה אמינה דייה, זאת מאחר שאין היא מתבצעת בזמן אמיתי. בעוד אנשי הצוות משרטטים על-פני המפה את המטרות שהתקבלו על הצג האלפא-נומרי וכן את שאר נתוני הזירה, משתנים הנתונים – הנמצאים כל העת בתנועה מתמדת – והמפה שוב אינה מהימנה. לצורך הצגת מצב הזירה למפקד הספינה או לצורך שיחזור מצבים וארועים שקדו במהלך ההפלגה, יש לפרוש מפות מסורבלות וגדולות, שצוידו בחיפזון על-ידי אנשי המי"ק. הזמן הרב יחסית שלוקחת בניית תמונת הזירה על המפה, מהווה מכשול בשדה-הקרב הימי המהיר, היום יותר מאי-פעם בעבר, ומשפיע על מהירות קבלת ההחלטות וזמן התגובה של הספינה. בנקודה זו משתלב הצג הטקטי (צג"ט). מערכת זו, המורכבת משידת בקרה ומצג טלוויזיוני צבעוני המורכב מעליה, תחליף את שולחן המי"ק והצג האלפא-נומרי. מערכת המחשב המרכזית של הספינה, אשר שימשה גם את מערכת הצג האלפא-נומרי, תעביר נתונים המתקבלים ממקורות הגילוי השונים לצג"ט. הצג הטלוויזיוני הצבעוני של הצג"ט, ממקם את הנתונים באופן

מידי, בשירטוט גראפי של הזירה, ומציג אותם בחתכים שונים ובזמן אמיתי. מפת הזירה מופיעה על הצג ועליה מסומנות אוטומאטית המטרות השונות ונתוניהן, כפי שהם מתקבלים מהמחשב המרכזי. כלומר: זהו מעבר מתצוגה אלפא-נומרית (מספרית) של הנתונים, לתצוגה גראפית. מובן שלפיכך מתבטל הצורך בשירטוט ידני של המפות. על הצג"ט מופיעה תמונה גראפית משורטטת היטב של הזירה הימית וכל אשר בה, כולל מפת האזור. מצידי התמונה מופיעה גם תצוגה אלפא-נומרית, לנוחיות המשתמש (שהתרגל משך השנים לתצוגה מסוג זה בלבד), כוללת את הנתונים המספריים של המטרות וכן התראות למפעיל המערכת. המערכת מאפשרת למפקד הספינה קבלת תמונה מלאה, מיידית ומדויקת של המתרחש בזירת שליטתו, וכך – קבלת החלטות ופתרונות טקטיים מהירים ביחס לזמן שהדבר אורך כיום, בעידן הטרם-צג"טי. מערכת הצג"ט, הכוללת כאמור שידת-בקרה וצג, פותחת ב"אלביט" משך מספר שנים ונרכשה על-ידי חיל-הים להתקנה בספינות ה"סער". לצג הטלוויזיוני עצמו יכולת גראפית גבוהה. לכל סוג מטרות (סט"ל, דבור, אונית-סוחר, מסוק וכד') סימון משלו, וצבע הנקבע על-פי מידת העוינות של המטרה. התמונה המתקבלת צבעונית, ברורה ובהירה מאד, זאת בזכות כושר ההבחנה הגבוה של הצג. כושר ההבחנה (רזולוציה) הוא אחד מהמאפיינים החשובים של הצגים. מושג זה מגדיר מכמה קווי אורך ורוחב מורכב המסך. ככל שכושר ההבחנה בצג גדול יותר, כך התצוגה טובה ובהירה יותר. בצג"ט שרכש חיל-הים, קיים כושר ההפרדה הגבוה ביותר שהותקן עד היום במערכת צבאית מסוג זה. כל הנתונים המתרכזים משך ההפלגה על הצג מוקלטים במחשב, ולאחר ההפלגה ניתן לצפות בהם שוב ולשחזר.

שיטת התפעול של הצג"טים מהווה מהפכה בפני עצמה. עד היום תופעלה מערכת הש"ב של הצג הישן ושולחן המי"ק באמצעות לוח מקשים, לו הותאם סט פקודות שיש להכניס בסדר מסוים, ועל המפעיל היה לזכור סט פקודות אלה בעל-פה. תיפעול הצג"טים מתבסס על "שיטה מנחה". על שידת הבקרה של הצג מורכבת סידרה של לחצנים פונקציונאליים, וצג עבודה עליו מוצג למפעיל "תפריט ראשי" של כל הפונקציות הקיימות במכשיר. המפעיל הראשי כולל פונקציות כגון מטרות, הצגת נתוני הספינה, פתרונות ניווט ועוד. לאחר שבחר המפעיל בפונקציה מסוימת, מופיע על המסך "תנת" תפריט של הפונקציה שנבחרה. לדוגמא, אם בחר המפעיל בפונקציה של "מטרות", ייתן תנת-התפריט אופציות של הכנסת מטרות, קביעת סוג המטרה, מידת העוינות שלה,

פרופורציות

ראיון עם רס"ן ר., ראש מדור שליטה ובקרה

הצג"ט, כאשר הסיבה המרכזית היא שבשלב כלשהו בפיתוח החלטנו להפסיק להכניס שיפורים במערכת, אחרת לא היינו זוכים להתקין אותה כיום. בעתיד נכניס שיפורים רבים.

למה לקח מספר שנים להתאים צג"ט לחיל?

הפרויקט נמשך שנים מאחר שהיו הצעות שונות. החיל לא היה מגובש לגבי איזה סוג צג"ט יש לפתח, כמה צג"טים צריכים בספינה, האם יש צורך בצג"ט אחד ובמערכת הקרנה לתמונה גדולה וכו'. ערכנו ניסויים. כל הפיתוח הוא למעשה של התוכנה, המבטאת את התאמת הצג"ט לחיל. ניסו גם צג"ט של מפעל 'מב' ולבסוף הוצאנו מכרז על-פי הנהלים.

כמה נמדד צג"ט טוב? איך הצג"ט שלנו יחסית לציים אחרים?

הצג"ט צריך להציג תמונה שהמפקד יבינה במלואה, במבט ראשון ובלי לשאול שאלות, וכמובן - תקשורת אדם-מכונה פשוטה. זה מתבטא בכמה שפחות קשקושים על המסך, ומצד שני - שדבר לא יחסר. וזה גבול דק מאוד, שבעצם גם כל מפקד מגדיר אישית לעצמו.

הצג"ט שלנו טוב יחסית, אבל צריך להבין שצג"ט הוא רק טרמינל של מערכת-מחשב, ושלנו ימשיך להשתמש במערכת המחשב ששימשה גם את מערכת השו"ב על שולחן המ"ק.

מהי משמעות הכנסתו של הצג"ט לספינות עכשיו? כמה הוא חיוני לתיקוד הספינות בשדה-הקרב במלחמה הבאה?

רוב הציים המערביים נכנסים כיום לעידן חדש של שו"ב משולבת. המשמעות - לרכז עבור מפקד שצריך לקבל החלטות תמונה טקטית שתאפשר לו לראות במבט אחד את כל התמונה, לעשות הערכת-מצב ולפעול בהתאם. לכן התמונה צריכה לרכז הן את המטרות והן את התקשורת ממקורות הגילוי של הספינה, וזה מה שהצג"ט עושה. הצג"ט שומר תמונה מעודכנת מבלי שמפעיל יצטרף לעשות הרבה.

בוא נאמר, איך היה תיקוד הספינות אילו היינו ממשיכים למלחמה הבאה ללא הצג"ט?

כבר במלחמת שלום-הגליל שהייתה בסך-הכל מלחמה פשוטה - נתקלו בספינות בעומס נתונים שהיה קרוב מאד לשיא יכולת התפיסה האנושית. זה התחיל להתבטא גם בפעילות בט"ש. מופעלים הרבה יותר סנסורים מבעבר, ואת כל הנתונים המתקבלים צריך להעביר ולעבד.

האם קיימות פונקציות המתבצעות כיום ידנית על שולחן המ"ק, שקשה או לא ניתן להעבירן לצג"ט?

בשלב הראשון יהיו פונקציות כאלה, ויהיה קושי לעבור לעידן

שני צג"טים. האחד - ראשי, האחר - משני. ליד הצג הראשי יישב מפעיל - "עורך ראשי", שיקבל את מכלול האינפורמציה שתתקבל במערכת על הצג שמולו. המפעיל יסגן את האינפורמציה, ישאיר על המסך את זו הרלוונטית והמצריכה-התייחסות בלבד, וזו תועבר לצג"ט המשני, בו יצפה מפקד הספינה. באופן עבודה זה יצפה המפקד באינפורמציה הרלוונטית לנתוח התמונה וקבלת החלטות בלבד, ולא יצטרך לבזבז זמן על אינפורמציה חסרת-חשיבות.

מבחינת מערכת כוח-האדם נראה כי לא יחולו שינויים, ואם כי שוב לא יהיה צורך במפעילי שולחן המ"ק, יידרשו לכך מפעילי צג"טים. מסביר רס"ן ר., ראש-מדור שליטה ובקרה: "הסמן הראשי ייקרא עורך ראשי. צפוי שאדם זה יהיה אחד העמוסים בחיל, אבל נרוויח בהשגת תמונה מדויקת יותר והבנת כל מה שקורה סביבנו ביתר בהירות. לא בושה לציין שבעבר הפליגו לעיתים ב'ערפל קרב', כשלא כל מה שצריך להיות מובן בתמונת-הזירה, מובן. עכשיו זה ישתנה."

חדרי המ"ק עצמם יהיו יותר צפופים במעט, עם כסאות במרכז, אך העבודה תהיה פשוטה יותר. תפיסת העבודה של המ"ק תשתנה בכללותה, תהפוך מהירה יותר, ובהתאם לכך ייכתבו הנהלים מחדש. כמות הפונקציות הקיימות בצג"ט רבה, ובהתאם לכך כמות התוכנה גדולה ביותר. הכוונות העתידיות מדברות על הרחבה נוספת של הפונקציות, עד למצב בו תמליץ המערכת בעצמה על דרכי-פעולה אפשריות למצבים הטקטיים בזירה. חברים נוספים במועדון בעלי הצג"טים הם, למשל, ציי ארה"ב, הולנד וצרפת. ציים אחרים מגלים עניין בפיתוח של "אלביט", חיל-הים, שכרגיל התאים את הפיתוח המקורי לצרכיו הספציפיים, צריך להיות חבר במועדון הזה. היום יותר מתמיד.

במערכת זאת סדרות הפקודות המפעילות אותן. בסופו של דבר, התפעול הרבה יותר מהיר ופשוט. העבודה במ"ק משתנה עתה לחלוטין. את מקומם של שולחן המ"ק והצג האלפא-נומרי, יתפסו

עידכון נתוני מטרה קיימת ועוד. גם אופציה זו תיבחר על-ידי לחיצת לחצן פונקציונלי. באופן עבודה זה מנחה המערכת את המפעיל בהפעלתה, ונחסך ממנו הצורך לזכור את מכלול הפונקציות הקיימות

■ רענן צ'רבינסקי

שימוש בתערובת חמצן והליום לצלילה של מעל ל-40 מטר

אנשים (נפגעי צלילה בעומק רב) אגב נשימת תערובת זו. הניסויים נערכו בשיתוף אנשי המכון לרפואה-ימית.

■ רענן צ'רבינסקי

חיל-הים נטל חלק בחגיגות העיר אשדוד

חיל-הים, בראשות בסיס אשדוד, נטל חלק בחגיגות ה-30 לעיר אשדוד. במסגרת זו, ערכו ספינות הבסיס מכל הסוגים משט הצדעה לעיר, בטווח קרוב לחוף ובשורה עורפית, כך שהקהל הרב שהתאסף יכול היה לחוות בפלא מקרוב. הספינות קושטו כראוי, והכבוד המגיע לעיר - ניתן.

צוללי היחידה למשימות תת-מימיות משתמשים מזה זמן בתערובת חמצן והליום לצלילות לעומק של 40 מטר ויותר. טכניקה זו מוכרת בכל העולם ומיועדת למטרות צלילה לעומק רב, אולם אינה מיושמת במדינות רבות. בצלילות לעומק רב, מסוכן להשתמש בחמצן רגיל, מאחר שעלול להיגרם שכרוך-מעמקים כתוצאה מנשימת החנקן, המצוי באחוז קטן בחמצן. בתערובת האמורה, מחליף גז ההליום את אחוז החנקן ותופעת שכרוך-המעמקים נמנעת. אין כל סיכונים אחרים. לאחרונה ערכו צוללני היחידה ניסויים שמטרתם לשלב בין הנצלת

צוללת גרעינית שהתה שבוע באשדוד

בפעם הראשונה מזה זמן רב, ביקרה בארץ בחודש אוגוסט, צוללת גרעינית אמריקאית. צוותי הצוללת - "סקיפ ג'ק" - ואיית הליווי שלה - "גראספ", ערכו ביקור של שבוע ימים בארץ, לאחר שעגנו בנמל אשדוד. לראשונה, נכנסה גם הצוללת לתוך המעגן, ולא נותרה מחוץ לנמל, כבעבר.

צוותי ספינות, שהגיעו לארץ לאחר סידרת-אימונים בים התיכון, התארחו בספינות בסיס אשדוד ונחו הרבה.

■ רענן צ'רבינסקי

אליפות חיל-הים בשחמט, מקום ראשון בין הלא-מדורגים

טריסקר ראובן מבסיס חיפה זכה באליפות חיל-הים בשחמט שאורגנה ונוהלה על-ידי משרד תינוך חיילי. באליפות צה"ל שוערכה מאוחר יותר ייצג אותו ראובן בכבוד. התחרות, אגב, אינה כוללת שתמטאים המדורגים באיגוד השחמטאים הארצי ולכן, הכל הוא כישרון מקומי.

מסורת חדשה בב"ח: כושר גופני למפקדים מידי יום ו'

מפקדי בסיס-חיפה הבכירים מרמת מפקד פלגה ועד למפקד הבסיס, החלו באחרונה לבצע אימוני כושר-גופני סדירים בבסיס. יוזם הרעיון - דני שר, קצין אמון גופני חדש בבסיס.

המפקדים מבצעים את האימון מדי יום ו' בבוקר, לפני הדיונים השבועיים המסורתיים, ועוסקים בעיקר בתרגילי-חימום, כדורגל, אימוני ים-יבשה ומחול אירובי. האירובי נכנס לאחר התלהבות שהביעו מספר מפל"גים מהנושא, והאימונים נפתחים לעיתים בתחום זה המועבר על-ידי הני רפאלי, מד"סית בעלת מונוטין בתחום.

בנוסף, נרכשו לאחרונה מספר מתקני-אימון חדשים עבור חדר-הכושר בבסיס. שר עצמו מטפח רעיון לציון יום חיל-הים או כל יום אחר ברציון במשחה שליחים מחוץ לחוף. אולי מדאשר-הניקרה עד אולגה. אולי ייצא מזה משהו. אתם עוד תשחו אצלו.

■ רענן צ'רבינסקי

הוכנסו שינויים באורכו ובתכניו של קורס חובלים

ים". הוא כולל פיתוח התכונות המרכזיות הנדרשות מקצין הים ותרגילי-פיקוד. במהלכו מתנסים החניכים בסירות מפרש וגומי ומוסמכים פורמלית כמפקדי סירות גומי. עם קבלת הסמכה זו, יבצעו החניכים הפלגת סג"ם בת מספר ימים לאורך חופי הארץ.

השלב הבא - "יסודות השיט" - נמשך ארבעה חודשים ועוסק בעיקר בלימוד הסטי"ל. השלב כולל הפלגות רבות, ובמהלכו לומדים החניכים כיצד לנהל גשר סטי"ל. לאחר שלב זה מבצעים החניכים שהיה בת מספר שבועות בסטי"ל, כחיילים לכל דבר. הפרק הבא - שלב "מכין" - מפור את החניכים. מגמת-שיט מתחילה ללמוד את תחום דבורים, מפליגה שעות רבות בכל הזירות, ורוכשת מיומנויות גם בעזרת סימולאטורים. הניכיה מוסמכים בתום השלב לתפקיד קצין משמרת בדבור. חניכי מגמות מכונה ואלקטרוניקה ממשיכים ללמוד את תחום הסטי"ל גם בשלב זה. חניכי כל המגמות עוברים במהלך השלב קורס צלילה באילת. צ'ופר.

השלב המסכם - "סטי"ל", נשאר כשהיה: הרבה לימודים ומעט הפלגות. אלא שהמתכונת החדשה מצרפת לשלב מספר חודשים נוספים של שהייה בסטי"ל, שבמהלכם נבחנים החניכים ומוסמכים לתפקיד קצין-המשמרת.

לאחר למעלה משנה של עבודות הכנה ופיתוח, שונתה מתכונתו של קורס חובלים.

המסלול נבנה מחדש סביב הרצון להסמיך את חניכי הקורס כקציני משמרת על הספינות עוד בתקופת הקורס. עד כה הכשיר הקורס את חניכי מגמות השיט והאלקטרוניקה לתפקיד קצין-משמרת, אולם את ההסמכה לתפקיד היו עושים כעבור תקופת-התמחות על הספינות, שנמשכה שנה ולעיתים אף יותר, מתום הקורס. חניכי מגמת מכונה היו היחידים שהוסמכו כקציני משמרת עוד בתקופת הקורס.

במהלך תקופת ההתמחות בספינות, של חניכי מגמות שיט ואלקטרוניקה, לא היו הקצינים הטריים מוסמכים, למעשה, לכל תפקיד שהוא, דבר זה הביא, במקרים רבים, לתיסכול בוגרי הקורס, עקב הרגשתם כי אינם ממצים את ההכשרה הפיקודית שקיבלו בקורס וכי החיילים שתחת פיקודם ספקניים לגבי רמתם.

על-מנת לשנות מצב זה, פיתח צוות בית-הספר חובלים בסיוע יועצים דידיקטיים, את המתכונת החדשה, הכוללת, כאמור, את הסמכתם של כל החניכים לתפקיד קצין משמרת עוד בתקופת הקורס.

המתכונת הישנה החלה את הקורס בשלב ימאות ופיקוד, שנמשך מספר חודשים וכלל הכשרה קרבית ברמה גבוהה והקניית יסודות הפיקוד הימי. במתכונת החדשה, קוצר שלב זה לחצי וייקרא מעתה פשוט "סידרת

■ רענן צ'רבינסקי

ועדה חדשה לטיפול בתופעת נפלי-הים

תופעת נפלי-הים נכלמה באחרונה באמצעות ועדה מיוחדת לעניין, מטעם ענף רפואה ימית וענף-חוגרים. בחצי השנה האחרונה, מתכנסת מדי חודשיים-שלושה ועדה רפואית מיוחדת, הדנה במקרים של חיילים-חוגרים על הספינות, שהפרופיל הרפואי שלהם ירד. עד לפני הקמת מוסד הועדה, נחשב כל חייל ששירת על כלי-השיט ואשר הפרופיל הרפואי שלו ירד מתחת ל-72, לנפלים, ועוב אוטומאטית לטובת תפקיד-חוף או פליטה מהחיל.

הועדה באה לבחון כל מקרה לגופו, ולוודא האם הסעיפים שגרמו להורדת הפרופיל עשויים לפגוע בתיפקוד החייל בים או להחמיר עקב שירות זה. במידה שהועדה מוצאת כי אין קשר בין הסעיפים הספציפיים לשירות על כלי-השיט, נשאר החייל לשרת על הספינה, גם אם הפרופיל

■ רענן צ'רבינסקי

עמותת חיל-הים, כנס ראשון והרבה תוכניות פעולה לעתיד

הכנס הראשון של עמותת חיל-הים נערך באולם הנוסעים של נמל-חיפה. רעיון העמותה, שנוגד לפני למעלה משנה, הפך למציאות לפני כחצי שנה, כאשר במיפגש מפקדי חיל-הים לשעבר, הוחלט באופן רשמי על ייסודה. בתקופת ההתארגנות עד לכנס הראשון, עמד בראש העמותה האלוף (מיל.) שלמה שמיר. עד ליום הכנס, נרשמו בעמותה כ-300 חברים, יוצאי חיל-הים. מספר לא-קטן, אולם אחוז נמוך מאוד מכלל הרשאים להיות חברים בעמותה - בעצם כמעט כל "בוגרי" חיל-הים.

באי הכנס קיבלו סמלים מזהבים הנושאים את סמל העמותה, ותלם אף העלה תרומות למענה. שמיר, נרגש משהו, אמר ל"בין-גלים": "המגמה היא לבנות מחדש את הריקמה החברתית של יוצאי החיל, וריקמה כזו, שבה ירגיש כל אחד שזה המשך דרכו מבחינת החוויה החיילית, ושזה המקום בו יוכל לתרום מנסיונו.

"אין כמעט גבול לסוג הפעילויות: החל ממורשתיים כללית, עזרה לאגודות-נוער, עזרה בין חברים, כל מערכת ההנצחה, פעילות חברתית שוטפת, ועד לפידסום רחב של ענייני-ים.

"מאז הוקם חיל-הים, לבטח נצברו בו 100,000 שנות חוויה של בני-אדם. זו חוויה מפוזרת על-פני המדינה, ואין סיבה שלא תצמח ממנה עמותה תוססת שתיתן לכך ביטוי". שמיר, שהינחה את הכנס, נבחר במהלכו ליו"ר העמותה, ועדת-ביקורת, ועדת-תקנון וחבר-פעילים ראשוני.

למרות הקיצוצים, ייערכו בשנה הבאה יותר אימונים בחיל-הים, הסד"כ יושפר, וחווים עם מבצעי הפרוייקטים העתידיים של החיל יהיו מוכרחים להתחם.

בנושא העמותה אמר האלוף, כי ביכולתה להציע את החיל קדימה בנושאים אשר לא טופלו טוב מספיק עד היום, כגון נושא הטיפול ביתומי מלחמה והנצחת מורשת החיל.

האלוף בר-שושן חתם ואמר: "לא נותר לי אלא להצטרף בבוא היום לעמותה, ואני בטוח שאהיה אורה רצוי".

במהלך הדיון, הגיעו הבאים למסקנה, שיש צורך במשרד קבוע של העמותה, שיכלול שרותי פקידות, בחיפה ובתל-אביב, ובעוד הם מתלבטים אם יהיה לבך תקציבי, קם חבר בשם אמיר קליין, והכריז כי ביכולתו וברצונו להעמיד לרשות העמותה משרד בחיפה מדי יום, שיכלול את כל השרותים הנלווים. הוא זכה למחאות-כפיים.

בסיום האסיפה, נאם מפקד חיל-הים, האלוף אברהם בר-שושן, שסקר בדבריו את מצבו הנוכחי של החיל אל מול האיזמים באיזור. האלוף אמר, כי

■ רענן צ'רבינסקי

יוזמת צוות המאב"ן הביאה לשיפור המתקן

מתקן אימון בקרת הנוקים (מאב"ן) בבסיס-ההדרכה, שופר לאחרונה. מתקן זה בא לדמות מקרים של שריפה או הצפה על ספינה, ולתרגל את אנשי הספינה בהשתלטות עליהן.

מסקנות שהוסקו מדליקה שפרצה אשתקד בחדר-מכונה של אחד הסטיליים, קובעת כי אנשי הצוות לא הכירו דיים שיטות נכונות להשתלטות על השריפה, ומכיוון שנקטו בשיטות טובות פחות, לקח זמן רב לכבותה.

במאב"ן, שעד אז אימן את החיילים לקראת מקרים כאלו בתא-עשן - חדר שמולא בעשן בלבד, הבחינו כי הבעייה המרכזית היא להיכנס לשטח בוער, בו נתקלים בחום ובלהבות. בהתאם למסקנה זו שונה תא העשן. הוא נבנה מחדש בחדר-מכונה של ספינה, כך שידמה את המבנה הפיזי של חדר זה, כולל המכונות עצמן, המעברים הספציפיים והמכשולים. כמרוכך בכל תרגיל מובערת אש חיה, המגיעה עד לטמפרטורה של 250 מעלות. בתא נוצרת שריפה אמיתית, אולם אין בו כל חומרים העלולים להינזק.

יש לציין כי שיפורים אלו בתא נעשו בהשקעת צוות המאב"ן, ללא כל תיקצוב מבחוץ. הצוות עשה שימוש בחומרים ובאביזרים מהספינות, שלא היה בהם עוד צורך. בקרוב יותקן במאב"ן מעבר בין התא המחודש לתא ההצפות הותיק, כך שהדבר ידמה מעבר בתוך הספינה. כמרוכך יופעלו תרגילים 'משולבים', בהם ידרשו המתורגלים להשתלט על שריפה והצפה במקביל, ולא רק בזו אחר זו, כפי שנעשה עד היום.

לטווח הארוך קיימת לגבי המאב"ן תוכנית-מגרה, לרכישת תא-עשן חדש ומודרני לחלוטין, שיענה גם על צרכי ה"סער 5".

■ רענן צ'רבינסקי

המאמ"ן הצטייד במערכת סימולציה חדשה ל"סער 4"

מתקן אימון מערכות-נושק (מאמ"ן) בבסיס ההדרכה, הכניס לשימוש מערכת סימולציה (הדמייה) חדשה.

המתקן, המכיל דמיינים למערכות נושק שעל הספינות, סיפק עד כה דמיינים של מערכות ה"סער 2" ו"סער 3". לאחרונה, הוכנס לשימוש גם דמיון של מערכות ה"סער 4", שפותח על-ידי חברה 'מב"ת'.

הדמיון, כולל מחשב חדש הנותן תמונה קרובה יותר למציאות, ו'חדד מייק' נוסף שנבנה במאמ"ן, ובו שידות ה"סער 4". החדד עצמו קרוב יותר בסידורו הפנימי לחדד מייק אמיתי, מאשר יתר החדדים במתקן. כמרוכך נוסף במתקן חדר-גשר של ספינה ובו מכ"ם והגה-גשר.

■ רענן צ'רבינסקי

"יום המדריך", עוד שלב בפרויקט ההדרכה בבה"ד

באיזור התערוכה מצאנו מדריכים סוחבים ומזיזים פלקטים ממקום למקום ומסדרים מיני אביזרים המשמשים עזרי אימון

אין לחם אין תורה, אין עבודה אין לחם. אולי התכוונו יוצרי פתגם זה לאנשי פרויקט ההדרכה הקורם עוד וגידים בבה"ד חיל-הים. מאחוריו, נא להכיר, סרן מירי, ראש חוליית הכשרת המדריך והמפקד, עם שנים של ניסיון בהדרכה ותואר אקדמאי במדעי ההתנהגות.

"יום המדריך" הגענו כמעט באופן מקרי ועל הרגע האחרון. מירי התנצלה שאין לה זמן ל"פובליסיטי". הגענו לאזור המיועד לתערוכה, ומה שמצאנו שם בעצם היו קבוצת אנשים סוחבים ומזיזים פלקטים ממקום למקום, בריסטולים מגולגלים שאחד-כך יעמלו על יישורם, מיני תותחים ושאר 'צעצועים' המשמשים כעזרי אימון והדרכה.

סגל ההדרכה עוד לא חזר מ'חצי יום כיף בים', ומירי, "אז תשימו את זה שם, את לא צריכה לשאול אותי כל דבר", התפנתה להסביר לנו מה בעצם קורה כאן.

"החלטנו לחלק את שנת ההדרכה למספר תקופות הדרכה, שמציינים את מחזור הקורסים בשנה, אך גם את התפתחותו וקידומו של המדריך. כלומר", מסבירה מידי בקצב כמעט בלתי ניתן להכתבה, "ביניגוד לתקופות הקודמות בהן קודמו המדריכים לפי פז"מ, תלוי עכשיו קידומם בתהליך הכשרה נוספת אותה הם עוברים ובאופן תפקידם הכללי במשך כל התקופה".

במסגרת תקופות ההכשרה נוסף מה שנקרא "קורס שיטות ב'", שהוא שלב בהכשרת המדריך שמסמין אותו לפיקוד על קורס או לתפיסת עמדה בכירה יותר בצוות הקורס ובמהלך עיצובו. כיום נמצא גם "צוות הדרכה טובה" העוקב אחר השגי המדריכים, ומנסה לשפר ולקדם את שיטות ההדרכה. לידם עובד "פורום מדריכים בכירים" - מדריכים ותיקים, וכמובן מצטיינים, שבנוסף לפעילותם השוטפת כמדריכים יישמשו גם כחולייה מקשרת בין המדריך שבשטח ל'צוות הדרכה טובה', יתרמו מנסיונם ויעקבו אחרי המתרחש מקרוב. היום, ביום ההדרכה השני המתקיים בבה"ד יחולקו סיכות מהודרות לחברי הפורום, שלב נוסף בעלייה בסולם השרוכים.

השרוכים הם אחת הנקודות הרגישות של התכנית. בעבר כל מדריך קיבל אוטומטית אחרי פרק זמן מסויים את ה'שרוך האדום'. לפני כשלוש שנים גובש מסלול ראשוני של הכשרת המדריך ויחד איתו הוכנס השרוך השחור. כל מדריך בסיום תקופת ההכשרה המקצועית הראשונה מקבל שרוך שחור, את השרוך האדום מקבל רק מי שראוי לו - מי שזכה בחוות הדעת המתאימה. מירי שגיבשה את התוכנית לפרטיה,

האדום..."
חוליית הכשרת המדריך מוציאה מדי יום-הדרכה חוברת ובה סיכומים, השגים, תוכניות. יש בה גם רשימה מפורטת של המדריכים וציון הטרימיסטר שקיבלו. זה לא קצת מביך לראות את כל הציונים ואת הדירוג המפורט בין האנשים, שאחרי מירי, "הדוח הזה מטרתו שיראו ויידאו, אנחנו לא מסתירים בחדרי חדרים. מי שטוב - שידעו, ומי שלא - שידע".

דורון אחד המדריכים, שזכה אגב ל-100 נקודות, אומר "שלמרות שאין תחרותיות מיוחדת, הדירוג עוזר לראות את מקומך לעומת האחרים". והשרוכים? - "לגבי השרוכים הם עניין חסר משמעות. למדריכים לא כלכך איכפת מהמטרות של התוכנית, ומי שאין לו כוח לעשות פרויקטים נאלץ להישאר עם שרוך שחור". הוא דווקא עונד שרוך אדום - "עשיתי כמה תיקי מדריך, אבל באמת שאין הבדל בין השרוכים,

מציינת ארבעה פרמטרים הנלקחים בחשבון בקביעת רמת המדריך: פיקוד, הדרכה טובה, מקצועיות וקידום הדרכה.

עניין הקידום על-פי שרוכים לא נקלט בבה"ד כלכך בקלות. פרדי, מדריך לשעבר, מספר ש"הפעור בין האנשים, עוטרי השרוכים השונים, הוריד בהתחלה את המוטיבציה. בדיחות נוצרו סביב הנושא כדי להמתיק את הגלולה - מה זה שרוך שחור? - מדי ב'. היום אנשים מתחייבים להוכיח את עצמם ולעבוד קשה בשביל לקבל את השרוך האדום".

מירי דווקא מרוצה. "נכון שלקח לנו קצת זמן להכנס לזה. הייתי צריכה להחליט באופן שרירותי מאיזה מחזור אנחנו מתחילים ליישם את השיטה, לחלק שרוכים אדומים ולהגיד בנקודה מסויימת - זהו, עד כאן. בהתחלה היתה פה התדפקות על הדלתות כדי לקבל שרוכים. בינתיים כבר הסתדרנו עם זה. היום יקבלו 21 מדריכים נוספים את השרוך

השרוכים הם אחת הנקודות הרגישות של תוכנית ההדרכה. כולם מקבלים את השחור. בשביל האדום כבר צריך להשקיע.

משלחת של נשיאי הבונדס בביקור בחיפה: "מדהים"

"אנחנו משתדלים לעזור לכם בכל דרך. אם אנחנו לא יכולים לתת את עצמנו, אז אנחנו גותנים את כספנו". דבריה של מילדרד, נירג'רסי, בעצם אומרים את הכל. ביקור של נשיאי ה"בונדס" בבסיס חיפה.

רק מי שתורם מסכום מסויים ומעלה זוכה להצטרף לקבוצת הנשיאים'. מעניין למצוא ביניהם גם אנשים צעירים מאוד, שמעידים על עצמם כעל דור שלישי של ציונים. בארץ היו קוראים להם "משפחה שורשית".

סדר האירועים בביקורם בן השבוע צפוף. רוב הביקור מוקדש לחיפה. עשר שנים עברו מאז הניחו את אבן הפינה למסוף המכולות בנמל, תשע - מאז הניחו את האבן בתחנת הכוח בחדרה. צפוי להם גם טקס בירושלים לציון 20 שנה לאיחוד העיר. לא, את אבן הפינה לכותל המערבי לא הם הניחו. ג'ק, בעלה של מילדרד, צופה על קו החוף המתקרב של חיפה ואומר שהוא ממש גאה לראות איך חיפה מתפתחת. כמעט כמו בטוטו - "אני שותף".

ציון גלעדי, ממשרדי הבונדס בירושלים, איש צוללת לשעבר, אירגן את הביקור בחיל-הים: הפלגה בסטי"ל, ארוחת צהריים, ופגישה עם מפקד חיל הים. תוך כדי הפלגה, קשה לתאר מה זה עושה להם. "מדהים", אומרת לי דיאן טרודרמן, "מקסים!", הפגישה עם חיל הים גותנת לה הרגשה גדולה של ביטחון. נגסי שדקוף, מויסקונסין, פותחת ב"נפלא!", שנשמע באנגלית הרבה יותר כזה. תוך מזה שהיא נהנית מכל רגע, התרשמה במיוחד מחדר המכוונות. "זה ממש משהו. לא ידעתי שישראל מייצרת את כל הדברים האלה".

אחרי ארוחת צהריים, שנערכה בקפידה. מנסה אולי להתחרות בשרתון או בהילטון, שומעים האורחים את סקירת מפקד חיל-הים. האלוף אברהם בן שושן מדגיש בדבריו את הצורך של חיל-הים בכלים חדשים, "כמות היא לא תמיד איכות, אבל היא יכולה להיות", ובשורה התחתונה - "עלינו לבנות את הדור החדש של הכלים ולהיות ערים על המשמר".

מילדרד אומרת לי בסוף "האנשים הם מה שעושה את המדינה הזאת" - את אמרת!

■ רותי רודנר

תוכנית חדשה לשיפור מסלול קצונת הים

נושא שלישי שנבחן כעת במסגרת התוכנית הוא הקשר עם משפחות קציני-הים. לפי דגם ה"ציווי ליג" האמריקאי, ייערך נסיון להקים גם אצלנו קבוצת נשים מקרב נשותיהם של קציני-הים, שיקרבו את המשפחות לחיל. זאת, דרך עריכת פעילויות חברתיות משותפות, אידגון הסברה וארועים, ודרך עזרה לנשות קצינים הוקקות לכזו.

■ רענן צ'רבינסקי

אולפן הטלוויזיה החילי עבר למבנה חדש

אולפן הטלוויזיה של חיל-הים, הממוקם בבסיס ההדרכה, עבר דירה והתרחב. לאחרונה הועבר האולפן על ציודו המשוכלל למבנה חדש, שם הוקצה לו מקום נרחב בהרבה. כמו-כן נוספו לאולפן שתי כיתות-לימוד המצוידות במצלמות נשלטות מרחוק. הכיתות מיועדות לשימוש בקורס הכשרת מדריכים, באופן בו יינתן משוב מידי לחניכים. כיתה שלישית מסוג זה נמצאת כעת בתכנון.

האולפן עצמו כולל במתכונתו החדשה חדר-בקרה, חדר-קריינות ואולפן-צילום גדול המכיל את כל ההתקנים הדרושים, כולל החלונות השקופים לעבר הבמאי. כל שחסר בינתיים הוא קו טלפון. גם זה יבוא. האולפן לאחרונה סיים הכנתו של סרט בנושא הטיפול בנפגעי התקפות אב"כ.

■ רענן צ'רבינסקי

תוכנית מקיפה לשיפור מעמדם של קציני-הים וליצירת תמריצים לשרות ארוך פותחה לאחרונה על-ידי ענף קצינים וענף מדעי ההתנהגות בחיל-הים ועומדת כעת לפני אישור אכ"א. התוכנית, "אופק" שמה, פועלת במיגון תחומים, מתוך המגמה לשר את תנאי השירות ומסלול הקידום של קציני-הים.

משאל שנערך העלה כי היציאה ללימודים הינה גורם מכריע בהחלטתם של הקצינים באם להישאר בצבא, הביא לגיבוש החלק המרכזי בתוכנית. במסגרת זו יאותרו קצינים ברמות מפקדי מחלקות ומפקדי דבורים (בוגרי בי"ס פ"מ), שיוכלו להיבנות לתפקיד פיקוד על סטי"ל כבר משלב זה. הפיקוד על סטי"ל מותנה, כידוע, בחתימת הקבע השנייה.

"אופק" תאפשר שני מסלולים לצורך כך: יציאה ללימודים אקדמאיים עם תום תקופת הקבע הראשונה ולאחריהם פיקוד על סטי"ל, או יציאה להתמחות לקראת הפיקוד על סטי"ל עם תום התקופה הראשונה, ולאחר תקופת הפיקוד - יציאה ללימודים. בכל מקרה מחדשת התוכנית בעובדה שכל שנת לימודים תחייב את הקצין בשנה ורבע בלבד של שרות קבע, בעוד שעד כה היתה כל שנת לימודים מחייבת שנתיים שרות נוסף. כלומר: השרות המתחייב בגין הלימודים יהיה קצר יותר. נושא נוסף בו עוסקת התוכנית היא הוצאת קצינים בכירים בדרגת סגן אלוף ללימודי תואר שני.

המדריך נשאר אותו מדריך". ההכנות לתערוכה מתקדמות בינתיים, אולפן הוידאו של סיימון כבר הציב את מסכיו, ומירי שולחת שליח דתוף לבית-הספר ללוגיסטיקה כדי שביאו את הפרוייקטים שהיו גם בתערוכה הקודמת. מטרת התערוכה להציג את הקורסים השונים על שיטותיהם, כשהדגש מושם על פרויקטים שפותחו על-ידי המדריכים ותורמים לקידום הקורס.

בינתיים מתחילים לזרום למקום חתכי פגזים, לוחות הדגמה, דגמים מוקטנים ומגדלים, תיקי קורס והרבה הרבה פלקטים וטבלאות. החברה עומדים לחזור מהים, להתנסו לארוחת צהריים חגיגית, לסייר בתערוכה, לשמוע ולהשמיע, ולהתכנס לשם סיכום רשמי (על-ידי מפקד הבה"ד) והרצאה בנושא פיתוח הדרכה. יום ההדרכה עומד כולו בסימן זה, והרצאתה של סרן רקפת, ראש תוליית פיתוח, תרחיב בו בינתיים היא גותנת לי תקציר הרצאה - אפשר בעצם להסביר את תהליך פיתוח הקורס כמעין עץ, שבבסיסו רמת הפיתוח של הקורס על-פי מספר שלבים: שלב איפיון מרכיבי התפקיד והמבחן המסכם, בניית רצף המצבים המתפתחים (מכאן שם מודל הפיתוח - תל"מ), שמשתכם בהרצה הראשונה של הקורס ובמשוב המתקבל ממנה. מפה משתרע הפיתוח לענפים: הכנות תיקי הקורס, תיקי המדריך, דפי תצפית והשתלמויות: הערכות בעזרת "עזרים טקטיים", משחקים, סרטים, דגמים, וקבלת משוב מההרצה הראשונה.

"בעצם", אומרת רקפת, "אנחנו כל הזמן עם היד על הדופק, אף פעם לא מסתפקים בפיתוח הראשוני, תמיד חייבים לשמוע תגובות, לבחון תוצאות, להפיק לקחים. ואם ראינו למשל שההדרכה הפרונטלית אינה הדרך הטובה ביותר לנושא מסויים, והחלטנו ללמד בעזרת תוכנית מחשב, צריך להתיישב ולהכין אותה". תוליית הפיתוח של חיל-הים מובילה היום בצה"ל בפיתוח קורסים טכניים, שהיוו את עיקר המאמץ בתקופת ההדרכה האחרונה. הכוונה, בתקופה הבאה, תהיה מופנית לפיתוח אמצעי האימון והסימולציה.

סא"ל ב., ראש יחידת ההדרכה, אומר שכבר רואים את התוצאות הן בתחום האישי - "למדריכים ברור מסלול ההכשרה והקידום והם יודעים בדיוק לאן לשאוף, והן בתחום המקצועי. רמת ההדרכות, הפיתוח הדידקטי והבקרה עלתה. בנוסף לזה, גם בנושא הפרוייקטים, מרימים ומשפרים המדריכים את רמת העזרים, הידע, והמגמה כולה".

והתגובות? מירי לא מתרגשת "עם ישראל זה עם ביקורתי, בדרך-כלל מי שיותר מעורב גם מצדד בתוכנית". אנחנו, בכל-אופן, מאד התרשמנו!

■ רותי רודנר

כבר בעלי ניסיון

אחרי שנים של שירות צבאי, עבר קרבי, הם צריכים ליישר קו עם חבורת בוגרי תיכון, הלומי בקו"ם. אריה קיזל סוקר תופעה לא שגרתית של עופות מוזרים: קציני קומנדו וצוותי ספינות שמגיעים לקורס-חובלים. הצד האחר של הפז"מ

מאת אריה קיזל

וסמל־ראשון אורן משייטת הסטי"ל.

א,, בן 27 מחיפה, רס"ן צעיר מאוד, גבר עם רקורד. לוחם, מפקד יחידה בקומנדו. המסלול המקובל. אחרי קורס-חובלים, יחזור לתפקיד בכיר יותר. הוא פה כבר 8 חודשים, ובעוד חודשיים יחזור לשטח.

כשסיים את המסלול בקומנדו, היה עליו להחליט צבא או לא. התלבטות קשה: לעזוב יחידה אינטימית לשלוש שנים, שבמהלכן יוכשר לפקד על סטי"ל ולחזור לתפקיד בכיר יותר בקומנדו - או לא לעזוב, ולהיתקע. א. יצא לשנת חופשה. טייל בעולם, והתחנך.

את קורס-הקצינים עשה בבית הספר לקצינים של צה"ל. הוא הצטרף

רוצים מעצמם ומהשלב הבא: בס"ט, בשיטה.

הם הגיעו לקורס שלא בדרך השיגרתית. הם לא בני 18, ומאחורי הם שעות-ים לא-מעטות. סמלים ראשונים, סמלים, קציני קומנדו-ימי. לעיתים הם מבוגרים, כמעט נוגעים ב-30. ואל קו הגמר הם רצים כמו טירונים. כמעט באותה התלהבות מפתיעה, לעיתים נוגעת ללב. היום יש שם שניים: א. מהקומנדו הימי,

כשסיים א. לפקד על יחידת לוחמי קומנדו-ימי וענד דרגות רביסרן, ישבו חניכי קורס-חובלים של אותם ימים בבקו"ם, והאוינו להסברים של קצינים משייטת הסטי"לים. אז הבינו, כי עם סיומו של הקורס לא יפקדו על סטי"ל, גם לא על מחלקה בספינה. א. בא לעבור את הקורס איתם, כדי לפקד על סטי"ל, שבו הם ישמשו קצינים חדשים, עכשיו הם כאן, בבית-הספר לחובלים, על ספסל לימודים אחר.

"הקצינים האמיתיים", כינו אותם בבה"ד. הם לא רבים, לעיתים אחד או שניים בקורס. מגיעים בבודדים, ועובדים מיון מיוחד. לא זוכרים כאן שמישהו מהם הודח או פרש. זה פשוט לא קרה. הם יודעים בדיוק מה הם

משכורת של 900 ש"ח. מקצועו הינו תמימת 12 חודשי קבע. לכאורה, יכול היה להעביר בכיף את השנה וללכת הביתה. בלי ריצות של טירון, עם מעמד והרבה נסיון. אבל הוא אידיאליסט. חצי שנה לפני שנכנס לקבע, החלו ההירורים. מפקדו בסטי"ל היה, מה

קצת יותר, זה היה טוב. "אני אוהב את תחום הסטי"לנות, וזה קורץ. שם יותר קל מהקומנדו. הגבולות, ההיררכיה ברורים יותר." הוא התחנן לא מזמן. היא סטודנטית נטית לרפואה בחיפה, אין עדיין ילדים. "מדגע שהחלטתי ללכת על קאריירה צבאית, היא מקבלת את זה.

דף לקורס-חובלים, לאחר ההחלטה לחזור לצבא, מאמצע השלב השני. את כל הקורס ישלים, בעצם, לבד. תקרא לזה סטודנט חופשי, הוא אומר. הוא התייצב, ישב עם מפקד בית-הספר וסגנו, קצין בדרגתו. הרכיב מערכת-שעות, ויצא לדרך.

רציניים, בוגרים ויודעים מה הם רוצים

סגן-אלוף ד', מפקד בית-הספר לחובלים, עסוק בפרויקט חדש, שמעמיד את בית-הספר על הרגלים. השינוי הזה יביא תוספת שעות-ים לחובלים הצעירים. משהו כמו "עם הפנים לים".

במסגרת הקורס, שאורך למעלה משנה, יעברו החניכים 4 שלבים, אחרי טירונות בחטיבת גבעתי. הם יכירו את הים באמצעות סירות-מפרש וסירות-גומי, יישהו ב"דבורים", יכירו את החיל, ושייטו לאורך החופים, יחזרו לתרגילי ים, יתרגלו משימות פיקוד ונוהל קרב, יישהו בסטי"לים ויצפו בקצינים הוותיקים.

מפקד בית-הספר אומר, כי הוא מעריך את החיילים, סמלים, רב"טים וסמלים-ראשונים שמגיעים להיות קציניים. "זה מחזה נדיר", הוא אומר.

מי אלה בדרך כלל?

רב טוראי ששירת בסטי"ל ויודע מהם תפקידי הקצונה, זה מוצא חן בעיניו. אין לבחור כזה פנטזיות, וזה מצויין מבחינתו. סיכויי הצלחתו גבוהים, כי הוא לא רואה את השירות בתמונות היראות. לא צריכים לספר לו מה יש שם, במים, בסטי"ל, בשייטת.

אם זה כל-כך טוב, מדוע לא תרצו סירטי-מוטיביציה בשייטת הסטי"לים: הצטרפו לקורס-חובלים?

אנחנו לא חוסמים חייל בסטי"ל מלהגיע, אבל אין ספק שמסלול הגעה זה הוא לא נורמלי, אבל זה לא אומר שמי שעושה אותו הוא לא נורמלי. ההיפך.

בחור כזה כשהוא מגיע, ייצא מכאן מבוגר...

או מה? היום, כשאנחנו מציעים עיסקה של 6 שנים, הוא ייצא הרבה יותר מבוגר. מבוגר ובוגר. זה טוב.

ומה עובר על הקצינים מהקומנדו הימי?

הם מגיעים לכאן ל-10 חודשים, עוברים שלבים מסויימים, וממשיכים הלאה.

באיזה סוג קצינים אתה נתקל?

טובים מאוד. אנשים נשואים, שהתנסו בדרך כלל בפיקוד. ניתן לומר שהוא משתלבים ומצליחים. אני לא זוכר מתי בחור מהקומנדו לא השתלב כאן.

איך המעבר עבורם מהקומנדו לאקדמיית-חובלים?

הם יושבים ולומדים. הם עברו דרג של מפקד יחידה בקומנדו הימי. אלו אנשים שבאופן לוגי מערכת הציפיות שלהם מסודרת, הם ישתלבו בהצלחה, ובלי בעיות מוטיביציה, כמוכן. "לא זוכרים כאן שמישהו מהם הודח או פרש. זה פשוט לא קרה".

רס"ן: "במיתקן תירגול, כאשר אני מתפקד כקשר של טירון, זו הפעם האחרונה שרבי-סרן יהיה הקשר שלו".

"אני אוהב את תחום הסטי"לנות, וזה קורץ, שם יותר קל מהקומנדו. הגבולות, ההיררכיה ברורים יותר".

סמ"ר אורן: "כולם משתהררים מהצבא, והנה אני לא משתחרר, לא מסיים כלום, אלא להיפך, מתחיל הכל מהתחלה".

"סג"מים ייאלצו ליפול על הפנים בספינות, כשיתקלו באנשים אינטליגנטיים לפחות כמוהם, רק מה? הם לא התנדבו לחובלים".

שהוא מכנה, "דמות יוצאת דופן". בגלל אותו מפקד, הוא כאן. "סגרתי עם המפקד שלי, שנגמור יחד את הקדנציה בספינה, וכך היה.

"הגעתי לכל מה שאני יכול להגיע במסגרת הקידום שלי כחייל, הייתי טכנאי בכיר, בכיר בפלגה, קצין תורן. הרגשתי שאני נעצר, הקידום נעצר". אורן מודה שהחלטתו יוצאת דופן. גם את זה אתה מוציא ממנו כמעט בכוח. הוא כבד-גוף, מלא, מדבר באי-פוק, מודד כל מלה. הוא לא איזה ילד

זה לא אומר שאין חששות. גם המפקד צוע שלה מצריך השקעה, ולשינוי יש חששות מזה, איך לחיות ולגדל ילדים".

אורן, אידיאליסט מזור, הגיע לקורס מתוך אמונה, שמקורותיה טרם ידועים לאחרים. היא לא מלאכותית, האמונה. הוא מאמין שהיא מניעה אותו. הוא מושבניק מאביעם שבצפון. שנתיים וחצי בסטי"לים, כטכנאי באח"י "משגב". הוא בקורס כבר למעלה מחצי שנה,

היום הוא מחייך כשהוא נזכר בעצמו מתנדנד בריצה, בשלב ימ"פ. לפני-כן בועדת הקבלה, רמכ"א שאל אותו מה מניעו. היו לו המלצות טובות. אמר שלא הגיע לצבא להעביר את הזמן. רוצה להיות מפקד סטי"ל, וזהו

הורדת מתח. זה חסר. עובדה. בקומ"דו הייתי בכיר, כאן המדריכים שלי הם בדרגות סגן-סרן. מפקד השלב הוא רס"ן. זה מזור, אבל אני מרגיש כמו בבית-ספר.

"תראה, יש פה אנשים בעלי רקע טוב, עלי-ידי בכיתה יושב בחור שלמד שבע יחידות מחשב. מחשבים? - בתקופה שלי אפילו לא היה דבר כזה. בלימודים, הגיל לא משחק תפקיד".

בתחומים מסויימים הוא מקדים את עמיתיו בקורס. בכל-זאת, 9 שנים בים, בצבא. בתחומים אחרים, הוא עינים, ואפילו בעקבותיהם. הוא לא מעורה חברתית. משתדל לשמור דיסטאנס. אווטי-סיידר. כן, והוא לא מתבייש בזה.

"אני הריג, וכך החניכים מתייחסים אלי. במיתקן תירגול, כאשר אני מתפקד כקשר של טירון, זו הפעם האחרונה שרבי-סרן יהיה הקשר שלו. "בסך-הכל, זה שלב. בהסתכלות אישית, אולי אפשר היה לעשות את זה אחרת. בהסתכלות חילונית, זה חיוני. אם אפשר היה לעשות את זה

מתיישבים בחצר בית-הספר, "טור חנים" את הקורס. כל שיחה עוסקת בקורס, ובצפוי בספינות. אורן, שכבר "אכל" את זה, לא מתכוון לנפץ לחב-ריו שום מיתוס על הספינה. "אנשים בקורס פשוט לא יודעים מה הם רוצים מעצמם. רק במשך הקורס מתברר להם. יש כאלה, שעד שהם לא מגיעים לספינה, לא יודעים מה קורה בה. רובם אופטימיים. מאכילים אותם בהרבה מוטיבציה, שהם על-אנושיים, שהם טובים ביר

שיקפוץ מכל חוויה בקורס. היום, הוא מחייך, כשהוא מזכר בעצמו מתנדנד בריצה, בשלב ימ"פ, לפני-כן, הגיע לוועדתי-קבלה, ישב בחוץ עם טירוניהם שהגיעו זה עתה, הלומי בקו"ם. רמכ"א שאל אותו מה מניעו. הוועדה לחצה לקבל תשובות, התלבטה. היו לו המלצות טובות, רקורד. את הקורס, ידעה הוועדה, יעשה בתשלום צה"לי. אורן ידע שהוא מפתיע אותם, כשאמר שלא הגיע לצבא להעביר את הזמן. אני רוצה להיות מפקד סטי"ל, אמר. וזהו. היום הוא בן 22. חלק מחבריו יושב באוניברסיטה, והוא טירון. דרגות הסמ"ד שלו יישארו בארון עוד תקור פה ארוכה. את שלב ימאות ופיקוד עשה בתחושת ניתוק.

"לכל אורך הדרך, אנשים אמרו לי שנפלת על הראש, אבל אני לא מתח-רט אפילו לרגע. נכון, כחייל ותיק בספינות היה לי קשה. כושר לא בדיוק היה לי. רצתי אחרי ילדים בני 18, שרצו יותר מהד ממני. זו הרגשה של זקן. כולם משתחררים מהצבא, והפיתוי הוא גדול, והנה אני לא משת-חרר, לא מסיים כלום. אלא להיפך, מתחיל הכל מהתחלה. בשלב הזה, כשאתה חושב על המשתחררים, החברים שלך, אתה מכניס את עצמך למצב שאסור לך לספור. וכך עשיתי". "כל הנושא הזה של טירונות, מיסדרים ו'הקשבים' - רחוק ממני. אני לא צריך את זה. ולא תשבתני שאני צריך, אבל לא היתה לי ברירה. עשו, או עשיתי. תקרא לזה ניתוק. עושים הקשב, אז עושים הקשב. לא סוף העולם. תראה, אפילו המדריכים שלי בשלב רביעי היו אצלי בספינה, כשהייתי נגד-תודן. הם הכירו אותי. הטירוניהם החדשים וסמ"ד אורן

"נפל אורחות". שעות הוא יסביר לך שהאידיאליזם שלו מתגשם בבית-הספר לחובלים. על איזה אידיאליזם אתה מדבר. הרי תצא מכאן עם קרדיט, עם "משהו ביד". זה שיקול תועלתני, לא אידיאליזם. "לא, נכון שיש אנשים מסויימים, שיוכלו למצות את עצמם בתפקידים מסויימים, אבל איפה באורחות ייתנו לאדם להחזיק ביד כלי כה יקר, ולס-מוך עליו ב-100 אחוזים".

"החומר עצמו מעניין. אני לא אומר שאין לי בעייה להיות כאן. בסך-הכל, הייתי כבר מפקד ופיקדתי על לא מעט לוחמים. פיקודית, זו ירידה דראסטית, נפילה רצינית. מקצועית, זה חדש לי לגמרי. יש עניין"

א. מייצג שיכבת קצינים בכירים בקומנדו, שמסלול התקדמותם בחיל עובר בבית-הספר לחובלים. אחר-כך יצאו לשלב הכשרה נוסף, פיקוד על סטי"ל, והדרך פתוחה. בית-הספר מספק את כל צורכיהם, מעין אינסטנט-אקדמיה, שמספקת להם קורס מקצועי. אורן, לעומתו, מצטער שאין כאן הרבה כמוהו. הפעם הם רק שניים. לפעמים שלר-שה, ולפעמים מחזורים שלמים עוב-רים והם, "קצינים אמיתיים", אינם.

תר, שאין טובים מהם מלבד טיס. "אין לי הרגשה שאני טוב מאחרים, ואין לי צורך בהרגשה כזו. סג"מים, מהבחינה הזו, ייאלצו ליפול על הפנים בספינות, כשיתקלו באנשים אינטליגנטיים לפחות כמוהם. רק שלא התנדבו לחובלים. אז מה? אני רק דוגמה קטנה. אני לא חושב שבוגר חובלים הוא בהכרח יותר אינטליגנטי ממני החייל בסטי"ל, רק בגלל שהוא עבד קורס חובלים". אורן לא מסתובב בהרגשה שהוא

זה עלול להתפוצץ

מאת רענן צ'רנובסקי

נושא המיקוש הימי מתפוצץ עכשיו. המוקשים שגילה חיל'הים בחופי לבנון, והמיקוש המאסיבי שמיקשו האיראנים את מימי המפרץ הפרסי, מביאים – אולי לראשונה – לתודעת האזרח הקטן, את העסק הלא־זוהר, הלא־נחמד, הנבז, של המיקוש הימי.

המוקש הימי היה בשימוש כבר במלחמת־העולם הראשונה, ולמרבית הפליאה נראה כבר אז דומה למדי למוקשים המתגלים כיום במימי המפרץ הפרסי. מוקש מסוג זה קרוי מוקש צף, וכשמו – הוא צף על־פני המים, או כמה מטרים מתחתם. הדבר נעשה באמצעות חבל המחבר את המוקש למשקולת המונחת על קרקע הים, כאשר אורך החבל קובע את מיקום המוקש מתחת למים. אל המוקש מחוברים זיזי עופרת גדולים, וכשאונייה חולפת פוגעת באחד מהם, גורם הדבר לפיצוץ.

המוקש הצף מהסוג המתואר כאן שוכלל עם השנים, והפך ממוקש־מגע – המתפוצץ רק עם פגיעה פיזית של אונייה בו, למוקש־השפעה. מוקש זה חש באמצעות סנסורים שונים שלושה סוגי חותמים של ספינות: חותם מגנטי – כאשר מחט הרגישה לשדה מגנטי מותקנת במוקש. תחת השדה המגנטי של כדור־הארץ נמצאת המחט במצב מאוזן, אולם ברגע שהיא חשה בשדה מגנטי של אונייה העוברת בסמוך, סוטה המחט כלפי מטה וסוגרת מעגל השמלי המפעיל את המוקש.

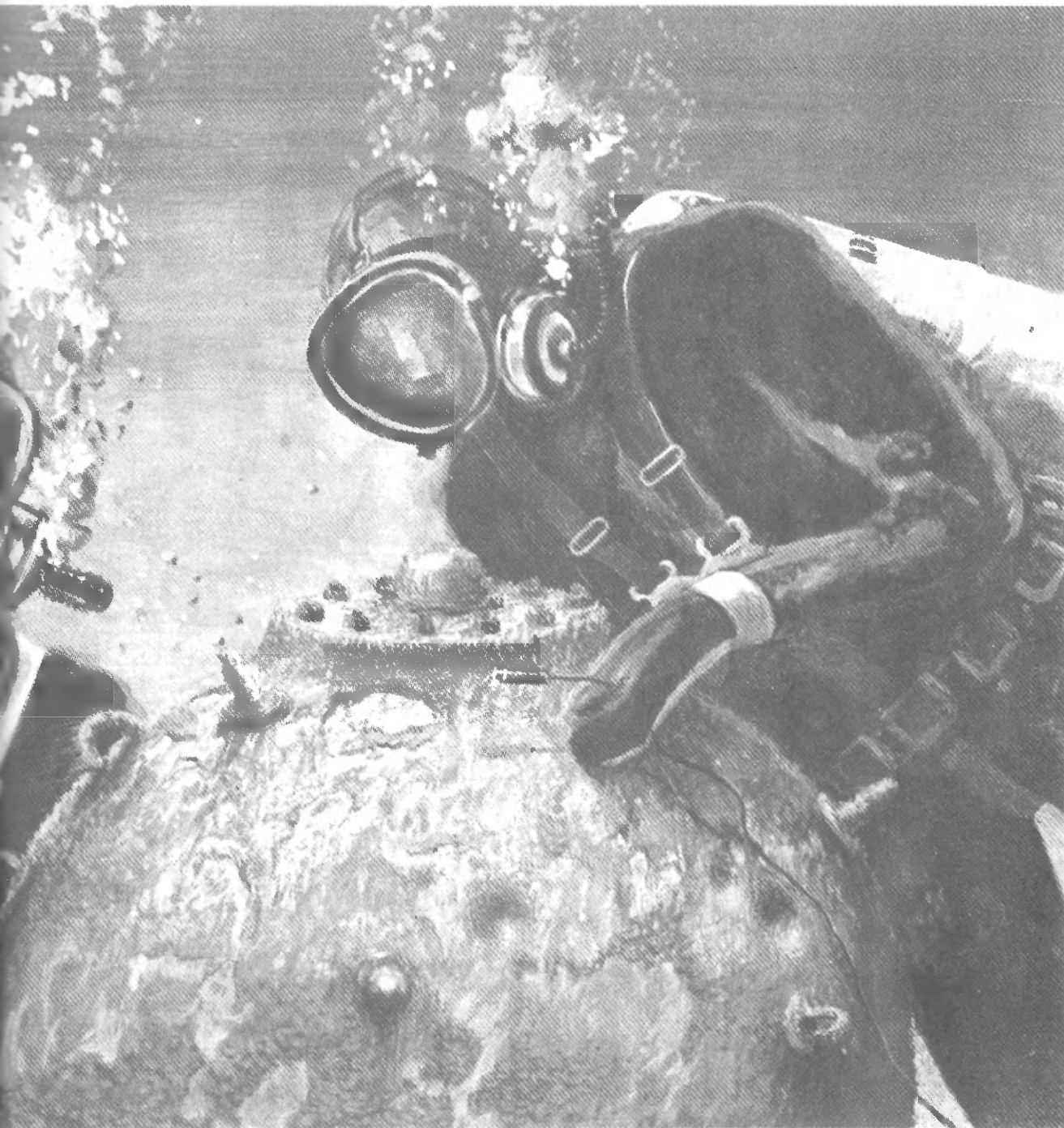
חותם אקוסטי – כאשר המוקש מצויד במיקרו־פונים רגישים הגורמים להפעלתו ברגע בו הם קולטים גלי־קול בתדרות מסוימות, שגורמות אוניות מהסוג בהן מעוניין מניח המוקש לפגוע. חותם לחץ – כאשר המוקש מתוכנן לחוש את הירידה בלחץ המים,

העולם המערבי היה צריך את המפרץ הפרסי כדי להבין שמיקוש ימי זה כאן ועכשיו. הסובייטים קלטו את זה כבר בימי מלחמות העולם.

היום ברור לכולם ששדה המוקשים הימי הוא אחד המנוולים היותר גדולים בתחום והוא כאן כדי להשאר. גם האמצעים המשוכללים ביותר לא מבטיחים 100 אחוזי הצלחה. מומנט ההפתעה הוא מרכזי וכמוהו הפחד מפוצצים ובוכים

להיסחף ממקומם, כפי שקורה לעיתים למוקשים הצפים. גם מוקשים אלה מבוססים על שלושה סוגי השפעה שצוינו. סוג המוקשים האחרון, המשוכלל ביותר, הוא המוקשים הניידים. אלה נקשרים לקרקע־הים, ומשתחררים ממקומם כאשר הם "חשים" במטרה בטווח הקרוב ביותר, בין אם בעזרת

הנגרמת כאשר אונייה עוברת מעליו. מוקשים מתוחכמים יותר משלבים שתיים מההשפעות או אף את שלושתן במנגנוניהם. בנוסף למוקשים הצפים למיניהם, קיימים מוקשי־קרקעית, המונחים על קרקע־הים ומיועדים לפעול במים רדודים. מוקשים אלה קשים יותר לגילוי ולסילוק, ואין הם נוטים

מהבלתי־ידוע משחק תפקיד ראשי. ההיסטוריה סיפקה מספר דוגמאות. במלחה"ע השנייה, עשתה ארה"ב שימוש נרחב במיקוש הימי נגד האויב היפאני. באוקטובר 1943 הטיל מפציץ אמריקאי בודד 3 מוקשים בגמל הייפונג הוואטומי, וספינה יפאנית עלתה על אחד מהם וטבעה. כעבור חודש הטיל מפציץ נוסף 3 מוקשים נוספים בהייפונג, שאחד מהם גרם לטיבוע ספינה נוספת. בשלב זה סירבה שיטת יפנית בת 10 ספינות להיכנס לנמל מפחד המיקוש. היא החלה להתקדם לעבר אי סמוך, ובדרכה – הובחנה, הותקפה ושש מאוניותיה טבעו. נמל הייפונג נסגר עד תום המלחמה לאחר שספינה קטנה נוספת, בת 30 טון, עלתה אף

המשתמשות לשם כך בצינורות הטורפדו שלהן. על־מנת לתכנן שדה־מוקשים יעיל, משתמשות המעצמות בתוכניות מחשב העושות שימוש בנתוני התסריט המבצעי הצפוי: מספר המוקשים, כמות חומר־הנפץ, עמידותם בפני גילוי וסילוק ועוד. אולם מנקודת המבט של הקורבן – אותה מדינה שעל נתיבי השיט שלה או פתחי נמליה מונח השד"מ, לתוצאה משמעות אחת – שיתוק כמעט וודאי של תעבורה ימית, או צורך בשינוי דראסטי וקשה של נתיבי השיט. שדה־המוקשים מעמיד את המתח ואי־הודאות במרכז העניינים, ויוצר מעין "אזור דמדומים", בו הפחד

סוגר פאסיבי ובין אם בעזרת סוגר אקטיבי, המשדר גלי קול במרחב התת־ימי. בעזרת מנוע מיוחד הם מתקדמים לעברה, או פשוט צפים למעלה, במטרה להידבק.

הרעיון מדהים ביעילותו

הרעיון המסתתר מאחורי המיקוש הימי מדהים ביעילותו, ועובד על תחום שהדרך האופטימלית להתמודדות עימו טרם נתגלתה – הפחד. הנחת שדות־מוקשים ימיים (שד"מ), יכולה להיעשות בקלות רבה. מוקשים ניתן להניח מכל ספינה או אף סירה החולפת בשטח ימי. ניתן להטילם גם ממטוסים וכן מצוללות –

בא – לפרק זמן מדהים בן 300 יום. יצויין כי במהלך שתי מלחמות העולם הפך המיקוש הימי לנשק פופולרי מאד. במלחמה השנייה הפעילה בריטניה צי בן 700 שולות מוקשים, ארה"ב – 750, גרמניה – 600, ויפן... 12, דבר המסביר במקצת את כשלונם הטוטאלי של היפנים בהתמודדות מול השד"מים שהונחו בשטחם. עקב אכילס זה גרם לטיבוען והיפגעותן של למעלה מ-1000 ספינות יפניות על-ידי מוקשים בלבד.

מגוון טריקים זולים

הנחת שד"מים יכולה להיעשות לצורך התקפה – במים שבשליטת האויב, או לצרכי הגנה – מיקוש מימי של הממקש, להגנת נמליו ונתיבי השיט המשמשים אותו מחודרת כוחות זרים. הממקש יודע, כמובן, היכן מצוי מוקש והיכן אין לעבור. מיקוש מסוג שלישי הוא הווא מיקושים של מים בינלאומיים – לרוב נקודות-חוק שונות, המשמשות לתעבורה ימית אינטנסיבית בשעת מלחמה או משבר.

ביס-התיכון, כך נראה, אזורים מועדים למיקוש בעת-מלחמה, הם מיצרי סיציליה, השבר בין גיברלטר לצפון-אפריקה, וגמלי צפון-אפריקה – שימוקשו, מן הסתם, בידי כוחות נאט"ו, במטרה למנוע שימושם על-ידי הסובייטים.

האיום הפסיכולוגי הנובע ממיקוש ימי הוא בראש וראשונה תוצאה של אי-הודאות לגבי האיום הממשי, והחשש מפני תוצאות תמורות אם האיום יתברר כגדול מהמוערך. על הצי שמיימו מוקשו, לקבל החלטות מבלי שתהיה בידי מלוא האינפורמציה – וכל משוב לגבי נכונות החלטה יגיע כשכבר יהיה מאוחר מדי. החלטה שגויה תגרם, כמובן, לתוצאות הרות-אסון.

בשעת-משבר נראה כי אף צי לא יסתכן בכניסה לאזור הידוע כממוקש. עובדה זו יכולה לשמש למיגוון 'טריקים זולים', כגון הודעה רשמית על הנחת שד"מ מבלי לעשות זאת, או לאהר שהונחו מוקשים ספורים מאד. בכך די כדי לגרום למדינה לפתוח במבצע חיפושים נרחב, דק כדי לוודא שהאזור אינו ממוקש. בפרק זמן זה, בו מתרכזת תשומת-הלב בנסיגות "לנקות" את האזור הנקי ממילא, ניתן למקש את האזור שאכן מיועד לכך, מבלי שיבחינו.

אולם בשעת-מלחמה, כפי שהוכיחו היפנים, גובר הסיכוי כי האויב יסתכן במעבר בשד"מ, כאשר יגיע לאותה נקודה בה הישארות במקום או עיכוב במעבר אספקה יאזן את סיכון השד"מ.

אפקט פסיכולוגי אחר של השד"מ הוא חוסר-האפשרות להתמודד מולו כמו מול כוח אויב שגרתי. הסיפוק שבהשבת-מלחמה הסר, אפילו ישנם

ללא כל פרופורציה. שנה אחר-כך, הטילו מטוסים אמריקאיים מוקשים בפתח נמל "פלאראטול" היפאני. מפקדי 32 האוניות שהיו בנמל חששו מאד לברוח דרך פתח הנמל שמוקש, והעדיפו להישאר בתוך הנמל ואף לצופף את אוניותיהם מפחד המיקוש. המפציצים האמריקאים שראו מטרה כה מרוכזת ונוחה, לא עמדו בפיתוי, ובהפצצה קלה של הנמל, טובעו 23 מן האוניות. לסיום הטילו האמריקאים מוקשים גם בתוך שטח הנמל. היפנים אילתרו ציוד דל נגד מיקוש, והאמינו כי ניקו את האזור, עד שהספינה הראשונה שניסתה להיכנס לנמל, נפגעה על-ידי מוקש. היפאנים, מיואשים, נטשו את "פלאראטול" כבסיס ימי.

בשנת 1945 פתחו האמריקאים במבצע "הרעבה", במטרה למנוע מיפן אספקת-מזון לתושביה בדרך הים. במבצע מורכב זה מוקשו המעברים החשובים ששימשו את הצי היפני – "ססבר", "קור" ו"שימונוסקי". היפנים – ששינו בקדחתנות את נתיבי השיט של ספינותיהם, במטרה להימנע ממעבר באזורים הממוקשים סבלו אבדות גם כך, לאחר שהאמריקאים צפו את השינויים וטיבעו אוניות יפניות בנתיביהן החדשים.

בשלב האחרון למבצע, כשרוב השטח הימי סביב יפן מוקש, החלו היפנים במעשי-יאוש ושלחו אוניות דרך אזורים שנודעו כממוקשים. הברירה האחרת היתה לא לנוע כלל, ולחשוף את אזרחי יפן לרעב כבד. בשלב זה כשלו השד"מים למלא את מטרותם המרכזיות והיא שליטה בנתיבי השיט של האויב ומניעת מעברו בהם, ולפיכך תכננו האמריקאים שד"מים למטרה המשנית של טיבוע כלי-שיט. ואומנם גם בכך – היה נצחונם מלא.

נמל היפונג מוקש שנית בידי האמריקאים ב-1972, עת דידישו בבון הויאטנמי. שד"מ בן 36 מוקשים הונח על-ידי מטוסים אמריקאים בנמל, תחת התקפת-נגד של הויאטנמים, שהבחינו במתרחש. הנשיא, ריצ'רד ניקסון, הכריז רשמית על הנחת השד"מ, והנמל נסגר – אין יוצא ואין

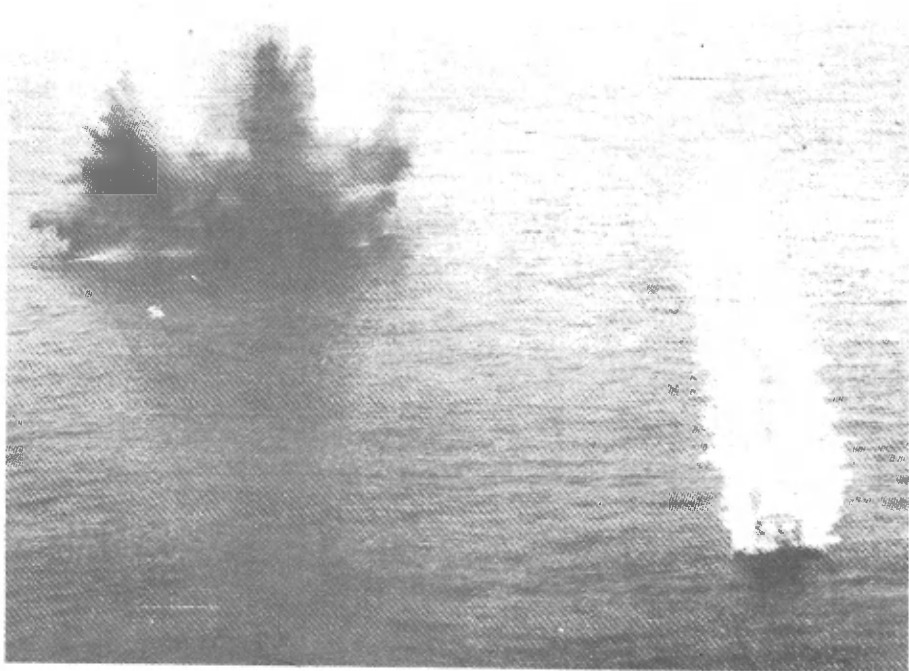
היא על מוקש. כשהוחלט על סגירת הנמל, נותרו בשטחו שלושה מוקשים לכל היותר. היפנים הרגישו מאוימים

הפעם הראשונה

גודל ה"ברוך" שבמיקוש הימי התחוויר לחיל-הים לראשונה במלחמת יום-הכיפורים. במהלך המלחמה הופסקה שאיבת הנפט הישראלי לית באבורדוס שבסיני, ותנועת מיכליות-הנפט מאבורדוס לאילת הופסקה. המצרים ניצלו את ההזדמנות ומיקשו את אזור מיצרי-יובל הרגיש. בסוף אוקטובר 73 הוחלט על הידוש התנועה בקו אבו-רודס-אילת, אולם כשמיכלית הנפט "סיריוס" חלפה דרך המיצרים הממוקשים, התפוצצו שני מוקשים, שגרמו להצפת חלק ממדוריה ולשקיעתה. מלבד רבי-החובל ומספר אנשי-צוות שניסו להציל את המיכלית, פונה כל הצוות מייד על-ידי מסוקי חיל-האוויר. חיל-הים לא השתתף בפיוני, מחשש התקרבות כלי-שיט לאזור הימי הממוקש.

הימי כ'אנושי', מאחר שזה נשק הפועל דרך הרתעה פסיכולוגית יותר מאשר דרך הרס פיזי, וגם אם זה האחרון קיים – הרי הוא עניין של בחירה, ובא כתוצאה מהחלטה מצפונית של האויב להתמודד מול השד"מ.

האיום הוא פסיכולוגי

שליית מוקשים במימי נמל הייפונג הויאטנמי הנעשית בעזרת מיתקן נגור

האיום הפסיכולוגי הגדול שמהווה שדה המוקשים הימי, מסביר מדוע, במקביל לפיתוח מוקשים מתוחכמים, מחזיקות מדינות רבות וכן המעצמות במלאי של מוקשים מיושנים, מתקופת מלחמת העולם. מוקשים אלה, גם אם אינם יעילים מאד, עדיין נושאים בקירבם חומרי נפיץ, ופיזורם בכל שטח ימי, יביא בהכרח לשיבוש הפעילות הימית באזור, ולצורך בסילוקם. סילוק מוקשים יכול להתבצע במספר דרכים. הצי האמריקאי מחזיק באופן בלעדי בצי מסוקים, המצוידים במיכשור לגילוי מוקשים.

השיטה המקובלת יותר היא זו של גורפות המוקשים. הספינות הגורפות גוררות אחריהן תיל תת-ימי עליו מורכבים להבים חדים, וכאשר זה נתקל בחבל הקושר את המוקשים הצפים לעוגן שעל הקרקעית, הוא חותך את החבל, והמוקש צף על פני המים ומתגלה. לרוב, לאחר שמתרחקים מספיק מהמוקש הצף שהתגלה, מפוצצים אותו בידיה מרחוק. אולם שיטה זו אינה יעילה מול מוקשים שאורך החבל שלהם קטן מ-10 מטרים, או שמותקן בהם מנגנון המשהה את עלייתם אל פני המים, לאחר שנחתך החבל. בנוסף לכך, הירי במוקש אף הוא אינו

במשברים מסוימים – כל הפגנת כוח שהיא עשויה להביא לפתיחת צעדים דיפלומטיים. במשברים אחרים, לעומת זאת, יכול שד"מ – באמצעות השפעתו הפסיכולוגית – להמחיש כוונות בידר בהירות מאשר 'איתותים' דיפלומטיים. הדבר נכון בעיקר לגבי ממשלות מהפכניות למיניהן, המגלות נטייה קלה מאד לדיפלומטיה, או לגבי טרור-נמלים. יחד עם זאת, למיקוש הימי טרם נצמדה סטיגמה של "נשק אסור", כפי שקרה לנשק הכימי או לפגיעה באזרחים. זהו, בסך הכל, שימוש אפקטיבי במיוחד במסגרת הלוחמה הזעירה. יש שאף רואים את המיקוש

הזמן והאמצעים לפירוק וניטרול השד"מ. בשעת-מלחמה, לאפקט זה של השבת-מלחמה, חשיבות עליונה. מחקרים שנערכו בנושא תגובת אזרחי בריטניה למתח הנפשי הרב ששרר בקירבם משך תקופת הפצצות הגרמניות על עריהם במלחמה"ע השנייה, העלו כי המתח פחת כשנודע שצוותי נ.מ. בריטיים יורים לעבר המפציצים, אפילו אם צוותים אלה מעולם לא הצליחו לפגוע. אפקט השבת המלחמה משחרר מתח. השד"מים לא רק שאינם מאפשרים זאת, אלא אף גורמים להיבנות הדרגתית של מתח.

במונחים של נוק פוטנציאלי, הנחת שד"מ ימי, זהה ליצירת בלוקדה של ספינות קרב, אולם ללא כל סיכון ממשי לספינות הצי 'שלנו'. השד"מ, מנסיון העבר, לא צריך להיות גדול. העיקר הטקטיקה. מוקש או שניים שיכוונו להתפוצץ זמן קצר לאחר הנחתם בפתח נמל, יאשרו את חששותיו הגרועים ביותר של האויב. באופן דומה, שני מוקשים שיכוונו להתפוצץ זמן קצר זה אחרי זה, יחסלו כל פיתוי לנסות ולהיזיז ספינות. רווח נוסף אותו ניתן להשיג באמצעות הנחת שד"מ ימי, הוא רווח-הזמן. עליידי סגירת נמל או הגדרת אזור-אי-כניסה, אנהנו מפרדיים בין כוחות צי ומונעים עימות ישיר מול האויב, בשל המרחק הפיזי שבין הכוחות. את הזמן שהרווחנו עד שיווצרו התנאים לעימות הישיר, אפשר לנצל לצמצום פערים וטלפונים הביתה.

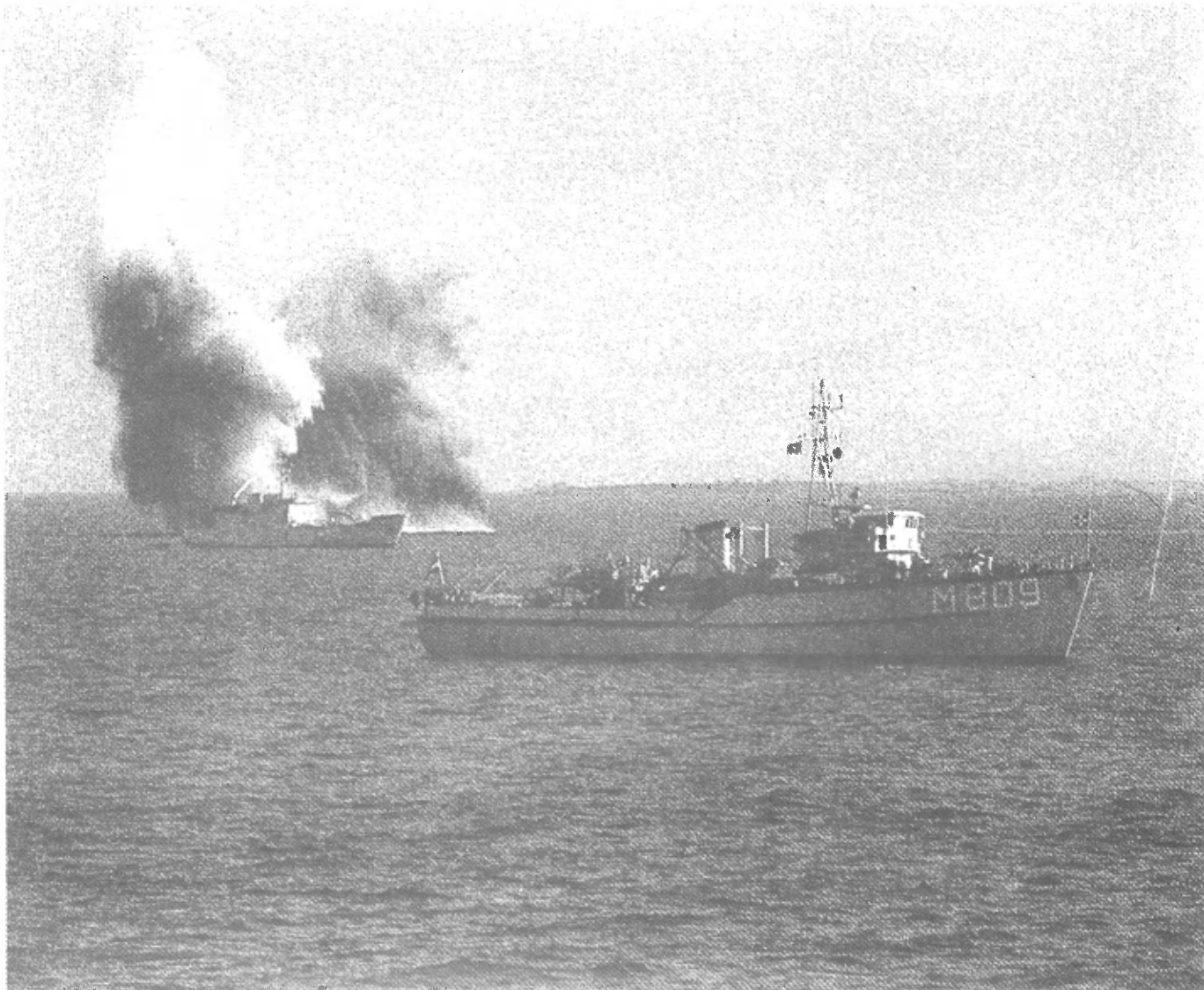
המיקוש הימי נחשב לנשק "מלוכלך" או "נבזי", ובצדק. אקט כה עמוס באירודאות, סביד שיפנה את מקומו לאיומים ברמה נמוכה יותר, אם כאלה אפשריים בסכסוך נתון, ומוכיחים אותה רמת אפקטיביות

מה יש

הצי המצרי, עבר את החוויה על בשרו 11 שנים מאוחר יותר. בסוף שנת 1984, נדהם הצי המצרי לגלות כי נתיב השיט בתעלת-סואץ, מוקש בכמות מסחרית. ארגו הטרור "הג'יהאד האיסלאמי" היה היחיד שנטל על עצמו את האחריות למעשה, אולם המצרים היפנו אצבע מאשימה לעבר לוב – אפשרות סבירה יותר מבחינת היכולת. לוב, מצידה, הכחישה, ועד היום לא הודתה במעשה. שולות-מוקשים שנשלחו לאזור משבע מדינות – ביניהן שתי המעצמות – עמלו חודשים על הפיכת נתיב-השיט לבטוח מחדש.

מצאי שולות-מוקשים של הציים מסביבנו מתפרסם בדו"ח שנתי של המכון למחקרים אסטרטגיים באוניברסיטת תל-אביב, וזה המצב: **סוריה** – 7 שולות, מתוכן 4 שנוספו בשנת '86. **עיראק** – 8 שולות. **איראן** – 5 שולות מתוצרת בריטית ואמריקאית, מהתקופה הטרור-הומייניסטית. האיראנים רכשו לאחרונה סירות-ספורט מהירות משוודיה, ויש החוששים כי יעשו בהן שימוש לפיזור מוקשים ימיים. **לוב** – 8 שולות סובייטיות, אחת חדשה משנת '86. **מרוקו** – שולה אחת, מתוצרת צרפתית. **ערב הסעודית** – 4 שולות אמריקאיות, חדשות.

למי אינן? – ללבנון, כוויית ועומאן.

'טורפדו ללא כן-שיגור', המהווה שילוב בין טורפדו ומוקש-ימי. המערכת מתבססת על טורפדו מתביית, המוכנס למעטפת מוקש-קרקעית מיועד נגד צוללות במים עמוקים. מערכת הגילוי של ה'קפטור' מתבססת על סוגר אקטיבי ופאסיבי, ומאפשרת לו להבחין בין כלישטח וצוללות, בין סוגי צוללות שונים, ואף לברור יחידה ספציפית בודדת. שהמטרה לה מיועד ה'קפטור' מתקרבת לטווח הטורפדו, הוא משוגר לעברה.

ב-1982, השפו האיטלקים דגם מוקש המכונה 'לולה'. הדגם דומה בתכונותיו ל'קפטור', אולם מסוגל להגיע לעומקים של עד 6000 מ', בעוד ה'קפטור' עוסק בעומקים של מאות מטרים בלבד. הטורפדו המשוגר מן ה'לולה' יעיל עד לטווח 5 קילומטרים; זה של ה'קפטור' מתעייף אחרי קילומטר. האמריקאים פיתחו גם מוקש נייד המשוגר מצוללות ומסוגל להגיע לגמרי לבד לאזורי-מים אליהם אין גישה בדרך אחרת, בשל רדידות המים או מסכי-אש הגנתיים. גם מוקש זה מבוסס על טורפדו שהוסב.

שהוא, באם המוקש מאותר ליד מטרה בעלת ערך רב, כגון מבדוק צף, ויש להעבירו מהאזור ללא דיחוי. אולם לרוב, מצמיד הצולל מטען-נפץ קטן למוקש, וזה מפוצץ אותו לאחר זמן-שהייה מספק.

לאן אפשר להתקדם

המוקשים הימיים עצמם משתכללים והולכים. ברית-המועצות הכירה בחשיבות הנושא מאז ומתמיד, והערכות אופטימיות טוענות כי ברשותה מלאי בן למעלה מ-200,000 מוקשים מכל הסוגים. כבר ב-1906 פיתחה בריה"מ צוללת מיוחדת למטרת הנחת-מוקשים, וכיום – לכל כלי-השיט הסובייטיים מלבד ספינות המלחמה הגדולות ביותר – תשתית להנחת מוקשים, והדבר כולל ספינות-סוחר ודיג. האמריקאים עוסקים כרגיל באיכות. בשנת 1980, הוכנסה לשימוש מערכת מתוחכמת בשם "קפטור" (ראשיית-יכות אנגליות של

מומלך, מאחר שחלקי המוקש השבים ושוקעים לקרקעית הים עלולים להראות כמוקשים בחיפוש-סוגר עתידיים באזור.

שיטה אחרת היא שולות-המוקשים. אלה מורידות למים כבלים נגדרים היוצרים בסביבתם, באמצעות זרם חשמלי העובר בהם, שדה-מגנטי, אשר מפעיל מוקשי-השפעה מגנטיים. לפיצוץ מוקשי-השפעה אקוסטיים, משדר הכבל רעש של אונייה חולפת. מול מוקשי-לחץ עדיין אין פתרון לשולות-המוקשים. השולות צריכות להיות, כמובן, מוגנות בעצמן נגד מוקשים – תנאי אותו ניתן להשיג באמצעות ייצורן מחומר פלסטי מוקצף, או עץ ובדרכים נוספות. כאשר אין בידי צי שולות-מוקשים כגון אלה, עליו להשתמש במגלות-מוקשים. אלה עושות שימוש באמצעי-ניווט מדויקים ובסוגרים תת-ימיים. עליהן להיות שקטות מאד ועשויות מחומרים לא-מגנטיים, על-מנת להימנע מהפעלת המוקשים – דבר שיביא להשמדתן. עם גילוי מוקש, ושלחים צוללים המתמחים בדבר לנטרלו מתחת למים, או אף להזיזו ממקומו כמות

מודל להצלחה

בסוף שנת 1984 רשמה "צים" – חברת הספנות והשיט הישראלית, הפסדים בסך של כ-120 מיליון דולר. הדוחות שהושלמו לפני מספר חודשים מספרים על רווח של 38 מיליון דולר, נקי, לשנת 1986. הרבה מאמץ ומחשבה הושקעו בתוכנית ההבראה שהביאה את החברה למצבה כיום וזאת בניגוד לאין ספור חברות השיט בעולם כולו שלא הצליחו להחלץ מהמשבר. העובדה ש"צים" היא חברת הספנות הלאומית של מדינת ישראל לא הותירה אצלם הרבה ברירה – הם חייבים היו לצאת מזה

מאת שחר לנדאו

אי אפשר להתוכח. כדי להבין מה קרה בצים בפרט ובענף הספנות העולמית בכלל, יש לחזור 20 שנה אחורה לשנת 1967 – בה נסגרה תעלת סואץ. סגירתה של התעלה היתה מאורע טראומטי בספנות, אשר הגדילה באופן דראסטי את הביקוש לשירותי התובלה הימית. במקום קיצור הדרך שסיפקה התעלה, הוכרחו המובילים לערוך סיבוב ארוך ויקר מעבר לכף התקווה הטובה, מה שחייב בניית אוניות גדולות יותר שיוכלו להעביר הרבה יותר מטען בכל הפלגה.

ציון הדרך הבא היה בשנת 1973, בה החלו כל הדברים הרעים בכלכלה הישראלית והעולמית – שנת משבר

אבל בסוף 1984, אחרי שמאה מיליון דולר הלכו לזבל תוך שנתיים, היה קשה מאוד, אולי בלתי אפשרי, למצוא אופטימיסטים כאלה. לאחרונה פירסמה צים את הדו"חות הכספיים לשנת 1986. המספרים מרשימים. מחזור שנתי של 700 אלף דולר. רווח גולמי 111 מיליון דולר. רווח נקי 38 מיליון דולר. בפתח הדו"חות הצהרת הדירקטוריון, חתומה ע"י היו"ד צבי צור והמנכ"ל מתי מורנגשטרן: "עלינו לציין בסיפוק כי על רקע המשבר המתמשך בענף הספנות בעולם, אשר התאפיין גם השנה בהתמוטטותן של חברות ענק ידועות – מהוות תוצאות הפעילות של שנת 1986, הישג בולט". ועם זאת

צים, חברת השיט הישראלית, היתה ספקית כותרות לגמרי לא רעה בשנים האחרונות. כלל ברזל בעיתונות הישראלית המתחדשת, אותו לומד כל כתבת ביומו הראשון, קובע: ברגע שאתה מריח דם – הסתער. בצים היה הריח הזה חריף מאוד, והעיתונים חגגו. כותרות לדוגמא: "צים מתמוטטת", "צים חייבת חצי מיליארד דולר לבנקים", "החברה לישראל מתקה את השקעותיה בצים". חברת הספנות הלאומית, ציוור האינפוזיה דרכו אנו מחוברים לעולם הגדול, היתה על סף הסוף. היום אומרים בצים שאף פעם לא חששו מפשיטת רגל. היום קל להגיד.

הדלק. מדינות הנפט – סעודיה, אירן ונסיכויות המפרץ הפרסי – סגרו את הברזים, והעולם כולו נתפס לבהלת אנרגיה. וכך, עם משבר דלק ותעלה נעולה, החל המערב לבנות בקצב מסחרר מיכליות ענק בנות מאות אלפי טונות. שוב מהשיקול של יותר דלק בכל סיבוב, וגם, כתוצאה מהבהלה לדלק, חלק מהמיכליות שימשו גם כמחסנים.

שגעון החיסכון בדלק פשט בעולם המערבי. בהולנד הכריזו על מעבר לאופניים. בישראל השביתו כל מכונית יום אחד בשבוע. במקומות רבים בעולם עברו לשימוש בפחם. ואז החלו באופ"ק לחשוב פעמיים.

מדינות רבות בארגון חרוג מהמיכסות שנקבעו להן. בריטניה גילתה נפט בים הצפוני ומשבר הדלק החל להפוך את אט להיסטוריה. תעלת סואץ נפתחה לתנועה ב־1975 וכל התנאים שהצריכו יותר אניות, עם יותר נפח מטען לא היו קיימים עוד.

בינתיים המשיכו המספנות לעבוד. לאחר ההתרחבות העצומה בשנות הבהלה, היה קשה מאוד להקטין בבת אחת את היקף העבודה בהן.

כשזוכרים את פרשת מספנות ישראל אפשר להבין מדוע סגירת מספנות, או אפילו צמצום הפעילות בהן, היא משימה קשה בכל מקום. במדינות שניסו לעשות זאת פרצו מהומות. חשמלאי במספנות גאונסק, פולין, העונה לשם לך ולאנסה, הפך לגיבור לאומי. גם באנגליה פרצו שביתות אלימות של עובדי מספנות. עודף

ההיצע הלך והתרחב, עד שבשלב מסויים היה כ־30 אחוזים ממוטנציאל ההובלה העולמי – בלתי מועסק. כל תלמיד שנה א' בחוג לכלכלה יודע שבענף הפועל בתנאי תחרות, עודף היצע גורם בהכרח לירידת מחירים. ענף הספנות, בו פעלו אלפי חברות, הוא דוגמא מצויינת לתחרות משוכללת. כדי לקבל מושג על עוצמת התחרות אפשר להסתכל על חברת צים. על־פי סקר לוידיס מדורגת צים בין עשר חברות הספנות הגדולות בעולם. נתח השוק שלה נע סביב אחוז אחד בלבד.

ירידת המחירים היתה חריפה. חברות רבות העדיפו להשכיח את אוניותיהן בחצי חינום מאשר לראות אותן מעלות חלודה בנמלים. התהליך הכלכלי הטבעי עשה את שלו. בכלכלה קוראים לזה יציאת מתחרים מהענף. בלשון בני אדם מכונה התופעה פשיטת רגל.

חברות ענק החלו לקרוס. סאנקו היפנית, אחת מחברות הספנות הגדולות בעולם, עם צי של 300 אוניות, התמוטטה והותירה מאחוריה חובות של מיליארדי דולרים.

אימפרית הובלה ימית כמו יו.אס. ליין האמריקאית פשטה את הרגל. סאלן השבדית, שהובילה בתחום הובלה בקירור, הלכה בדרך כל בשר. הלני קליין היוונית מכרה את אוניותיה. האפאק לוידיס הגרמנית הפסיקה פעילות.

צים עמדה בגבורה בכל ההתפתחויות האלה עד שנת 1982,

שהיתה השנה הראשונה בה החלה החברה להפסיד. ב־1983, אותה הגדיר מכון הספנות העולמי כ־"שנה הקשה ביותר להובלה הימית מזה 50 שנה", צמח ההפסד של צים לממדים מדאיגים. התהליך נמשך ב־1984. סך כל ההפסד בשלוש השנים האלה מוערך ב־120 מיליון דולר.

מה עזר לצים להחזיק מעמד? מה מנע ממנה את הגורל המר שהיה מנת חלקן של חברות גדולות ומבוססות ממנה? בצים תולים זאת בשתי סיבות. כתוצאה מהיותה חברת ספנות לאומית, שעליה לספק את כל צרכיה של מדינת ישראל, החזיקה צים אוניות מכל הסוגים, מה שמכונה בחקלאות "משק מעורב". יש לצים אוניות להובלת גרעינים, דלק, סוכר, מטען כללי, הובלה בקירור, הובלת בולי עץ, נשק, ואוניות הבנויות במיוחד כדי לאפשר למשאיות להגיע עד כבש האוניה ולבצע במהירות וביעילות את עבודות הפריקה והטעינה. כמו כן היתה לצים פריסה גדולה בעולם, שכללה 19 קווים על־פני כל כדור הארץ המופעלים באמצעות שישה שירותי ספנות – אירופה וים־תיכון, אילת, שירותי מכולות, שירותי צפון האטלנטי, שירותי דרום האטלנטי ושירותים בינלאומיים הפועלים בין נמלים זרים ואינם פוקדים את ישראל. יש לציין בהקשר זה ש־60 אחוזים מפעילותה של צים הם שירותים למדינות זרות ורק 40 אחוזים הם שירותים לסחר הישראלי. כל זה איפשר לצים בסיס

מימין מנכ"ל צים מתי מורגשטרן. בתפקיד מסוף 1984. הקים צוות מוחות להגברת השיווק והחל בתוכנית הבראה כוללת.

שנת 87 החלה בצורה מרשימה. תוכנית לחידוש הצי, בהשקעה של 200 מיליון דולר, תובא בקרוב לאישור ההנהלה.

להתאושש. מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, אמר בפגישתו האחרונה עם הנהלת צים שאינו מכיר חברה נוספת שעברה בשקט כזה תהליך צמצום נרחב כליכך במצבת העובדים. צים החלה לעלות על דרך המלך. 100 מיליון דולר קרן וריבית הוחזרו לבנקים במהלך 85. לאחר כל ההוצאות הסתיימה השנה ברווח של 19 מיליון דולר. בשנת 86 שולמו לבנקים 111 מיליון דולר, מהם 37 מיליון דולר תשלומי ריבית. הרווח הנקי הוכפל.

שנת 87 החלה בצורה מרשימה עוד יותר. תוצאות הרבע הראשון היו טובות יותר מאשר ברבע הראשון של שנת 1986, וטובות מהתקציב. תכנית לחידוש הצי, בהשקעה של 200 מיליון דולר, תובא בקרוב לאישור ההנהלה, וכבר ישנם בנקים נכבדים בעולם שהציעו עצמם למימון הפרוייקט. צים מביטה קדימה בתקווה.

ונקודה אחרונה, שלנו יש בה עניין מיוחד. האם תחזור בקרוב צים לקלוט עובדים חדשים? בהנהלת החברה טוענים שעדיין לא. "הגענו לגבול הקיצוצים. לא נפטר עובדים נוספים, אבל בשנת 1987 לא מדובר גם על כל גיוסים חדשים". אז צריך להמתין בסבלנות. גם זה יגיע.

במהלך שנת 1985. הוקם צוות מוחות להגברת השייוק. על כל טון הובלה נערכה מלחמה כוללת. נציגי החברה נפגשו עם כל ספק וספק ברחבי העולם והציעו לו את שירותי החברה במחירים תחרותיים. גורם נוסף ששיחק לידיה של צים הוא העובדה הפשוטה שהחברה החזיקה מעמד. בעוד חברות אחרות מתמוטטות עשתה לעצמה צים שם של חברה אמינה, עימה אפשר להוביל בלי חשש שהמכולות ייתקעו אישם

בטימבוקטו, בעוד החברה פושטת רגל. כמויות המטען גדלו ב-15%, בעוד הוצאות התפעול ירדו ב-29 מיליון דולר ב-1986.

אבל המהפך הגדול ביותר בחברה היה בתחום כוח האדם. לא פחות מ-698 עובדים הוצאו מהמערכת בשנים 85-86. מהם 453 עובדי חוף - כשליש מכלל עובדי החוף של החברה! - 245 ימאים.

העובדה שהצמצום העצום במצבת כוח האדם נעשתה ללא מהומות, שביתות ורעש גדול בכלי התקשורת, יכולה בהחלט להוות סיבה לגאווה בהנהלת צים. כל הפיטורים, הוצאת עובדים לפנסיה מוקדמת וקיצוצי התקנים, נעשו בשיתוף פעולה מלא עם וועדי העובדים ועם ההסתדרות. העובדים הבינו שזהו תהליך הכרחי שבלעדו לא תוכל החברה

יצב לתוכנית הבראה כוללת. סיבה מרכזית נוספת היא היקף חובותיה העצום של צים לבנקים ישראלים וזרים שהגיע בשיא המשבר לחצי מיליארד דולר. היקף חובות כזה אילץ את הבנקים לגלות אורך רוח, להסתפק בתשלומי הריבית ולחכות בסבלנות לפרעון הקרן. בצים מדגישים בגאווה, ואולי גם בשמץ של מרירות, שלמרות שלא התקבלה שום תמיכה ממשלתית, שום סובסידיה ושום פריסת חובות, החברה החזיקה מעמד.

בסוף 1984 הוחלף מנכ"ל החברה. יהודה רותם פינה את מקומו למתי מורגנשטרן ותוכנית הבראה יצאה לדרך. קווי ספנות אוחדו. קווים מפסידים נסגרו וקווים רווחיים קיבלו תשומת לב מיוחדת. כל חוזי הסוורות ושירותי הנמל, עם לא פחות מ-200 נמלים ברחבי העולם, נפתחו ונידונו מחדש. במטרה להקטין את הסכומים הנגבים. נמלים שסירבו לעמוד בדרישות החדשות נמחקו מהמפה וחדשים באו במקומם.

אוניות החברה הצטוו להפליג במהירות נמוכה כדי לחסוך בדלק. כל האוניות נצבעו בשחור כדי לחסוך בצבע. מוחקד בשיתוף עם הטכניון הביא לצביעת קוערי הספינות בצבע מיוחד להקטנת החיכוך עם המים. מכל הפעולות בתחום המסחרי והתפעולי נחסכו כ-25 מיליון דולר

מוקה לימון, ימאי מקצועי בזמנו, מונה לתפקיד מפקד חיל-הים בדצמבר 1950. נחיותו בן 26 בלבד. במשך ארבע שנים השתתף הצעיר בישיבות מטכ"ל, שכללו, בין היתר, את רב-אלוף יגאל ידן והאלופים חיים לסקוב, משה דיין ושלמה שמיר. שנים לאחר סיום תפקידו בחיל-הים, נטל מוקה לימון חלק מרכזי בהברחתן של ספינות שרבורג לישראל

באחד מימי הסתיו של 1950, נקרא אל"מ "מוקה" לימון, ראש מחלקת מבצעים, לחדרו של מפקד חיל-הים, אלוף שלמה שמיר, במיפקדת החיל בסטלה-מאריס.

שמיר חיך אליו: "הוחלט למנות אותך למפקד חיל-הים הבא". מוקה החזיר חיך. לא בכל יום מחליטים בצה"ל לתת לקצין בן 26 דרגת אלוף, ופיקוד על חיל. זה כמו שהיום ימנו ראש-מדור, או מפקד סטי"ל, לתפקיד מפקד חיל-הים.

מוקה לימון: התחלנו את הפעילות בגיל צעיר מאוד. המדינה היתה בהק"מה, אנחנו ירשנו ניסיון רב, והאמת, לא הרגשנו כליכך צעירים. אני, בגיל 20, כבר פיקדתי על אוניות מעפילים, ואחר-כך הייתי בין מקימי החיל, כך שהתבררנו מהר. אולי הפסדנו משהו, שבגיל כה צעיר נפלה עלינו אחריות כה גדולה."

טעם של פעם

מאת שלמה מן

חולצה תכלת, עניבה אופנתית. די בור שקט, סמכות, מחיך לעיתים רחוקות. נולד בפולין וגדל בתל-אביב. היה רבן (אלוף) ת"א בשחיית-חזה. הכשרה ימית ראשונה - משיט סירות בירקון, בפלוגה הימית של הפועל. בגיל 17, התגייס לציהסוחר, שירת על אוניות בריטיות, נורבגיות ואמריקניות, ששימשו ספינות-עוד לכוחות בנות-הברית.

בתום מלחמת העולם הצטרף לפ"ל, ושימש מפקד אוניות המעפיל לים "תיאודור הרצל", "גאולה" ו"כ"ט בנובמבר".

ב"תיאודור הרצל" היה לו סיפור. כשנתפסה האוניה, והבריטים עלו עליה, התחבא מוקה יחד עם עוד שניים-שלושה מלוויים בבטן האוניה, בתוך טנק מיישתייה. הטנק היה מלא במים, ובמשך יומיים שכבו בו החב"ר'ה כשהם ניזונים רוב הזמן מקופסאות שימורים, בעיקר אננס. אחרי שהצליח לצאת, חזר מוקה הביתה. אמו רבקה, שהשמחה על שובו, הוציא את לו מהמקור הפתעה שהכינה לו: שימורי אננס...

עם הקמת חיל-הים, הפך מוקה

שמו האמיתי: מרדכי לימון. את הכינוי "מוקה" קיבל בגלל גווני עורו. כל בוקר בשש, הוא מרביץ שחיה בחוף שרתון הישן. שחיין מעולה.

השחייה הזו הצילה פעם את חייו. בחורף 1946, היה מפקד אוניית המעפילים "גאולה". האוניה התגלתה על-ידי ספינות-משמר בריטיות. מוקה קפץ למים, כ-5 מיל מול חוף חיפה. בים התפשט, קשר את בגדיו סביב צווארו, והתחיל לשחות לכיוון החוף. הים היה קשר וקר. אחרי 5-6 שעות במים, הגיע למפרץ-חיפה. הלך לכיוון הקריות, צלח בשחייה את הקישון, נתקל בפתרול בריטי, ברח שוב לים, ושחה לאורך החוף. לפנות בוקר, הגיע לתחנה האחרונה - קיבוץ כפר-מסריק, שם נפל למיטה. בסך-הכל 15 ק"מ מרתון-שחייה.

היום, בן 63, הוא מנהל את חברת "אנדור נציגים", המייצגת את כל הפעילויות העסקיות של הברון אד"מונד דה רוטשילד. משרד מהודר בקר מה השמינית של בניין "בנק כללי לישראל" בתל-אביב. על הקיר, תמונה אחת: מבט אווירי על סטי"לים.

כשבן-גוריון בא להפלגה, עשו לו כבוד. אחרי יממה הוא החליט שמספיק לו.

היום בן 63. מהלל חברה המייצגת את עסקיו של הכרזן אדמונד דהירוטשילד בישראל. על הקיר תמונה אחת - מבט ארוך על סטיו"לים.

"הזקן", התקשר למוקת, וביקש שישי ריין מקום לברגוריון. מוקת עידכן את ארגוב שמדובר בהפלה בת כמה ימים. "זה בסדר", ענה המזכיר. "בן גוריון יקח איתו ספרים".

"הזקן" בא וקיבל את תא המפקד בפריגטה "מבטח". הים לא היה פלאט מי יודע מה, אחרי יממה בים, הזקן החליט שמספיק לו. התקבל שדר להחזירו לחוף. ספינת-משמר יצאה להביא אותו מהפריגטה, ששייטה באיזור קפריסין. כשירד בחיפה, אחרי עוד 10 שעות של טילטולים, אמר למוקת: "התרשמתי יפה מאוד. ימאי אני כבר לא אהיה".

תקופת הפיקוד של מוקת התאפיינה בהפלגות רבות לנמלי אירופה, בעיקר לאיטליה, לצורך הספנות. היו גם תימרונים רבים. באחת ההפלגות הארוכות, נחלצו הפריגטות "מבטח" ו"משגב" לעזרת גפגעי רעש-אדמה באחד מאיי יוון. ההפלגה הארוכה של ספינות חיל-הים: לארה"ב. האסון הגדול: טביעת 7 צוערים בקורס קציני ים, בעת שסירת-מפרש שבה הפליגו התהפכה בים סוער, מול מפרץ-חיפה. מוקת: "בסך-הכל ראיתי לגנד עיני איך נבנה הכוח הימי. הדגש בתקופתי היה על קורסים להכשרת קצינים, נגדים וימאים. רבים נשלחו לקורסים בחו"ל או לאוניברסיטאות ללימודי הנדסה-ימית. היו אימוניים רבים. בסך-הכל, אני חושב שרמת הלחימה של החיל עלתה".

אלה מוקת לימון בן 26. ישיבות מטכ"ל עם דוד בן-גוריון, רביאלוף יגאל ידן, עם אלופים כמו שלמה שמיד, מדדכי מקלף, חיים לסקוב, יוסף אבידר, משה דין, צבי איילון. רבים מאותו מחזור כבר אינם בחיים. גשוי טרי לרחל, בית ערבי נטוש בכרמל-הצרפתי, בשותפות עם פול שולמן, ששנתיים קודם עמד בראש חיל-הים. מכונית השרד: שברולט חומה, ירושה משלמה שמיר.

לימון: "אני הייתי המפקד הראשון של חיל-הים, שגם היה אלוף, וגם ידע מה זה ים. לפני הביאו את שלמה שמיר, שהיה קצין-יבשה. שמיר הביא עמו את ברך עמיר ודוד עופר שאיתם עשה סדר מינהלי וארגוני. הוא סמך על אנשי הים שיידעו לעשות את עבודתם. כל הזמן היינו בים. כשמוניתי לרמ"ח מבצעים, הצטערת לעזוב את הפיקוד בים ולעבור ליבשה.

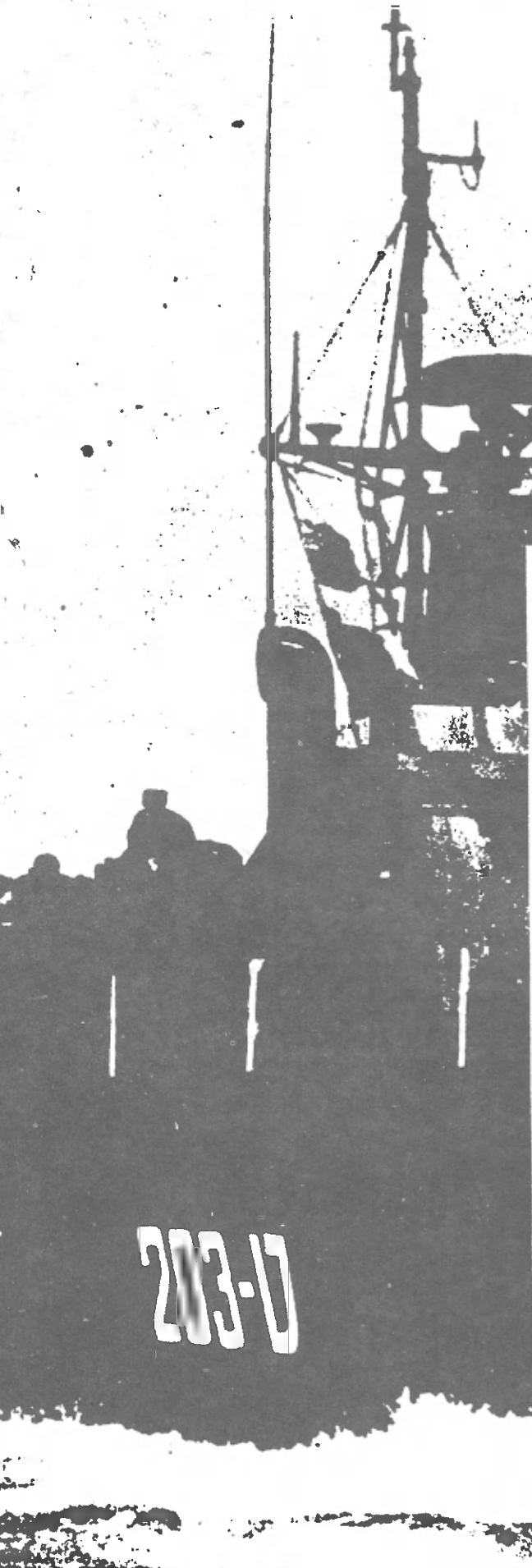
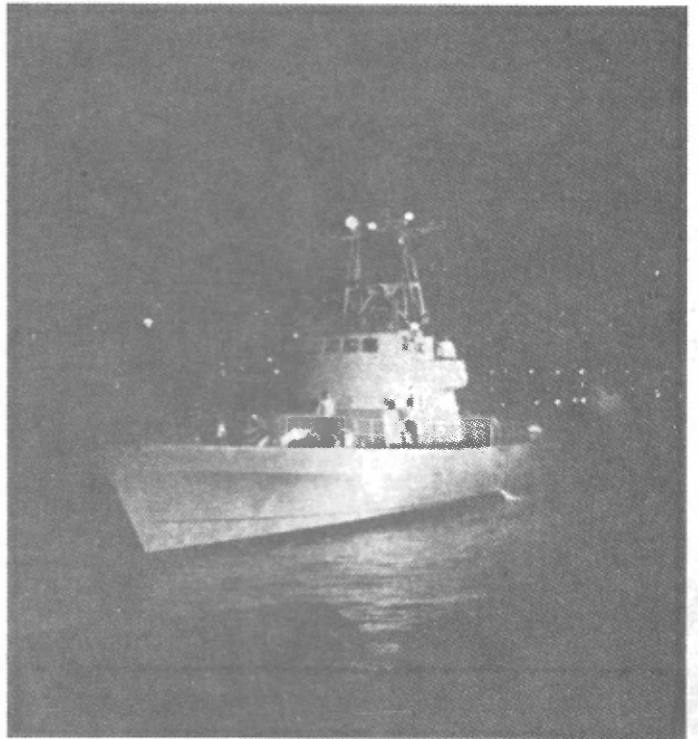
"היתה לי בעיה בפורומים של המטכ"ל. הישיבות חיל-הים ביחס לחילות אחרים היתה משנית. במלחמת השיחור, חיל-הים לא מילא תפקיד מרכזי. היתה אסכולה שאמינה, שאם יש חיל-אוויר אז לא-כל-כך צריך את חיל-הים. לא היינו בן חורג, אבל בהקצבת האמצעים לא היינו בעדיפות ראשונה. היתה לנו מלחמה מתמדת להוכיח שאנחנו כן חשובים". כשבן-גוריון בא להפלה, עשו לו כבוד. ב-1951, לפני תימרון ימי, נחמיה ארגוב, מזכירו הצבאי של

לאיש חשוב. מקצוע הימאי לא היה נפוץ בחיל-הים. הוא היה מן הצמדדים שידעו את המלאכה. יחד איתו, הרכיב בו את חוטי-השידרה של חיל-הים, ימאים כמו שמואל טנקוס, סאמק יגאל, יוחאי בנגון, דוד מימון, אברהם זכאי, אלבס שור, יוסף פינצ'וק, שלום שוורץ, זלמן פרח, משה רבינוביץ, שלמה אראל, שמואל ברנר, ג'ו נוביק. מוקת, בתפקידו הראשון, היה סגן מפקד "ק-20". אחר-כך מונה מפקד "ק-28" (הפריגטה "מבטח"), מפקד השייטת הגדולה (הפריגטות "מבטח" ו"משגב"), וראש מחלקת מבצעים.

בחור בן 25, בתפקיד מספר-2 בחיל-הים. בלי סטיו"לים וצוללות, אבל עם הרבה גרוטאות והמון רצון לשמור על מים נקיים. בתחילת 1950 פיקד על תימרון ימי גדול. יגאל ידן, אז רמטכ"ל, בא לראות. ידן התרשם ושם עין על הבחור.

כשמוקת מונה למפקד חיל-הים ב-14 בדצמבר 1950, אולי הרגיש קצת לא נעים מזה שהפך מפקד על שמואל טנקוס, שהיה מבוגר ממנו ב-7 שנים ומדריכו בפל"ם. אז עוד אף אחד לא עשה חשבונות-יוקרה ופרש בגלל זה. טנקוס הפך ידימינו של מוקת. הוא עוד יקבל את הכבוד המגיע לו ארבע שנים מאוחר יותר.

לימון: "ציפיתי להתמנות למפקד החיל לאו דווקא ב-1950. גם אם זה היה קורה ארבע שנים מאוחר יותר, זה לא היה נורא".

באביב 1954, ערב סיום תפקידו, ישב מוקה עם הרמטכ"ל לדון בבחירת מפקד חיל-הים הבא. המועמדים היו: שמואל טנקוס, סאמק ינאי ואבי-רהם זכאי. טנקוס נבחר. אחרי מסדר-פרידה בסטלה-מאריס, ב-1 ביולי 1954, תם זמנית הפרק של מוקה עם חיל-הים.

שנתיים כלכלה ומינהל עסקים באוניברסיטת קולומביה, אחר-כך סמנכ"ל משרד-הביטחון ואחראי על הקשרים עם מדינות אפריקה ואסיה. ב-1962, התמנה לנציג משרד הביטחון באירופה. מקום מושבו היה בפאריס. ב-1968, מוקה שוב מוצא עצמו מעורב בענייני חיל-הים. דה-גול הטיל אז אמברגו על משלוח חי הנשק לישראל. בשרבורג נתקעו חמישה סטי"לים. מוקה תיכנן איך להוציא אותם, הכל בדרכים חוקיות. כשמוקה מדבר על זה היום, 18 שנה אחרי, הוא מרגיש קצת לא נוח. עד שקיבל אישור לתוכניתו, נאלץ להירחם עליה בשיניים.

דרך ידידו, מוטי פרידמן, מנכ"ל נתיבי נפט, פנה לנורבגי בשם סיאם. הלה פנה לצרפתים בבקשה לרכוש את הסטי"לים בתור ספינות לחיפוש נפט בים הצפוני. הצרפתים השיבו לו, שהדבר מותנה באישור ישראל.

לימון: "גנרל בונט, מהוועדה הבינמשרדית, זו שאמורה לדון בעניין, התקשר אלי ושאל אם נסכים לוותר על הספינות. כמובן שלא יכולתי להשיב לו באותו רגע בשלילה. אסור היה לעשות שום צעד חשוד. השבתי לו שאינני חושב שנסכים לוותר על הספינות, ומכל מקום אעביר את השאלה לממונים עלי בישראל.

"במשך כמה שבועות, הוא התקשר ואני התחמקתי, כל העניין הזה העיק עליהם. אחרי כמה שבועות, הרמתי

לו טלפון, ואמרתי שאנו מוכנים לור-תר על הספינות. ואז חברת 'סטאר-בום' (החברה הפיקטיבית שהוקמה לצורך העניין), פנתה אלי באופן מסורדר בבקשה שנשאל לה גם את ציוותי הספינות. כל ההתקשרות עם החברה היתה דרך הדואר. כל התיאומים עם מר סיאם נעשו בשתי פגישות - האחת בגמל התעופה בקופנהגן, והשנייה בפאריס. מלבד זאת, היו לנו שיחות טלפון.

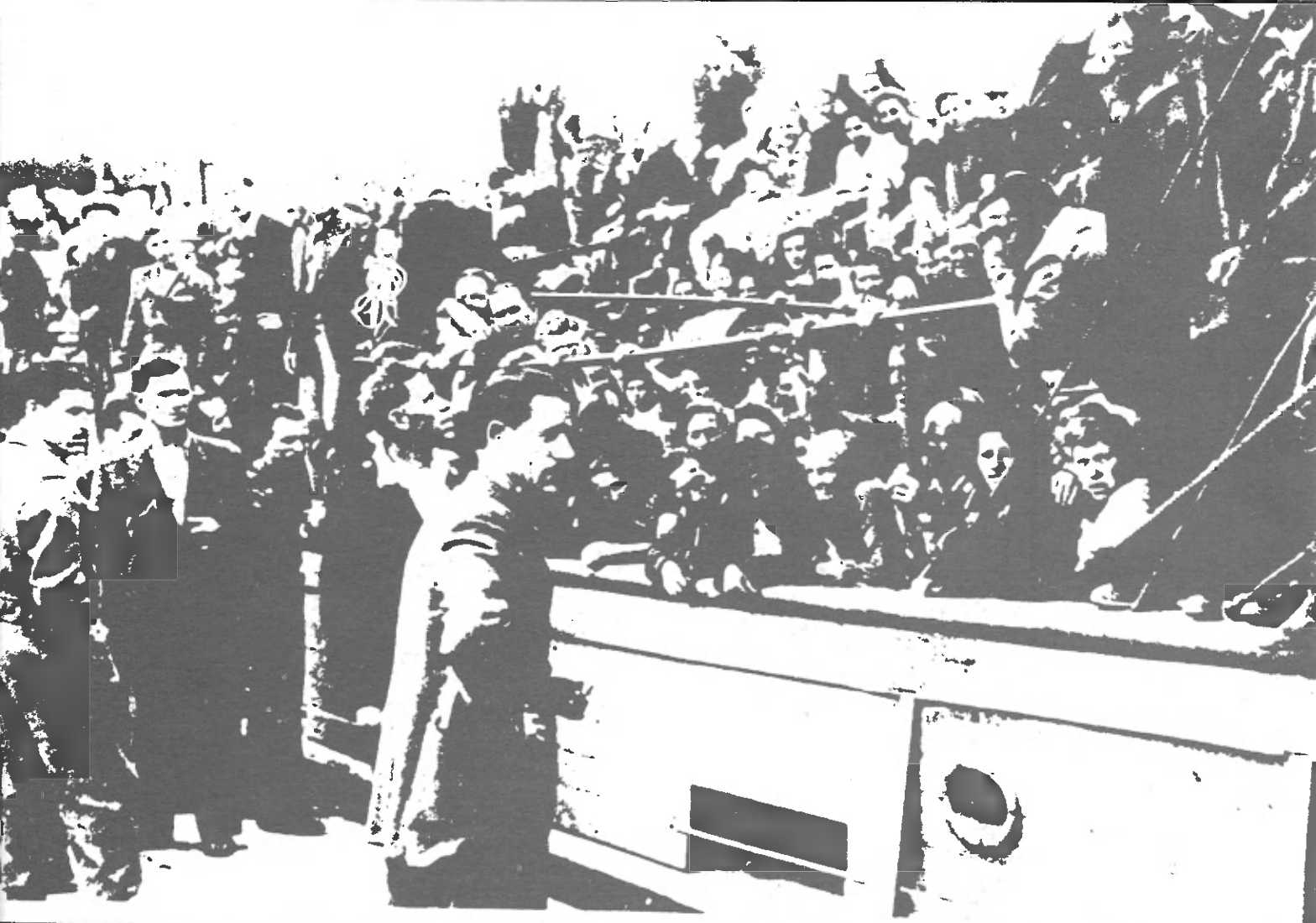
"הפעילות מאחורי הקלעים ארכה כחצי שנה. הרבה לילות לא ישנתי. היו חששות גדולים שמהו ישתבש. ביום ההפגזה (ליל חג המולד, 24 בדצמבר 1969), הגעתי לשרבורג להירד מהבחורים. תוכנן שהספינות יחמקו בלילה. היתה סערה, ופחדנו שהכל ישתבש. הדבר הכי גרוע, היה שהספינות ייצאו ואחר-כך ייאלצו לחזור".

ממה פחדתם כליכך אם כל הגיירת היתה מסודרת והפעולה היתה חוקית?

"עובדה שכאשר גילו בבוקר שהספינות אינן, החלה מהומה. הצרפתים, שקצת חשדו, החלו לחפש את הספינות בכיוון נורבגיה, כי הן היו אמורות לחפש נפט בים הצפוני. ברגע שמטוס של ה"בי.בי.סי" גילה אותן שטות לעבר היס-התיכון, החלה המהומה".

פומפידו, ראש-הממשלה, נפגע מאוד מהעניין. שבועות ארוכים היה מטרה לחיצו לעג מכל העולם. בין הבדיחות שיצאו על פומפידו: מאז, כל בוקר ביקש קפה בלי מוקה, ותה בלי לימון.

כשהזכרתי למוקה את הבדיחה, אחרי שעתיים בלישכתו, הוא שיחרר סוף-סוף חיוך ראשון.

עם קצת תושיה

מתחמקות, כמו בורחות מבית-אבות, מעינה הפקוחה של ארצות-הברית, ומנצלות פרובוקציה מצרית (הלאמת תעלת-סואץ - ביולי 1956) לפתיחה במהלך גועז. הן נותנות גיבוי לישראל, שתוך ארבעה ימים דוחקת את המצ'רים מרצועת עזה וחצי האי סיני - בואכה תעלת סואץ, ואז מופיעות בחזית מאוחדת כמי שישמרו על הפרדת הכוחות. ההפרדה כוללת, הפלא ופלא, נגיסה משמעותית באזור התעלה המצרית. צבא אנגלו-צרפתי מוגזם במימדיו פולש לפורט-סעיד, ומתכנן השתלטות על תעלת-סואץ. התעלה זה עתה הולאמה בידי נאצר, יותר נכון 'הולאמנה' והיה חשש סביר כי נאצר לא יסביר פנים לאוגיות אירופיות, וימנע מהן מעבר בתעלה. באותו זמן, נשתלו ליובה אליאב ואברהם דר בפורט-סעיד. השנים, שפעילותם ב'מוסד לעליה ב' - הע' ליה הבלתי לגאלית, היתה פתח לפעילות חשאית אולי מדהימה בהיקפה וב'חוצפתה', הצטרפו כקצ'נים צרפתים לכוח שאמור היה להתי'קדם במצרים. ראשי אמ"נ דאו ושאל אביגור (עוזרו של בן-גוריון ל'עניינים מיוחדים') עשו הערכת מצב והגיעו

הסיפור יסופר על 80 יהודים תושבי פורט-סעיד שבמצרים, אשר יצאו מבתיהם באישון בעוזבם את ארוחת-הערב חמה על השולחן, ועלו על "קסטלה מרה" ו"אפרודיטה 2" - סירות דיג של חיל-הים הישראלי, מוסוות בדגל ושם איטלקי, בדרכם לארץ-ישראל. מפקד המבצע היה אל"מ (מיל.) נפתלי רוזן. אנשי הקשר בחוף - ליובה אליאב ואברהם דר. במבט לאחור אומר רוזן כי חיל-הים נכנס לתמונה אחרי שנבדקו דרכים אחרות והן לא עברו. "בלעדיו", הוא אומר "מבצע תושיה לא היה יוצא לפועל"

בינלאומית מוזרה שמאפשרת מבצע יוצא-דופן ברוח הימים ההם. ספונטני, פתאומי, תלוי במהומה הכללית, וכאילו לא שייך אליה. יציאת השב' עים.

מלחמת סיני כולה עמדה בסימן פוליטיקה בינלאומית סבוכה והרפת' קנית. אנגליה וצרפת, שתי מעצמות מזדקנות, מחליטות לעשות סדר.

יובה אליאב ואב' רהם דר הגיעו לפורט סעיד ב'9 לנוב' מבר 1956.

"יציאת-מצרים" השניה" קראו לזה. לא בדיוק. לא משה רבנו, לא

פרעה ולא פירמידות, אלא סיטואציה

ל

אמנם לא היה נסיון לפגוע בנו ספציפי פית, אבל היינו צריכים להסתתר. על פי הודעות ה"ב.ב.צ." ידענו איפה יהיו הפצצות והתאספנו קבוצות קבור צות במקומות בטוחים. בעצם, רוב היהודים חשבו לעזוב בדרך זו או אחרת. הם הרגישו שהמצב יכול להייתר רק יותר גרוע אחרי מפלה ועלבון של המצרים. ובאמת כולם, או רובם, עשו את ההכנות ליציאה – אספו את הפקלה, התכוננו עם מזוודות, יהודים בעלי נתינות זרה התעניינו בקונסול יות שלהם, היתה גם התכוננות נפשית."

בינתיים, ביקשו ליובה ואברהם מאנשי הקשר שלהם להכין רשימה של מעוניינים לצאת לישראל. "התחילה שמועה", מספר כרמונה, "אני חושב שאני דווקא אמרתי להר רים שלי שמדברים על רשימה של

לות, אבל מתרפק על כל שביב תמונה בהנאה. מכרות מהבית לא נשאר לו. בסערת הבריחה נשארו האלבומים על המזנון, וגם מתנות הבר-מצווה שלו. "הקהילה היהודית היתה קטנה. לא עשו בה דברים גדולים, אני זוכר מסיפורים של קרובי משפחה שפעם היתה יותר פעילה. אבל מה, למרות שהיתה קטנה, היו בה שני בתי-כנסת. אחד גדול ומפואר. היתה לקהילה קרבה בלתי אמצעית לארץ. ירושלים לא היתה 'ירושלים של מעלה', ארץ-ישראל היתה מאחורי הדלת, וכל דבר רגיש מייד חשנו. היינו מעין תחנת מעבר לעולים לארץ, ואנשי הקהילה, שהיו מעורבים בחיי המסחר, ובעיקר בחברות-הספנות ובמכס, טיפלו בהר צאת רשיונות, סידורי יציאה, כרטיסי סים לנסיעה ברכבת. יהודי המקום היו למעשה מבקרים בארץ בעצמם די

למסקנה שאפשר למצוא צד יהודי בכל פעולה אנגלו-צרפתית במצרים. נגיד שיווצר מצב של עוינות ותוקן פנות כלפי יהודים מצד האוכלוסיה הערבית, מי יהיה שם להציל אותם? ואולי, אם קהיר תיפול בידי ה"מעצ-מות" יהיה ניתק, בואו נאמר, לחלץ את אסירי "עסק הביש", שמעצרים ב-1953 העיק על ראשי הממסד הביטחוני-רשאי בישראל; וחץ מזה – אף פעם לא זיק לשלוח כמה 'עיניים' ואזנים' לצד השני כדי לדעת מה קורה.

ליובה ואברהם התמקמו במצרים כצרפתים לכל דבר, אך תוך זמן קצר התברר שאנגליה וצרפת, בלחצן המשותף של רוסיה וארצות-הברית מקפלות את הזנב. הן עצרו את תכניות הפלישה והתחייבו לפנות את פורט-סעיד. שתי ה"זקנות ההוללות" עמדו לחזור לבית-האבות. העיר עצמה, אחרי הפצצות כבדות היתה משותקת מפעילות מסחרית, ועתידה – לא ברור. ליובה ואברהם ידעו כי הרובע היהודי הקטן תקוע בין הרובע הערבי, עויין ומושפל, לבין הרובע האירופאי, בו התנהלו הקרבות הקשים של הפלישה.

לא בקלות מצאו השניים עם מי לדבר ברובע היהודי, וכשסוף-סוף נתקלו בשני צעירים מהקהילה ("חור" רי פנים ונפחדים" אומר ליובה אליאב בספרו), הציגו עצמם כיהודים שמשרתים בצבא צרפת ומתעניינים לדעת מה עלה בגורל הקהילה. במהלך השיחה התברר כי בעיר היו כ-200 יהודים, בתי רבים מהם נשרפו וכולם רוצים לעזוב את פורט-סעיד מייד. "לאן אתם רוצים ללכת?" שאל הקצין הצרפתי בעל התודעה הלאומית המפותחת, ושני הצעירים ענו "לישר-ראל".

פשוט זה לא היה. שמואל כרמונה היה אז נער בן 15. היום, 31 שנה אחרי "פורט-סעיד" הוא משחזר קהילה שלולה שימיה מתוקים. לא נזכר בקי

"אני זוכר טוב מאד את יום השישי הזה שאמרו לנו לארוז ולבוא איך שאנחנו למועדון. ההורים שלי התבלבלו לגמרי. השארנו בבית את כלי-האוכל של שבת על הכיריים, לקחנו את הסדינים מהמיטות וזרקנו לתוכם רק מה שיכולנו לסחוב. ההורים אולי עוד הספיקו לקחת תעודת לידה או כתובה"

יוצאים, ושיבואו ויקחו אותנו מטעם ממשלה זרה. יותר מאוחר שמענו ששני קצינים צרפתיים מכינים רשימה. מה. ההורים שלי די התלבטו, קודם כל לא היתה להם נתינות זרה והם לא היו מוגנים על-ידי איזשהי קונסוליה. חוץ מזה, זו היתה הרפתקאה, והרפתקאה מסוכנת. חשבו אולי זאת מלכודת. פחדנו שזה מבצע של ליגיון הזרים הצרפתי, בו שירתו הרבה גרמנים, ביניהם נאצים לשעבר. לגבי דידי היה ברור שצריך לבנות את העי-תיד בישראל ולשרת בצה"ל. ההיסור סים נמשכו שבוע, ולבסוף נרשמנו. הדשימה, צריך להבין, לא היתה רשימה ממשית. העברנו את החלטתינו

הרבה. ירח-הדבש של הור, למשל, נחגג בירושלים. ב-48 הכל נותק. את הצעירים היהודים, וביניהם הדודים שלי, עצרו בגלל חשד לפעילות ציר ונית. אמרו שכל מי שקשור ל'קלוב' – מועדון הנוער היהודי, חשוד בפעילות ציונית.

אני עצמי הייתי ציוני נלהב. אני זוכר בין היתר שנינו והחברה שלה מ"הפרשה" היו אצלנו דמויות מופת. מרסל נינו היתה ממש גיבורה שלנו. אחרי מאסרם, תיכננו חברים שלי ואני לעלות לישראל עם חסקה.

ב-56 שוב עצרו את הדודים שלי. היהודים של הרובע ברחו. המצב היה מאד נזיל, והיתה חרדה לגבי העתיד.

צילום: באדיבות "הרשות"

מימין: ליובה אליאב. ושחל בנובמבר 56 בפורט סעיד במסגרת עבודתו ב'מוסד לעליה ב'. באמצע: שמואל כרמונה. אז, נער בן 15. היום, 31 שנה אחרי משחזר קהילה שלולה שימיה מתוקים. משמאל: נחתי רחן. ממקד מבצע 'תושיה'. היום הוא היה עושה את זה עם הליקופטרים.

בעל-פה לז'ק אבו, קרוב משפחה שלנו שריכז ואירגן את הנושא. (אבו היה איש הקשר של ליובה ואברהם הוסמך על-ידם לארגן את היהודים - ר.ד.) ביום שלישי (13/11) סיירו ליובה ואברהם בפורט-פואד הסמוכה ובקנט-רה כדי לבדוק אפשרות של יצירת קשר עם הכוחות הישראליים שמעבר לתעלה, והגיעו למסקנה שהדרך היחידה להוציא יהודים היא דרך הים. באותו יום יצא מברק בו הם מבקשים ספינה או ספינות שיגיעו במסווה איטלקי ויאספו את יהודי פורט-סעיד. משהו מן הרומנטיקה של ה'העפלה' היה באויר. ארץ אויב, גבר לות חמים, יהודים נפחדים. ישראל, שהיתה כבר ילדה גדולה (בת 8) עוד אהבה לשחק בעליה בלתי-לגאלית, בבדיה מחוץ משברים סוער לחוף מבטחים.

בהתרגשות נפתלי רזן, אל"מ מיל. בחיל-הים, "אוניה נכונת?" הוא מתאר את חיל-הים דאו כחיל קטן ומלא התלהבות. רזן, שמאחוריו 24 שנים בחיל-הים, ועוד 14 בתפקידים בכירים בתעשייה האווירית, עדיין מק-רין עוצמה בלתי-אמצעית. הוא גדול, שזוף, מסתדר טוב מאד עם תדמית הימאי, ופחות עם וילה מטופחת בהרצליה פיתוח. כששומעים אותו מדבר בלהט על ההתחלה, על לתרום ולעשות בכל מחיר, על להתחיל מאפס - מתגבר הרושם. ב-1956 הוא היה מפקדה של שיטת-5, ערב רב של כלישיטי. כל שאיחד אותם היה שאינם לא משח-תות ולא פריגטות. השייטת היתה מופקדת על משמר החופים, וגם על "החולה" (היו זמנים...) הכנרת וים המלח. לרזן נודע על מבצע "תושיה"

"כשיצאנו מהנמל, רדף אחרינו כלישיטי בריטי. אם היינו ממשיכים בנתיב הנסיעה המקובל, לא היה קשה לעצור אותנו. החלטנו לעבור בין כלי השיט שהוטבעו בכניסה לתעלה. הדבר היחיד שיכולתי לעשות זה לסמוך על הדייגים"

שהוטל על השייטת שלו, רק שעות ספורות לפני תחילת ביצועו. "היה צריך לשבת ולעשות תוכנית ולבצע אותה. חשבנו מהם הכלים הנכונים, כמקובל, הצגנו את התוכניות, וכשקיבלנו אישור - יצאנו לדרך. "החלטתי שהכלים המתאימים ביותר, מבחינת קיבולת, ומבחינת אפשרות הסוואתם הם שתי סירות דיג ששימשו אותנו לבדיקת מיקוש מבר-אות במל חיפה וכספינות משמר. הן אוישו בדייגים אוטנטיים שגויסו כאנשי מילואים לחיל-הים. מבחינת סדר ונקיון קשה היה להבחין בינם לבין דייגים איטלקים. השמות "אפרודיטה" ו"קסטלה מרה", החלי-פו את "אופיר" ו"סער", שנצבעו על הספינות וכוסו בינתיים. אל הצוותים המקוריים הצטרפנו אני ושושן (לימים מפקדה של המשחתת "אילת"), אותו הבאנו בתור מתורגמן לצרפתית. על מישהו שידוע לדבר איטלקית לא חשבנו."

רזן חושב שמטרת ההסוואה היתה פוליטית. "ההרמוניה בינינו לבין הצרפתים היתה יותר גדולה מההרמ-וניה בינינו לבין האנגלים, וכנראה שרצו להסתיר מפניהם עובדה זו. גם הצרפתים לא רצו להראות בעיני הער-בים ככובשים שנותנים ליהודים 'לגנוב' יהודים מארצות ערב". הסור-אה זאת היתה כרוכה בטעויות ובלבו-רים.

כאשר התקרבו לנמל פורט-סעיד עצרה אותם שולת מוקשים בריטית, ועליה דווקא דובר איטלקית. שיח חרשים לא קצר התנהל במגפונים בין ה'שולת' הבריטית לאוניה האיטלקית שדייגיה לא הצליחו בשום אופן לק-לוט את המבטא הבריטי של השפה האיטלקית. בסוף אמר להם רזן,

באנגלית, "אמרו לנו לבוא לפה, אז באנו". עקשנותם של הבריטים הכרי-חה את הדייגים' להכנס אחרי שולת המוקשים לנמל, שם חיכו לאונית הקשר הצרפתית. "היה חשש שיעצרו אותנו, אבל לא היתה אוירה של פחד. פחד באותה תקופה לא אפיין אותנו." את הלילה של יום שישי עברו היהודים במקומות האיסוף. מסתבר שמי שמר על היהודים שהתאספו במועדון היו דווקא חייליו של פטרול בריטי. אלה, בלי הרבה תהיות ושא-לות התבקשו על-ידי ראש הקהילה להשגיח על המועדון ועשו את זה. בטח חשבו שמדובר באיזה חג יהודי מוזר - ליל שימורים על מזוודות. שמואל מזכר שנוכחותם של הבריטים, מהם פחדו בגלל הטראומה של מלח-מת העצמאות, נסכה בהם ביטחון. הוא זוכר שהחיילים דיברו איתו, ואפילו לימדו אותו ואת חבריו להר-יב את הטומינגים שברשותם.

בחמש בבוקר התחיל האיסוף. ארבע משאיות מהמועדון, ושתי מכו-ניות משא מבית הכנסת. סך-הכל כ-80 איש, לא יותר. ליובה ח'ק אבו נסעו בגיפ במיוחד כדי לקחת אשה וקנה מאד שרצתה להצטרף. הם הורו-דו אותה שלוש קומות למטה על כפים, העלו אותה שוב וירדו חזרה - היא שכחה לנשק את המזווה. אחרי כל זה וזה השירה לרציף. היוצאים הועלו על נחתות צרפתיות, ומהן לספינות הדיג הישראליות. "זאת היתה טראומה" מספר שמואל, "חשבנו שיקחו אותנו אוניות צרפת-יות, או איטלקיות. כשעברנו על הנחתות במל ראיתי להפתעתי שאנחנו מפספסים את כל האוניות הגדולות. כל פעם שמתקרבים לאוניה גדולה ויפה, ממשיכים הלאה. חשבנו כבר שאיזה פיראטים הטפו אותנו."

נרגענו, וכבר לא היה מה להוציא, יצאנו לשאוף אויר על הסיפון. היה זה לפני שקיעה ואנחנו היינו שקטים. אז כבר ידענו שזאת ספינה ישראלית והעברית החלה להשמע ללא חשש. חשבנו עד אז שמסענו יעבור בדרום צרפת, כתחנה בדרך לישראל. כשסיפון רז לנו שזה לא טיול מאורגן ולא נבקר באירופה היתה באישה מקום אכזרי, פיספסנו את הטיול. יצא לי להתי

בִּ56 היה רוזן מפקדה של שייטת 5. ערביב של כלי־שיט שכל שאיחד אותם היה שאינם לא משחתות ולא פריגטות. השייטת היתה מופקדת על משמרהחופים וגם על "החולה" (היו זמנים), הכינרת וים־המלח. סירות הדיג הוסו לאיטלקיות. על דובר איטלקית על סיפון אחת מהן הם לא חשבו

קרב קצת למלחים, הם הרי הסתובבו בינינו להרגיע אותנו. הספינות הגיעו לנמל חיפה עם בוקר יום ראשון. נפתלי רוזן זוכר שהדבר האחרון שעשה בשביל העור לים היה לסרב לפקודה שקיבל במכת שיר הקשר להורידם ביפו. "את ה'ת' ענוג' הזה חסכתי מהם, אמרתי בקשר "להתראות בחיפה", והפלגתי לשם". בחיפה חיכה להם ליובה, שהספיק לחזור ארצה בטיסה. הוא דאג להביא למקום את אלי מאיו (או רבי־סמל בחיל־הים) שהוריו היו בין היוצאים מפורט־סעיד, ואיתם לא התראה שמונה שנים, והפגישה, לעיני הקהל הגדול והעולים, היתה מרגשת. ליובה לחץ לכל אחד את היד, ודיבר קצת עם האנשים. "הוא אמר לנו: "חבר'ה אסור לכם לדבר על זה, אם שואלים אתכם אל תגידו שבאתם ממצרים".

שמואל כרמונה עצמו, בתור גער, למד עברית במהירות, הספיק להיות בקיבוץ, בכפר הנוער, בכפר הנוער החקלאי בבן־שמן ולהתגייס לצבא. "מבחינת המבוגרים" הוא אומר, "הפגישה היתה קצת מאכזבת. הורי באו מבית שלא חסר בו דבר, מחיים מסודרים ורגועים ונפלו לרמת חיים נמוכה וללא עבודה. למרות זאת הם לא שקעו בגעגועים, השיקול לעלות לארץ היה אחרי הכל נכון".

כעבור שנה בדיוק ממועד "יציאת מצרים" של יהודי פורט־סעיד יזמה אחת המשפחות מסיבה לחיל־הים. רוזן לא זוכר מה בדיוק היה שם, "האווירה היתה של הכרת תודה, זה תמיד נחמד". הוא אומר. במבט לא־חור, מפרספקטיבה של שלום עם מצרים, הוא אומר "אם הייתי צריך לקבל החלטה בדרג המדיני אני לא בטוח שהייתי מחליט לבצע את המבצע כולו". ובקשר לחיל־הים – "אני חושב שבלעדינו אי אפשר היה לעשות את זה. חיל־הים נכנס לתמונה אחרי שנבדקו דרכים אחרות והן לא עברו. לוח הזמנים חייב פעולה מהירה, ואנחנו היינו הכי מהירים. היום? הייתי עושה את זה עם הליקופטר...".

תי לעשות זה לסמוך על הדייגים. עברנו באזור שאף אחד לא הסתכן לעבור בו. היו לנו אז כלים מעץ, אבל איך אומרים – Wooden Ship-Iron man, Iron ship Wooden men." וחושיהם של הדייגים היו מפותחים מאד. ברגע שהעסק התחיל ללכת תפסתי פינה והנחתי את הראש. היי תי אחרי 72 שעות על הרגלים (אגב, כשבאתי הביתה ממבצע תושיה

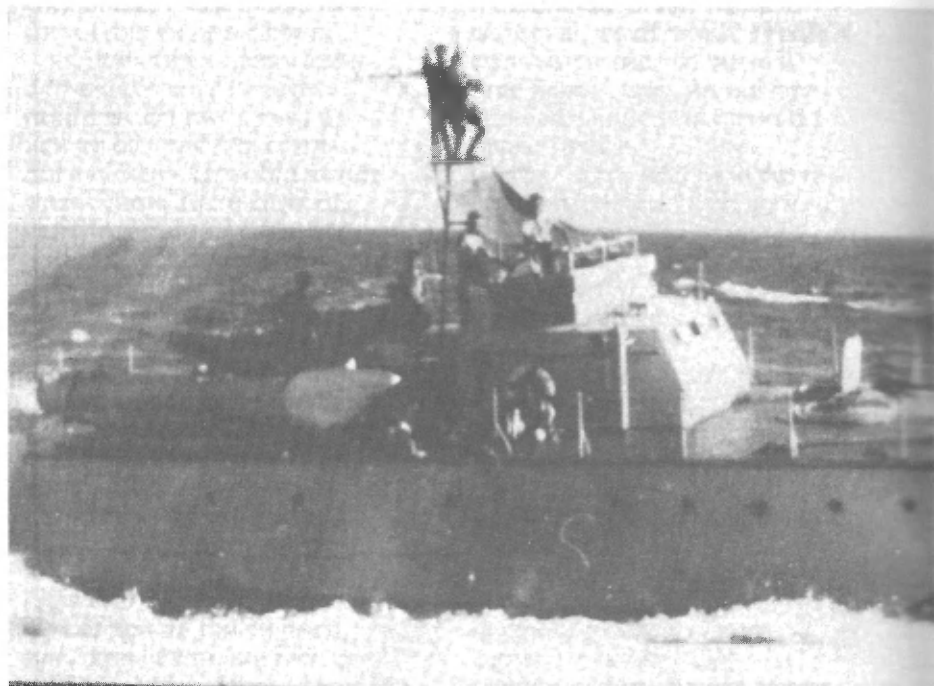
ישנתי 24 שעות רצופות, אישתי כבר הביאה רופא שיבדוק אם אתעורר...). כשרק הצליחו להחליץ מנתיב התרנים והשברים ויצאו סוף־סוף אל הים הפתוח תקפה את הנוסעים מחלת־ים. כרמונה זוכר את זה טוב מאד. "כולם נתקפו בהקאות בשרשרת. ממש כולם התהפכו שם ולא הרגישו טוב. נפתלי רוזן מעיד על פיקודיו שהיו נהדרים, "הם ניסו להאכיל אותם, טיפלו בתינוקות, הרימו את הראש למקיאים. "מבצע תושיה זוטא" היה לחץ אשה מבוגרת ומאד מאד שמנה, שניתקעה בבית־השימוש הצר של הספינה. עמדנו מולה מתלב־טים איך לחלץ אותה בלי להעליב אותה ולהשפיל אותה. גם המבצע הזה הסתיים בהצלחה".

"רק אחרי כמה שעות", משלים כרמונה את החמונה, "בערב, כשכבר

שמואל לא הגזים בהרבה, מודה נפתלי ומתלבט אם לדבר על הפן הזה של המבצע. "הצרפתים לחצו עלינו לצאת". ראינו שהעולים מסרבים לעלות על הסירות שלנו ולכן העלנו אותם בכוח, דהפנו ומשכנו, לא היתה ברירה. התייחסתי לכל העניין כאל הוראה שיש לבצעה. אני, שלא עסקתי בהעפלה ולא הייתי בפל"ם לא ראינו דברים כאלו. רואים נשים וילדים שפתאים עולים על הספינה שלך, חלק מנשקים אותך משמחה, וחלק בדיוק להיפך, מגדפים וכועסים. מפגש אינו מתחום הפעולה שלנו עושה משהו".

כרמונה: "כשעלינו לסירות הדיג ראינו את הדגלים האיטלקיים. אני לא יודע למה, השמות לא כל־כך נדבקו לדגלים. היתה לי חברה יווניה שקראו לה אפרודיטה, ידעתי שזה לא שם איטלקי. אמרתי לעצמי שמשוה פה חשוד, חשבתי שאולי אלו צרפתיים שהתחפשו לאיטלקים. ברגע שכולם עלו, אחד המלחים קפץ ואמר "אנו זרים" – וזה לא היה לא "אורי נטי", לא "פופולו" ולא "פיקולו". "אנו" זה "אנו", העברית המעטה שידעתי מהבר־מצווה הספיקה לי כדי לזהות את הצליל. ההרגשה שלי היתה ללא ספק טובה. אבל לא היה זמן להתרגש, התקדמו אלינו פטרולים בריטים ואמרו לנו להשכב ולא לבר־לוט".

"כשיצאנו מהנמל", ממשיך רוזן, "רדף אחרינו כלי־שיט, כנראה בריטי. אם היינו ממשיכים בנתיב הנסיעה המקובל, לא היה קשה לעצור אותנו. החלטתי ללכת על נתיב שמבחינה ימית היווה סיכון גבוה מאד. היינו צריכים לעבור בין כלי־שיט שהוטבעו בכניסה לתעלה. הדבר היחיד שיכול

קרוב רחוק

מאת שלמה מן

"אילת" ו"דקר". התקופה שבין אוקטובר '67 וינואר '68 תבעה מחיל'הים מחיר דמים של 116 ימאים.

נחמה, ענת, קובי ואיציק הם ארבעה מבניהם של הנופלים. משרתים בחיל'הים. הם היו תינוקות כשזה קרה, חלקם אפילו בבטן אימם. ארבעתם ידעו כי יגיעו לחיל'הים, אולי כי זו הדרך הטבעית ביותר, אולי כדי להרגיש קרובים יותר לזיכרון. בנים של החיל

לפני כשנתיים, בכנס ניצולי אח"י אילת בבית-החייל בחיפה, עמדה נחמה כהן נערה בת 16, בפתח האולם וחילקה הודעות בקשה: "למי שיש מידע על גורלו של מנחם כהן ז"ל... אביה של נחמה היה סמ"ד במשחתת אילת. הוא נחשב נעדר, עד שהמצרים החזירו לישראל שלוש גופות שנפלטו לחוף, ביניהן, כנראה, גם זו של מנחם. שלושת הנעדרים נטמנו בקבר אחים, בבית-הקברות הצבאי בחיפה, היום כבר יודעים שמנחם כהן נמצא ביניהם. נחמה: "עמדתי שם לבד והרגשתי לא שייכת. הניצולים צחקו, החליפו חוויות והאווירה היתה טובה. רק אני עמדתי שם, כאילו תלושה. מההודעות שחילקתי, קיבלנו אולי שני טלפונים. כנראה שלאיש אין מידע נוסף על אבי".

היום נחמה בת 19, לבורגטית במעבדה בבסיס חיפה. בודקת שמנים, דלק וכל מיני. ברגעי הפנאי היא אוהבת לשבת קרוב לחלון, להשקיף על הים ולחלום. כך גם סג"מ ענת מסחרי, קצינת ח"ן ות"ש באחד מהבסיסים. לפעמים ישיבות עבודה שלה נערכות על הסלעים בחוף. משוחחת עם חיילות על בעיות, חולמת בהקיץ. מה אבא שלהן היה אומר על זה? הם היו תינוקות כשזה קרה, חלק מהם אפילו בבטן של אמא, או, בהפרש של שלושה וחצי חודשים, אירעה הטרגדיה של חיל'הים, מאוקטובר '67 עד ינואר '68. קודם טיבועה של המשחתת אילת, אחרי-כך היעלמה של הדקר. המחיר: 116 ימאים.

היום, שישה מצאצאי הנופלים עושים צעדיהם בחיל'הים. בחיל עומדת להם זכות אבות. כמו יתומים

אחרים, שלא זכו להכיר את אבותיהם, מוצאים אצלם דחף להכיר צדדים באישיות האב שלא זכו להכיר, לפגוש כמה שיותר חברים שלו, לשמוע סיפורים, לשמור מזכרות. במקרה שלנו, עולם המושגים מתרכזו סביב חיל'הים: משחתת, צוללת, הפלגות לחו"ל, הווי ימאים.

הרקע הזה, בתוספת קשר רצוף עם חיל'הים – באזכרות שנתיות, באירועים חיליים, בפגישות עם קצינות נפגעים חילית, מביאים אותם בסופו של דבר להתגייס לחיל'הים, להרגיש, ובצדק, כממשיכי הדרך שאותה האב לא הספיק לסיים. את סמלי האילת והדקר תמצאו תלויים אצלם בחדר או בסלון. תמונות של כלי-השיט, דיוקן של אבא עם כובע חיל'הים, גלויות ממרסיי, נאפולי, פורטסמות. מתנות שהביא לאמא, בקבוק בושם, סבון לכנדר, דברים קטנים כאלה. ספר הנצחה, קטעי עיתונות, אזכרה שנתית. כל מיני מחשבות – "איך החיים היו משתנים לו היה בחיים". איך היה נראה, כיצד היה מגיב לכל מיני אקטים, איך החיים היו משתנים. נחמה מאופקת בכל הנוגע לתיאור דמות אביה. גם קובי מאור לא נסחף. ענת מדברת על אביה בהתרגשות, כמו הספד על מכר קרוב שנפטר לא מזמן. במקרה של ענת זה קצת מפתיע. אימה נישאה כשנה לאחר האסון והילדה גדלה עם אבא בבית. כשהיתה קטנה התחילו לספר לה שבעצם אבא חגי הוא לא האבא, שיש אחה, יצחק, שאיננו. היא גדלה עם אמא, אבא ושלושה סבים וסבתות. נמשכה אל דמותו הנעלמה של אביה האמיתי, שאת פניו הכירה מתמונות. כולם אמרו שהיא דומה לו כמו שתי

טיפות ים. כשהיתה מוכ"מ מת בראש-הנקרה, נתקלה במילואימניק שהגיע ליחידה. האיש התבונן בה רגע ארוך ואמר לה: "אני מוכן להישבע שאת הבת של איציק שטרמר".

ענת: "עבודי אבא הוא יותר מוזכרון. הוא נורא קיים לי. נכון שגדלתי בבית עם אבא, אבל יצחק תמיד היה האבא שלי. בשבילי הוא לא רק קטעי עיתונות או תמונות, הוא אדם שאני זוכרת וחושבת לא רק בימי זיכרון. "זכרונות אין לי ממנו. הייתי בת שנה וארבעה חודשים כשהוא נהרג. אבל אני מכירה אותו היטב מהסיפורים. אחד הסיפורים שנחקקו בי: שפעם התקשר לסבתא כשהיה שיכור ואמר לה 'אני נורא אוהב את הבת שלך'. את אמי היה מכנה 'דובי', והיא היתה קוראת לו 'הקוטר הגדול'.

"אחרי שנהרג, הלכה אמא לשרת בחיל'הים כאורחית עובדת צה"ל. היא שירתה בסטלה-מאריס. כשספינת הטילים אילת, הגיעה לארץ אמא היתה בבסיס. כשהודיעו שהאילת נכנסת לנמל, היא ישר התעלפה.

"אמא ואבא הכירו בירושלים, שם גרה אמא. האדון בא לצעדת-ירושלים לתפוס חתיכות והכיר את אמא. אחרי שהתחתנו עברו לגור בקריית-מוצקין. "במשחתת היה רס"ד אלקטרוניקה. אחרי כל הפלגה היה חוזר עם מתנות. עד היום אני שומרת שואב-אבק ואוסף גלויות שהביא. יש לי בחדר גם דגם מקרטון של המשחתת. תמונה שלו תלויה בשרשרת על צווארי.

"אני אוהבת לשמוע עליו סיפורים מחברים. סיפרו לי שאחרי שהמשחתת נפגעה מהטילים, ראו אותו בירכתיים, עוזר להעביר פצועים

לחרטום. הוא התנדב כמה פעמים לחזור ולסייע. היה אפילו מועמד לצל"ש. סיפרו לי שברגעיו האחרונים הזכיר אותי. ברגעי התהבטות עם עצמי אני הולכת לקברו בחיפה. לפעמים אני שואלת את עצמי איך קרה האסון הזה. כל מיני מחשבות כאלה. לכנס הניצולים אף פעם לא הלכתי, כי לא הוזמנתי, חוץ מזה, הייתי נורא מתביישת לשבת שם".

אצל נחמה כהן אין הרבה סיפורים על אבא. לא תמצא אצלה רגשות כמו אצל ענת. נחמה שקטה, לא דברנית: "תבין, אמא לא שיתפה אותי הרבה בחוויות על אבא. היא שמרה את הדברים אצלה. על אבא שמעתי בעיקר מקרובי משפחה, פה ושם מחברים. בבית יש תמונה שלו וסמל של המשחתת. כללית, קצת קשה לי לומר שגדלתי בצילו".

דליה ומנחם כהן התגררו בטירת הכרמל. נחמה היתה בבטן של אימה, בחודש השישי, כשנולדה נקראה נחמה, על הניחומים שהביאה לאמא בלידתה. ילדות בלי אבא. "ברור שזה השפיע, לגדול בלי אבא. קינאתי בחברותי שמטיילות בשבת עם אבותיהן ואני לבד עם אמא".

לבית הקברות אני הולכת בימי הזיכרון. הפצע היחיד שאולי עוד נשאר זה השנים של הספק בזיהוי. לא הייתי בטוחה שהמקום שאליו אני עולה באזכרות, הוא אכן קיברו. "היה לי ברור שאני מגיעה לחיל-הים. ידעתי את זה הרבה לפני הגיוס.

בינתיים, בגלל שלמדתי קצת כימיה, אני במעבדה בבסיס חיפה. עכשיו אני מקווה להגיע לקורס אב"כ. העניין הזה מאוד מושך אותי".

לפני שהתגייס לחיל-הים ביקש קובי מאוד להגיע לקומנדרהימי. עליזה חסון, אמו, סירבה לחתום:

גילתה את תמונתו בין 69 הנעדרים. באותם ימים היתה בחודש השני להריונה. החליטה שלא לעשות הפלה וללדת את הילד. כשנולד קראה לו כמובן יעקב. ילדות בצל מות האב. לא כל-כך פשוט לגדול בלעדיו. קובי: "את אבא אני מכיר

"היה לי ברור שאגיע לחיל-הים. לא לצוללות. רק פעם כשהייתי קטן, לקחו אותי לביקור בצוללת דולפין. הסיפור של "דקר" מאד מעניין אותי. לפעמים חשבתי מה עלה בגורלה. חשבתי גם שאולי הם חיים, אולי נחטפו, כל מיני מחשבות כאלה. דימינתי את אבי חוזר, מה קורה, איך יראה ואז החלום היה נמוג"

קובי מאור. היום מתגורר עם האמא בדירה תל-אביבית צרה בין דיונינוף לבן-יהודה. למטה: נחמה כהן. לבורנית במעבדה בבסיס חיפה. ברגעי פנאי היא אוהבת לשבת קרוב לחלון, להשקיף על הים ולחלום.

את סמלי ה"אילת" וה"דקר" תמצאו חלויים אצלם בחדר או בסלון. תמונות של כלי-השיט, דיוקן של אבא עם כובע חיל-הים, גלויזת אמרסי, נאפולי, פורטסמות. מתנות שהביא לאמא, ספר הנצחה, קטעי עיתונות, אזכרה שנתית

"הוא היה יכול לחלום להגיע לקומנדרו. אני לא הותמת לו אפילו על חציית כביש. לטוילי כיתה לא הרשיתי לו לנסוע. כשכבר הרשיתי, הייתי מצטרפת לטויל".

היום משרת קובי במיפקדה, לא בדיוק תפקיד קרבי, אבל העיקר שהאמא מרוצה. בן ואם בדירה תל-אביבית צרה, בין דיונוף לבן-יהודה. חיים בצל מותו של האב, ד"ר יעקב שב"י מאור, רופא הדקר. תצלום של שב"י, תמונה של דקר, סמל הצוללת – סמלים שעמדו בצל מול סיפור ההיים המיוחד של השניים.

ב-1967 פגשה עליזה חסון, נערה בת 18 מבאר-יעקב, את שב"י מאור, רופא צבאי. זה היה במסיבה תל-אביבית. מאור היה מאורש לנערה אחרת, עליזה לא ידעה הרבה על האזובה הקצין, פרט לכך שהיה רופא צבאי.

כמו כל המדינה, גם עליזה שמעה על היעלמה של דקר. היא לא קישרה את מאור לעניין. רק כשעיינה בעיתון,

מסיפורים: האב להתנדב, לעזור, היה חבר'ה'מן. בלי אבא הפסדתי בחיים. הייתי בטח מטייל איתו הרבה, אולי הייתי מקבל יותר ביטחון-עצמי. היה לי ברור שאגיע לחיל-הים. לא לצוללות. רק פעם כשהייתי קטן, לקחו אותי לביקור בצוללת דולפין. הסיפור של דקר מאוד מעניין אותי. לפעמים חשבתי מה עלה בגורלה. חשבתי גם שאולי הם חיים, אולי נחטפו, כל מיני מחשבות כאלה, דימינתי את שב"י חוזר, מה קורה, איך ייראה ואז החלום היה נמוג. יש לי הרגשה שלא הייתי רוצה שימצאו אותה. 20 שנה זה המון זמן. אני לא חושב ולא מאמין שימצאו אותה".

כשרס"ר יוסף גולדנברג, איש מחלקת הטורפדו במשחתת אילת, נהרג בטיבועה, בנו איציק, היה בן שלושה חודשים. יום לפני ההפלגה האחרונה, נפצע יוסף בידו. הרופא נתן לו כמה גמלים. לפנות בוקר יוסי החליט להתעלם מהגמלים. הוא מיהר למשחתת, להפלגה ממנה לא

"בחדר שלי יש שלוש תמונות גדולות של אבא וליד זה, תמיד, פרחים רעננים. יש לנו גם תמונות של ה"אילת" בכל מיני פוזות, ואבא עומד על הטורפדו, או מחזיק רסיסים של אחת הטורפדות המצריות שטיבעו בקרב רומני, שלושה חודשים לפני שטובעו"

איציק גולדברג. לא הרגשתי שחסר לי אבא, כי אמא מילאה את מקומו יוצא מן הכלל. בכלל, לגדול עם שתי נשים זה דבר מגניב.

בעיה, תמיד טיפלו, ניסו לעזור. "כשהתגייסתי, רציתי להגיע לדבורים. אמא סירבה לחתום. ירדתי מהנושא כדי לא ללחוץ עליה. הגעתי למיפקדה כפקיד. שירתתי במיפקדה עשרה חודשים, עד שנמאס לי. אולי כי היה לי יותר מדי טוב. רציתי לדעת מה אבא עשה בדיוק, להרגיש את הים, את המתח, הסכנה, לעבוד קשה, הרגשתי לא נעים בקריה. היו לי טונות של מתח לפרוק. "החלטתי ללכת לדבורים. איכשהו שיכנעתי את אמא. היה לי ברור שאתנדב לדבורים בחיפה, כי רציתי לעשות ספורט בלבנון, להרגיש את האקשן. הגעתי לחיפה ועברתי קורס ימאי דבור. "בדבורים הייתי שנה. התפקיד שלי היה תותחן חרטום. מכל סיור שיצאנו הבטחתי להביא פח"ע. היה מאוד מרתק, חוויית חייל הכרתי את חופי לבנון כמו את כף ידי. הייתי משקייען אדיר, רק שהסיפון והתותחים יפעלו פיקס.

"יצא לי לתפוס שני מחבלים. זה היה לילה קר מאוד. תפסנו אותם כשהפליגו עם סירת דיג קטנה. זה היה רגע השיא שלי. בדרך כשחזרנו לארץ, דבור אחד שנתקלנו בו הציע 'לעזור' לנו ולהעביר את השבויים. צעקתי להם שיחלמו על זה. היה סיפוק אדיר כשהכינו לנו רציף נקי ומצוחצח.

"עזבתי את הדבורים בגלל שהיה לי משבר-אימון עם אחד המפקדים שם. חשבתי שאני התנדבתי לתרום ופתאום מוצא עצמי בכל מיני תקלים איתו. עזבתי וחזרתי למיפקדה. "היום אני מסכם, שזו היתה תקופה יפה. הלכתי בעקבות אבא, הרגשתי את הים מהצד הקרבי שלו. בהחלט לא ביישתי את הפירמה".

"היה לי ברור שאני מגיע לחיל-הים. סיבה ראשונה כי אני בן של החיל, דבר שני: אני מת על חיל-הים. אני חייב לציין את הקשר הרצוף עם החיל ואת זה שמדור נפגעים עשה עמו. זה טובה לאורך כל הדרך. אם היתה

ענת מסרורי. קצינת ת"ן וח"ש. לפעמים ישיבות העבודה נערכו על הסלעים בחוף. משוחחת עם חיילות על בעיות, חולמת בהקיש.

שב.

לפני כשנה, נדבק איציק, היום בן 20, בשחפת. הורף 1986, והוא בפלגת הדבורים בחיפה. שכב עם גימלים במרפאה וידע שבבוקר יוצאים לסיור מול לבנון. בבוקר הגיע בריצה לרציף, כשהחברה כבר שיחררו הבלים. איציק: "זה הזכיר לי גורא את המקרה של אבא. לא עשיתי זאת למען התהילה. פשוט הייתי מאוהב בדבורים. תאר לך שהיו תופסים מחבלים בלעדדי. לא הייתי סולח לעצמי".

גדל בלי אבא, עם אמא ואחות. "לא הרגשתי שחסר לי אבא, כי אמא מילאה את מקומו יוצא מן הכלל. בכלל, לגדול עם שתי נשים זה דבר מגניב. נדבקתי בתכונות נשיות: טיפוח, מודעות לצורה, לא להשמין, לעשות ספורט. גם היום אני יכול להשתלב בשיחת נשים, לדבר על אופנה ובגדים.

"בחדר שלי יש שלוש תמונות גדולות של אבא וליד זה, תמיד, פרחים רעננים. יש לנו גם תמונות של האילת בכל מיני פוזות, ואבא עומד על הטורפדו, או מחזיק רסיסים של אחת הטורפדות המצריות שטיבעו בקרב רומני, שלושה חודשים לפני שטובעו. "תמיד חקרתי איפה אבא ואיפה אני. חיפשתי לחקות את דמותו. הייתי חוקר אם היה רגוע, אם עישן, אם אהב מכוניות.

ככה זה כל בוקר. קמים בחמש־שש ולפני שהספקת להגיד קפטין ג'ק – אתה במים. מי שרוצה להיות קצין ימי חייב לעבור את זה. בשלב ימאות ופיקוד – השלב הראשון בקורס חובלים, המגמה היא להכניס את הים לדם, לתת לחניך הצעיר התנסות ראשונית לחלוטין. רובם ככולם מתחילים כעכברי יבשה בשחיות הבוקר "המדענות", ועוברים במהלך הזמן לסירות מפרש וחתירה מדגמים שונים. מי שרוצה לנסות שיקח בחשבון שמסגרת הקורס אינה משתנה בהתאם לעונות השנה, ובחורף – עוד יותר קר

טבילה ראשונה

מאת רענן צ'רבינסקי

החומרים שעושים את השלב הראשון של קורס־חובלים, אומרים טיפול בשיטת ההלם. מאסה של טירונים גמורים, מתוסבכים עדיין בשלב הקיטובג והפילים בושק־האישי, הוצים להיות קצינים כשיגדלו. חודשים רבים ייקח לקורס־חובלים במתכונתו המשופרת לגדל אותם, אבל השלב הראשון יוצר אותם. זהו גיל הניקות של החובל, ובגיל הזה, כידוע, יוצר כל דבר השפעה מכרעת על האישיות המתעצבת.

זורקים אותם למים, היום יותר מתמיד. עד לא מזמן קראו לזה שלב ימאות ופיקוד (ימ"פ), ראשון מבין מספר שלבים שגוררים טקס־סיום. לא לכולם היה קל, בלשון המעטה, לשרוד את זה. במחנה־אוהלים בקרבת החוף היו טורחים להעביר את החובלים־שבדרך בכל התלאות הצה"ליות הידועות, ככל שהדבר נוגע לעסקי חי"ר. מסעות, קריעות, עוד מסעות. הים, חיל־הים, נדחק איכשהו לזוית פינתית מדי. יכולת לומר אז, יש חי"ר בחיל־הים. כיום, למראה המתכונת החדשה של השלב הראשון, אפשר לתהות מה זה חי"ר.

עכשיו קוראים לזה סדרת־ים. הימ"פ נקבר כדין. מתכונת חדשה שמסתפקת בפרק־זמן בן מספר שבועות בלבד, עדיין בתנאי משמעת צבאית אמיתית, בוחרת ים. תחת הסיסמא הקובעת, ובצדק, כי סדרת־הים היא השיוניגמל של חיל־הים, ניתן היום לחניכים הטריים משחו שהוא כמעט ימי גטו.

השורה התחתונה, אם לפשט מעט את העניין, אומרת שאם במתכונת הישנה של השלב רצו להוציא קודם חייל קרבי ואחר־כך ימאי, המתכונת החדשה הופכת את היוצרות. הים צריך להיכנס להם בדם בשלב הזה, כך שלא ימהר לצאת. טראומות שונות שמפגש של חיים על הים יוצר אצל אנשים שלא מורגלים בכך (כולם),

חיים על חוף הים, מין פיקניק כזה". העניינים אכן נראים, בחלק הימי לפחות, די תוהו־תייס. הדגש הועבר לכלי־השיט הזעירים, הרחוקים מלהוות חוצץ משמעותי בין החניך שעליהם למים שמתחתיו. החודש הראשון עוסק במפרשנות, דרך שני כלי־שיט אופייניים: סירות־מפרש "סקיפר" – המכילות שניים־שלושה אנשים, שכאשר אינם מיומנים בהפעלתן, מפתחות נטייה חולנית להתהפך במים, וסירות מפרש וחתירה "סנונית" – המיועדות לעשרה חותרים ומתאפיינות ביתר יציבות.

הקניית ימאות בסיסית מאד, זו המטרה, אומר גדעון (צ'וללה), ממדריכי המילואים הותיקים של השלב, העוסקים כולם בהעברת פרק הימאות לחניכים. "הכלים האלה יושבים על קו המים, מגיבים קשה לכל דבר, לרוח, לגלים, לפיקוד. בסקיפרים החניכים מתבשלים במיץ של עצמם".

מוכרחות להיפתר כבר בשלב הזה. אחר־כך יהיה אבוד. "הנחנו שחישול אדם לעמידה במצבי ים זה דבר שכדאי לבנות מייד בהתחלה, ולא כמו רוב התהליכים בקורס, בבנייה הדרגתית", אומרת אריאלה, קצינת ייעוץ ארגוני, שעסקה בפיתוח המתכונת החדשה.

בתיה, קצינת פיתוח הדרכה, אשר תיכננה את קורס־חובלים במתכונתו החדשה מסבירה: "זה שלב 'הזריעה והנביטה'. הם כמו ילד, שהרבה מאד דברים נספגים אצלו והוא חָלַק וצמא למשקעים. אתה נותן לו בשלב הראשון את "האיך" לחיות טוב עם הים. אם הוא סובל מהים בהתחלה ולא מתגבר, זה לכל החיים. אנחנו לוקחים בשלב הזה איש יבשה חסר־נסיון, ונותנים לו התנסות ראשונית לחלוטין, כדי שיראה אם הגוף שלו בכלל מסתגל. אם יש לו כושר מולד או צצריך לפתח. הנושא של התנסות חווייתית מאד חשוב כאן, ולכן אני חושבת שאוהבים את השלב הזה.

"בעיות בסיסיות ביותר מתעוררת בים. יציבה, או איך לשבת על סירת גומי, מחלות ים. יש גם תופעות נדירות של אנשים שלא מסוגלים להשתין מסירת-גומי"

לעשות ניתוחים קרים כאלה. זו הבדיקה הראשונית שלהם לגבי חיל-הים. לגבי מחציתם, סטי"ל זה ספינת-האהבה מהטלוויזיה. קצין ימי

המחנה מאד לא חילמי. מערך של סירות-מפרש ממתין על קו החוף דרך-קבע, יוצר אפקט של מרינה. בשעת-שיעור, החניכים רכונים בשורה על אחת הסירות. חלק מגמגמים. מדי יום בחמש-שש בבוקר מתבצעת בפקודה טבילת-הבוקר המפורסמת במי הים. מעירים את הדיגים, אין מנוס. בימות החורף המקפאים, התענוג מופקק מאד. אנשי השלב מייחסים לטבילה חשיבות עליונה. "אנחנו יודעים לאן כל פעילות קטנה מובילה, ומה משמעותה", אומרת בתיה. "צריך להסביר את זה לחניכים. לעבוד איתם בגלוי, כך שידעו מה הן התפוקות של כל פעולה ותרגיל, כי לא תמיד הם מבינים למה אני צריך לעשות שחיית-בוקר כשבסך-הכל רציתי להיות קצין בגיוי".

אם לחזור לרגע לשיעור הימאות המנומנם, אפשר לשמוע מונחים כמו "פרוס-שוט", "שפה-שוט" ועוד מינוי הברות מעולם המפרשים והמשוטים. מדי פעם, כשמדריך מבחין בעייפות הגואה או בחוצפה אחרת, הוא מודעק: "כולם למים!", וכולם, מדי ב' והכל, מרביצים שחייה קטנה והחדים עיפים ומלוחים. העניינים, מן הצד, נראים לא כלי-כך רלוונטיים למי שעתידים להיות קציני-החיל.

גדעון: "כשפיתחנו את השלב החדש, היו חכמולוגים שהעלו את הנקודה הזו. נכון שאין לזה כלי-כך נגיעה למה שמפקד סטי"ל צריך לדעת. אני אמרתי שאם ניקח את מה שמחיי עושה, הוא בעצם לא צריך בכלל להיות ימאי. אמרתי שאסור

חלקם מגלים כיף בערבון מוגבל מאד. יובל, פסיכולוג בית-ספר חובלים: "יש כאן התמודדות עם עניינים מקצועיים בתוך שאתה לא מכיר. יש את הנושא של אחריות לכלי-שיט, לא רק לך או לעוד אדם, וישנו העניין שהאדם נבחן בפיקוד על כלי מתנדנד. בעיות בסיסיות יותר מתעוררות בים. יציבה - איך לשבת על סירת-גומי. מחלות-ים. ויש בשלב

עוד הפלגה כזאת

תירגול סקיפרים ראשון בסידרה. סירות-המפרש הקטנטנות האלה לא מגלות התחשבות מינימלית במפליגים בהן (שניים עד ארבעה אנשים לכל היותר), ולא מתביישות לנטות הצידה בחזקה, להתמלא במים מלוחים, וכשנחה עליהן הרוח - גם להתהפך על יושביהן. וזה בקיץ.

או בכל זאת הפלגה ראשונה, ולא נותנים להם לצאת לים בלי שבכל סירה יישב מדריך צמוד. בסירה אחת אין מדריך. יש שלושה חניכים - ניסן ועופר, בתפקיד מבוהלים, ויורם - בתפקיד מפקד, זאת מכיוון שהצהיר על ניסיון בפיקוד סירה ב"הפועל". ויש אותי - בתפקיד פראייר שהסכים לדדת מסירת ה"זודיאק" הבטוחה של המדריכים ולעבור לסקיפר למען חופש העיתונות.

המצב קשה. לא ברור לגמרי למה אנחנו מפחדים כל-כך, שלושתם הרי כבר רטובים מטבילות קודמות במים, ואני אדיש, אחרי שעליתי על מדי ב'. אנחנו, בכל זאת, מאד לא רוצים להתהפך. מאד-מאד לא רוצים. העניין תלוי בשליטה שנפגין בשני מפרשי הסירה - ה"חלון" וה"ראשי". אנחנו, כזכור, ארבעה אנשים, מה שבעליל מאד לא מוצא-חן בעיני הסירה.

יורם: "איזו סירה מצחיקה זו. פעם ראשונה שאני עולה על דבר כזה, מפקד או לא. עופר, שחרר ראשי מתח חלון".

הטון שלו פיקודי, בוטח מאד. יש לו עתיד גדול בקורס, רואים, אבל מה איתנו. השניים האחרים מהיכים, צוחקים, מגחכים, נבוכים, מתגרדים ומתפאגקים. המצב עכשיו נזיל מאד, ומתאפיין בעיקר בחוסר-יציבות שאם לא תבלם לאלתר עלולה להיגמר בהתמוטטות. יורם (כאילו) לא מתרגש: "הכל עניין של איזון. כדי לבצע מהפך (מין הטייה שאולי תעזור לנו לצאת ממצוקתנו, הגוברת עם התקרבור תה המהירה של דופן הסירה לפני המים), גונבים קצת רוח. זה משתק של איזון. נעשה קצת הטיית?"

ניסן: (בחיוך מבוהל): "נעשה מה שאתה רוצה..."
עופר: "ככה זה כל הזמן בסירה?"
יורם: "כן".

עופר: "אז איפה הכיף?"

יורם: "אין כיף. אבל שתבינו. (הוא מבוהל קצת, למרות הטון) - אני בעקרון שטתי על סנוניות, איפה שחותרים. ניסן, כאן אי אפשר להרדם, הא?"

בסוף הגענו לחוף מבטחים. אפילו בשלום. מישהו אחר התהפך (סירה שהיה בה מדריך, נו באמת). בסך הכל פאניקה קטנה, וזה עובר.

גם תופעות נדירות יותר, אפילו אנשים שלא מסוגלים להשתין מסירת-גומי. אלו שרירים רצוניים, והמגע עם המים מביא לכך" (במקרה כזה נאלצים להוריד את החניך למים, פותר שמואלי את התעלומה מה עולה בגורל המסכנים).

המאוכזבים מוצאים את דרכם החוצה. עד רבע מכלל החניכים המתחילים את השלב נושרים בדרך. יובל: "את האנשים שמבקשים לעזוב הייתי מחלק לשתי קבוצות: אלה שאחרי השבועיים הראשונים מגיעים להחלטה שעד פה. היתקלות טראומתית עם התווך הימי. אולי משבר צפיות, של אנשים שמגיעים עם פנטזיות מסוימות. סוג נוסף הוא

צריך לדעת מה זה ים, רוח, עוצמה של גלים, גשם בים". מפקד השלב, סא"ל א., פוסק חד-משמעית: "אתה לא יכול להתחיל מכלי-שיט בלי מפרשים".

ומה הם באמת יודעים מהחיים על ים, חיליים ומלח. דודי, מדריך בסידרה: "יש כאלה שבאים לקורס כי הם לא רוצים להיות חי"רניקים, להתלכלך. נוה להם. יש כאלה שרוצים להיות קרביים, אבל לא במארבים. ויש כאלה שלא יודעים הרבה וחושבים שים זה כיף".

השלב, שעבר שיויים יסודיים בתקופה האחרונה, העביר את הדגש מהתנסות חיי"רניקית להתנסות ימית. אנשי פיתוח הדרכה ופסיכולוגים, היו בעד ההתמודדות עם הים עוד בהתחלה ובאופן מאסיבי, ולא הדרגתי, כפי שהיה נהוג עד כה

עבודת מטה ותרגילי-פיקוד. תרגילי-הפיקוד נותנים, בעצם הכל. מעבר התרגילים בשלום, מאפשר הסמכת החניכים כמפקדי סג"ם באופן פורמאלי. הגראנד-פינאלה של שלב הסג"ם וסדרת-הים כולה הוא הפלגת סג"ם בת מספר ימים לאורך חופי הארץ. כאבתחת בעיקר.

סירות הגומי המצחיקות אותם בהתחלה מעצבנות בסוף. "האיש שנולד עם טרוטל ביד", כתוב אישם באוהל המדריכים. סגן גיל, מדריך, מרחיב לגבי עוד תופעה בלתי-רצונית: "אני עשיתי ימ"פ. מספר. חודשים החזקתי טרוטל וצחקתי. בהתחלה, כל פעם שהם מפעילים ס"ג, מתחילים לצחוק. למה? אולי בגלל ההרגשה החדשה, הכיף. היה לי אחד ששלושה שבועות לא הפסיק לצחוק. לא יכל לדבר. היה מפליג בס"ג וצוחק, עד שהתחיל ליפול למים".

המתכונת החדשה של השלב הראשון, השאירה מדריך חיי"ר אחד, שפעילויותיו צומצמו מאד. הורקור הופנה לעבר מדריכות הימאות והמילואימניקים. גדעון: "משך שנים נלחמתי שכל הענינים של החיי"ר פה – מסעות, אימונים – ייעשו דרך הים, לא היבשה. אם יש לו מסע של 3 שעות, שיחזור שלוש שעות. זה ימנע גם את שבריי-ההליכה שגורמים לנפילות מהקורס".

השינוי שנעשה מכיר בנכונות גישה זו, ומשולבים בו, בתור התחלה, לפחות שלושה מקרים של חתירה במקום מסע. גם זה בונה את החניך לקראת התוצר המבוקש בסוף השלב, על-פי בתיה: "אדם שיודע לחיות על הים, יודע 'לקרוא' את הים ולהרכיב תמונה של רוח, גלים, סירה, מצפן, יודע להביא כלי-שיט מנקודה לנקודה, יודע מה נדרש ממנו מבחינה פיקודית והתנהגותית".

הנקודה האחרונה מוגדרת בסדרת הים כ"נורמות התנהגות". הנורמות מוצגות בפני החניכים כבר בשיחת הפתיחה וכוללות עניינים כגון יכולת הכרה בטעויות ולמידה מהן, אמינות, וכדומה. נסיון מאוחר, אולי, להטמיע באישיות את הערכים הרצויים למערכת, חיוביים בפני עצמם.

לא כל המדריכים אוהבים את ההגדרות החדות, המדויקות, שקובעות הנורמות. "במתכונת הישנה היינו עושים בדיוק אותם דברים, רק שלא קראו לזה נורמות", אומר דודי, מדריך. המתכונת החדשה חייבה את

הפלגה מעכו לראש-הניקרה. אחר-כך נכנסות סירות-הגומי לתמונה, ואיתן כל נושא הפיקוד. נסיון ראשון להקנות דפוסי-חשיבה של מפקד – בחלק התאורטי, ונסיון בהורדת פקודות – בחלק המעשי. הפיקוד ניתן ברמה ראשונית מאד.

האנשים שעוזבים בגלל הקשיים הנפשיים שמעורר המאמץ הפיזי. מעט מאד אנשים עוזבים בגלל שהם רוצים יחידות-שדה, אבל נוח יותר לעזוב בלתי-פגועים. אנשים אומרים שהם לא רוצים להיות קציניים כי קשה להם להתמודד, וזה לגיטימי". מפקד בית-ספר חובלים מכיר את הבעיה. בשיחת הפתיחה הוא יודע על מה הוא מדבר: "אתם חבורה גדולה אני רואה. מי ייתן ונראה אתכם ככה גם בסיום הקורס. בעצם בסיום סדרת-הים. בעצם בסוף השבוע הזה... אנחנו מודעים לעובדה שישנה בציבור איזושהי עמימות לגבי קורס-חובלים. אינו מוכן לתת לגיטימציה לאנשים שבאים לבדוק את הקורס... את

מאהל קטרמימים, שם על החוף. סיר לחץ עם פתח יחיד לכיוון הים.

בחורף מגיע הים גבוה יותר. בלא מעט מקרים מתעוררים החניכים בבוקר ומגלים את הקיטבג הלגמרי-פרטי שלהם, מפליג עצמאי בים

נשק אישי, הצדעות, שכיבות שמיכה, הופעה מושלמת. בדיקת המאהל והנשק הם טכס בוקרי שאורך, במקרה הטוב, 40 דקות.

בתיה מציינת שבעבר הייתה חוסר-פרופורציה בין הרמה שנדרשה ליכולת הבסיסית של החניכים הטריים כליכך והקורס איבד אנשים טובים. תירגולי הסג"ם כוללים ניווט, נוהלי-קרב,

קורס-חובלים מתחילים כדי לגמור, ואני רוצה שתיתקחו אחריות על החלטה כזו".

בתום פרק המפרשיות נערכת

לגבי מחצית הצעירים שוגיעים לקורס, סטי"ל זו ספינת-האהבה מהטלוויזיה. קצין ימי צריך לדעת מה זה ים, רוח, עוצמה של גלים, גשם וסופה

המדריכים לשעות של ישיבה עם מפתחי הקורס המשופר, בעיקר בתיה. לא לכולם היה ראש בלבולי מוח תאורטיים ולשינוי מקיף כל-כך. רוטנים בסתר, אבל מבצעים. סומכים על עצמם, ויודעים שסומכים עליהם שיקרינו מעצמם את הדברים הנכונים להניכים. את רשימת הנורמות בכתב, אגב, אפשר למצוא בבה"ד. בבסיס

סידרת-הים תשיג את מלוא האפקט רק במסגרת השונה כל-כך מהבה"ד, במסגרת הצבאית והלחוצה כל-כך. נשק-איש, הצדעות, שכיבות שמיכה, הופעה מושלמת. בדיקת המאהל והנשק על-ידי המדריכים היא טקס בוקרי האורך במיקרה הטוב 40 דקות. במקרה הרע – מסדר נוסף. במקרה הגרוע – נוסף על נוסף.

מה יש, מה היה

מה שהיה פעם שלב ימאות ופיקוד (ימ"פ), הפך, כאמור, לפרק סדרת-ים. העקרונות שונו יחד עם המתכונת. זו החדשה משתלבת היטב בתיכנון חדש של קורס חובלים כולו. שלב ימ"פ המקורי החל בלימוד מפרשיות וסירות-גומי, ולאחר הפרדה בת שבוע-הכנה בבה"ד, המשיך השלב בשהייה על דבור. בתום השהייה חזרו החניכים למאהל ועשו מספר שבועות נוספים של שכרון-חושים בסידרת תרגילי-פיקוד. רק אחרי כל זה, והרבה יותר, הסכימו לתת להם לגמור את השלב הראשון בקורס. "הרבה שביות ואורך-רוח היה צריך", נזכר מישהו שעשה את הימ"פ ההוא. סדרת-הים, המהווה את המתכונת החדשה לשלב הראשון, מסתפקת, כאמור, בפחות שבועות ולא מכניסה דבור איפה שלא צריך.

עם תום השלב הראשון עוברים החניכים לפרק השני – "יסודות השיט", העוסק כולו בהפלגות והפלגות על סטי"ל. גם לימודים בין הפלגה להפלגה. כדי להיות בטוחים שהכל נקלט לגמרי, מעניקים למסיימי הפרק, חודש שהייה חינוך על סטי"ל, ובסיומו הם עוברים לפרק הבא – "מכין". לבסוף – פרק "סטי"ל", הקשה מכולם והכולל לימודים בכמות מסחרית. כשגם זה נגמר, עוברי החניכים ארבעה חודשים נוספים של שהייה על סטי"ל, ובסיומה הם מוסמכים כקציני-משמרת סטי"ל. בסיום כל התקופה, מתקיימים מספר מנהל גים מסורתיים, הכוללים בין השאר לבישת מדים לבנים, צעידה מאורגנת בפני ההורים, כיסוי דרגות סג"מ מבריקות באיזוליר-בנד וחשיפתן מחדש על-ידי אנשים חשגבים מאד, והעפת כובעים לבנים באויר.

בעכו לא נמצא עותק לרפואה. לתשומת-לב, למרות שהם יגידו בטה שכולם זוכרים את כולן בעל-פה.

מאהל קטר-מימדים, שם על החוף. סיד לחץ עם פתח יחיד, לכיוון הים. בחורף מגיע הים גבוה יותר. רועי, היום חניך בשלב מתקדם של הקורס יכול להיזכר בתקופה הירוקה – אז זה היה עדיין ימ"פ, ושלו היה בחורף. היה מתעורר בבוקר ומגלה את הקיטבג הלגמרי-פרטי שלו מפליג עצמאית בים.

המגע הבלתי-אמצעי עם הים הוא הקלף עליו הולך בית-הספר כיום. ירצו – יאכלו. אלה השורדים את תקופת ההלם הראשונה, מופתעים ברובם לגלות שהם מאד רוצים, ונתפסים לים באופן בלתי-מוסבר, על-ידם בכל-אופן.

מקום מבודד ממסגרות צבאיות נוספות. שני מטר מעבר לשער – הכביש הראשי. הציוויליזציה מתייכת אליהם מבחוץ, ומבחינה צבאית הם מנותקים. בבה"ד לא רוצים אותם.

הבה"ד, על המנטליות הכמעט-נינוחה שלו, לא מגיע לשם. זה יתרון. בתיה: "ברגע שמגיעים לבי"ס חובלים בבה"ד, בשלב השני, מתחילה הידארכיה של מחוזרים. למחזור שמעליך יש זכויות יתר. הם עושים הכל בעצמם. ההתמודדות היא מול עצמם, מחלקה מול מחלקה. וזה לא מקום מבודד. אין בעיה להגיע לשם. יש מי שמעוניין שהמקום יהיה הרבה יותר מגותק".

כנראה שהוא כבר לא יהיה. בכל זאת צריכות משפחות החניכים להגיע לכאן בסיום הפלגת החופים בסג"ם. טקס סיום השלב הוא עניין משפחתי, הכולל הענקת כותפות בעלות שני פסים לבנים, המסמלות את המעבר הלאה.

מסדרת-הים, למשך חמשת השנים הקרובות, לא נשאר אצלם משהו פרקטי שהצבא צריך, מלבד מה שבראש. סקיפרים וסגנויות עדיין אינם בשימוש היומיומי של חיל-הים, ולא נראה כי יהיו בקרוב. "אבל אחר-כך, בחופשים, הם יכולים ללכת למארינה, לשכור כלי-שיט ולדעת להפליג בו", אומר גדעון, ולאחר הירהור של רגע, מרשה לעצמו: "בסך-הכל, זה עניין אורח, לא צבאי".

יואל עצינוני עשה שנה וחצי במזרח. למשך ששה ימים הצטרף כטרמפיסט לספינת מפרש שעשתה דרכה מג'אקרטה, בירת אינדונזיה לסינגפור.

על לוחות זמנים אין מה לדבר, פשוט לא ממהרים לשום מקום, וצריך להיות מאד זהירים שהספינה לא תפליג בלעדיך. הבעיה התחילה ביום החמישי, למסע המתוכנן בן ה־6 ימים כשגילה, להפתעתו, שצפון־מזרח הפך לצפון־מערב והתפנית כבר עברה מזמן את ה־180 מעלות.

חוץ מזה כללה ההפלגה הרבה מים רתוחים, עם הרבה אורז בתוכם. אבל לא ישראלי הוא שייכנע, ההיפך, אצל יואל זה נשמע כמעט כמו התשובה המזרחית להפלגה לקפריסין

בערבית, שהרי תושבי ג'וה מוסלמים) מצאנו, ולפי אחת הגירסאות היא אמורה להפליג למחרת בערב. את אומנם יודעת שבסופו של דבר הפלגנו איתה, אבל אנחנו עוד לא ידענו, ואת האמת גם כשהרימו עוגן למחרת בשלוש אחר־צהריים עוד לא היינו בטוחים שלא עובדים עלינו. את הערב של יום ג' וכל הבוקר + צהריים בילינו ב"תלך־תבוא" בין המשדרים של מנהלת הנמל. היינו בקשר עם אחד הבעלים של הספינה, והיינו צריכים שכל הסיפור יהיה מאושר ומסודר בהתאם לתקנונים המוגדרים במיוחד לנוסעים על הסירות. צילמו מסמכים, רשמו,

הבא" היה נמל המפרשיות (הגדול ביותר בעולם), כאשר לגרגורי היו עוד תוכניות לנסות לעלות על מפרשית. לפי ה"ספרים" – זו משימה בלתי אפשרית – יותר מדי בירוקרטיה, ורוב הסיכויים שהספינה תצא לדרך בלעדיך. בלי להכנס ליותר מדי פרטים, תוך כדי דילוג על־פני הסיפונים של הסירות ושיחות עם הספנים כבר השתכנעתי שאם רק יתאפשר – אני קופץ על המציאה. עוד יום קודם לכן בירר גרגורי על שתי ספינות שיעדן טאונג פינגאנג (איי אינדונזי במבואות סינגפור) ואכן, בהתאם לסיפורים, אחת כבר הפליגה... את השניה, ששמה באינדונזיה "ג'בל נור" – (הרה־האור

יואל עצינוני, כך נראה, יושב היום חזק. הוא נשוי, פלוס אחד, בעל תואר בהנדסת־מכונות ומשמש כמנהל ייצור במפעל לרהיטים. הוא גר בדירה קטנה בקיבוץ צדעה, קרוב מאד לבית־שמש. אחרי העבודה, בחמש אחר־צהריים, מתיישב עם משפחתו במרפסת עם העציצים. בערב הם עולים לחדר־האוכל, נפגשים עם החבר'ה, אחר־כך משכיבים את יובלי לישון. מדי פעם יוצאים לירושלים לראות סרט שמדברים עליו כבר הרבה זמן, כך פחות או יותר וחוזר חלילה.

כשחזר מטיול של שנה וחצי במזרח, היה לו קשה להאמין שיצליח לשבת על התחת לאורך זמן. כמו הרבה חבר'ה שטיילו שם הוא התגעגע ואמר שיעוד השנה הוא תזר לשם'. בינתיים עברו כמעט שש שנים, הוא אמנם עשה גיחה של חודש וחצי עם תמר, אבל זה כבר לא היה אותו דבר.

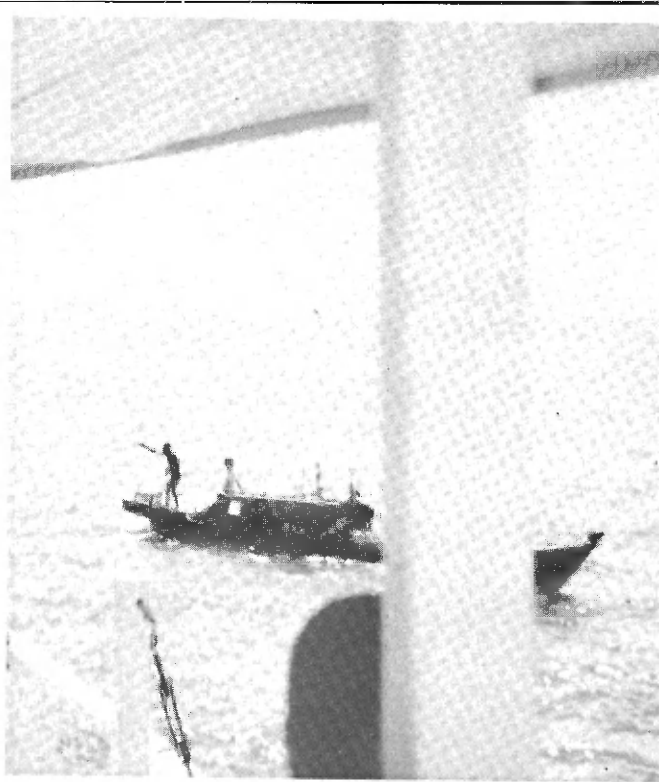
פגשתי אותו בכלל בעניין אחד. מקומות שהכרתי מהספרים הוא הכיר מהחיים. כשהתברר לו שיש עוד כמה אנשים ששמעו על "באלי" ו"איי ריאוו" סיפר לי כבדרך אגב שעשה את המרחק מג'אקרטה, בירת אינדונזיה, לסינגפור באוניית מפרש, לקח טרמפ עם סוחרים מקומיים שהובילו מלט. אחר־כך נפגשנו במרפסת בצדעה (זו עם העציצים), ביום שרב קשה שאייס־קפה צונן הוציאנו ממצוקתנו, וסיפור בן שלוש שעות. "איך הגעתי ל"טאונג'ונג פינגאנג", או "שישה ימים עם 'בוגיס' וספינת מפרש". אני מביאה כאן את הדברים כלשונם, כמו שכתב אותם לתזר מסינגפור יומיים אחרי כל זה.

"נו, מאז שהפלגתי מג'אקרטה באמת שקרו הרבה דברים (מלבד כל המים שעברו במיצרי־מאלאקה) אז הנה אני משתדל להזכר. תמונת המצב – אני מגיע לג'אקרטה אחרי 'אודיסאה' נון־סטופ מ"לאבוראנג'או", זאת אחרי שב"סוראביה" התחשבו בי ושמו על הויזה הותמת לעוד יומיים, כדי לאפשר לי להתפנות מהשטח. סך־הכל ארבעה ימים מיום הסיום המקורי של הויזה. בניתי על האוניה הידועה לשימצה שמגיעה לטאונג'ונג פינגאנג. ישנים על הסיפון, האוכל מחורבן וכו', אבל היא היתה מקולקלת, וכבר גמרתי אומר שזהו – טסים.

אותו יום הסתובבתי בעיר עם גרגורי (אותו בחור אוסטרלי שפגשתי כמעט איך שהגעתי) כדי לראות מה שיש לראות בבירה לפני שמתקפלים. נדמה לי שכבר סיפרתי לך על המוזיאון הלאומי. בכל־אופן, ה"אתר

הטרמפיסט

9.11.81 ג'אבל נור. טאנגונג פינאנגז לכיוון ההפוך אהבלים.

סיפרו שזאת להם פעם ראשונה שהם מפליגים לטאנגונג פינאנג (פרט חשוב להמשך הסיפור). סיפרו איך בזזים את הספינות האלו במשך כחצי שנה בעבודת יד מעצי טיק. הספינה היא באורך של כ-30 מטר, ולמרות שבעבר היו מסתמכים רק על מפרשים, היום עיקר הכוח המניע הוא מנוע. כך או כך, מראה צמד המפרשים המתוחים והמקומרים היה מלמד.

היו לנו חששות לגבי השיגרה והשעמום האורבים לנו במסע הארוך, אך מפליא היה כמה שהתבדונו לטובה. לא היה רגע מת. קצב החיים אומנם הואט באופן ניכר, אבל היה לנו סדריום כמעט קבוע שכלל הרבה הפסקות קפה וארוחות. הסטלבטות של שעות, ותמיד תמיד היה עם מי לשוחח או להתבדר (זאת מתי שלא רצינו להיות לבדנו או איש לעצמו). שני הלילות הראשונים, והיום שביניהם עברו בסערה, והופתענו לראות את כל הספנים הוותיקים נופלים כמו זבובים ומקיאים את הנשמה (תלקם לפחות). דווקא אנחנו הסתדרנו די טוב עם המצב – קצת ירד התיאבון, אבל זה רק תרם לחיסכון במזון לקראת ההמשך.

רוב הזמן פשוט רבצנו בתאנו ודיברנו בעניינים שברומו של עולם. חוץ מסערה שהיתה "אמיטית" – עם גלים גבוהים ששטפו את הסיפון ורוח חזקה, היה מזג האוויר בשאר הימים טרופריישי, בלי גשם, חם מאד ולח. ביום השני העניינים נרגעו ויכולנו להתחיל ולפתח את סדר האירועים היומי הקבוע. בין השאר, כל בוקר היינו זורקים אחד על השני דליים של מיים כדי להתנקות קצת ולהתקרר (לא היו די מים רגילים לרחצה).

לשאר 'יורדיהים' (שפשוט המשיכו להסריח) זאת היתה הצגה מבודדת, רק שאם התקרבו יותר מדי גם הם חטפו איזה דלי. גילינו שנושא הבישולים הפרטיים במטבח פרוץ לגמרי. הדבר היחידי שמכניס לכולם זה אורז ומים מורתחים לקפה או לשתיה, ולפעמים קצת ירקות או דגים מיובשים, מלבד הנ"ל כל אחד מצוייד במלאי פרטי, בעיקר ביצים (משהו ששכחנו ברשימה שלנו) איטריות ועוד. בקיצור לא טמנו ידנו בצלחת, והתחלנו להריץ ארוחות מלכים. את האורז המבושל (באאו!) היינו מטגנים יחד עם ירקות, אנוס, איטריות מטוגנות ושאר תוספות, ובדרך-כלל היה מישהו באזור שתדל לנו איזה ביצה/שתיים לטובת ה'מנה'. כן דאגנו להכין כל פעם כמות גדולה כדי לכבד את הסקרנים מסביב. עוד לטובת יחסי ציבור תקינים היו סיגרות שקנינו במיוחד לצורך זה, ובאמת התקבלו יפה.

התחלנו להכיר טוב יותר את אנשי הספינה אחד לאחד, ומצאנו מספר טיפוסים מעניינים. לאחדים מהם הדבקנו כינויים בהתאם. דוגמא שאני חייב להזכיר היא מנצור, או בכינויו

התחבר לנו שכולם מהאי "סולוסי", אחד האיים האינדונזיים, ששימש אשורה לגיוץ קונראד בספרים. כולם מגזע הספנים האמיטיים של האי "בוגיס". הם שלחו הלאה למשרד הבא, וכמובן שבכל מקום מחכים לפקיד ובינתיים לא בטוחים אם בכלל הסירה תפליג, או שבמקרה כבר הפליגה. באחד השלבים, בערך בשעה 11, כבר קנינו מלאי מזון עצום שאמור היה להספיק ל-5-6 ימי הפלגה, וכשהגענו לסיירה מצאנו שלושה חבר'ה (ביניהם אחד שנראה די חשוב) רכונים מעל איזה מנוע ומתעסקים עם הברגים. הנ"ל ("החשוב") הסביר לנו ברוב סמכות שיש קלקול ומפליגים רק... ביום שישי.

בסך-הכל היה קלקול קטן במנוע של איזה משאבה שצריכה להוציא מיים מתא-המטען, או משהו דומה. אותו 'בהורחשוב' זכה לתואר "איש ששת" (בתרגום חופשי לאינדונזית כמובן) וירדנו עליו די חזק במשך ההפלגה, שהרי תוך כדי תנועה הפכנו כמעט לבעלי האוויה. כאשר סוף-סוף זזנו לקחו אותנו החבר'ה למטה, לחדד המנוע האמיטית, וברוב גאווה עשו לנו פמות סביבו כדי להצטלם.

התחיל המסע. בערב הראשון כבר הרגשנו כמה נחשבנו מיוחדים. פיגו עבודנו את אחד משני התאים השייכים לקפטין – ממש מאחורי חדר ההגה, למעלה על הגשר. מצידנו היינו מסתפקים בלישון על הסיפון, אבל בהמשך למדנו להעריך את התא הקטן ששימש לנו בית ופינה פרטית לעת הצורך במשך ההפלגה הארוכה. אחר-כך גם הכינו לנו ארוחת-ערב מתוך המלאי שהבאנו. בינתיים התחלנו לשמוח קצת עם החבר'ה. (גרורני למד אינדונזית באוסטרליה, ומדבר כמעט שוטף, אני עוקב בקושי...)

הסתבר לנו שכולם מהאי "סולוסי", אחד האיים האינדונזיים, ששימש אשורה לגיוץ קונראד בספרים. כולם מגזע הספנים האמיטיים של האי "בוגיס". הם

"האיש שלנו". מנצור הנ"ל בחזר נמוכצ'יק, חיוך תמיד, עיניים מלוכסנות כלפי מעלה (סימן הכר ל"בוגיס") וחזתמת שפם. הנ"ל הכיח את עצמו כדיפלוט מלידה. תמיד היה במקום הנכון ובזמן הנכון אם היינו בדרך לעשות משהו שלא נהוג, בעדינות היה פותח הוא בחיוך ואומר "זה לא עושים" ומסביר למה. לדוגמא אם היינו קרובים מדי לדופן הגמוכה כשהסירה היתה מתנדנדת נוראות, או כשהשפרצנו מים לכיוון הגשר. כמו כן כשהיו לנו איזהם לבטים לגבי איך לגשת לעניין כלשהו, תמיד יכולנו להתיעץ עם מנצור שהפך ל"איש סודני".

את הפירות והצ'ופרים (סוכריות, ביסקוויטים וכו') חילקנו למכסות יומיות כדי שלא נשאר קרחים, וכל יום סימן עוד קו על הקיר, במתכונת "טבלת יאוש", למרות שכאמור לא הצלחנו להתייאש או להשתעמם.

כל האידיליה הזאת נמשכה עד בוקרו של היום החמישי (יום א', שבו כבר היינו אמורים להגיע), כששמנו לב שכיוון התנועה אינו בהתאם לחוץ. (כל ערב היינו יושבים קצת עם הקפטין לראות מה קורה עם המפה, וערב לפני כן הוא דיבר על 'צפון מזרח' ופתאום אני רואה שאנחנו זזים לכיוון צפון-מערב). הצלחנו לשמור על השלום כי הוסבר לנו שבמשך הלילה סטינו ושעושים תיקון (קורה לא?). לקראת הצהריים ראינו שהחבר'ה הבחינו בשתי סירות דיג עגונות "אישם בלבים" ושמיאטים ומתקרבים אליהן. קיוונו שהכוונה לקנות קצת דגים טריים לגיוון התפריט, אבל הראש היה לגמרי אחד – לא יאומן. פשוט רצו לשאול כיוון! נו – טוב מאד ששאלו, יצאה לי תמונה נהדרת של הספינה שלנו שטה בכיוון אחד והדיג הרוה עומד על הסירה שלו ומצביע לכיוון התפוך כמעט.

צוות ההיגוי של הג'אבל נור. מחפשים את הדרך

עשינו תפנית של כמעט 180 מעלות. מי כמוני יודע כמה קל להתברבר, העיקר לדעת איך לתקן. הבעיה האמיתית התחילה כשהתברר שגם את זה הם לא יודעים! אני דווקא מאד לא רציני להתערב בגלל שהם עבדו עם מפה של אחד לחצירמיליון. אומנם מפה ימית עם סימוני עומקים, ריפים ומכשולים, אבל בכל זאת – כזה קנה מידה? גרגורי, שכבר שמע ממני מה עשיתי בצה"ל, החליט שאני חייב לגשת למפה ולהגיד איפה אנחנו, כי היה ברור שאיפה שהם חושבים שאנחנו, זה לא.

מאיפה שאדע בתוך הים זרוע האיים הזה איפה אנחנו נמצאים? לא היה לי מושג לאיזה מרחק ניתן לראות בים הפתוח, איך להעריך את המרחק לאיים שמסביב וכך. היה לי איזה ניחוש פרוץ לגבי המיקום, אבל החלטתי שחייבים לוודא טוב-טוב לפני שלוקחים את החירות – כי מי יודע על מה יכולים לעלות אם מתחילים "לאנוס את השטה". אמרתי לגרגורי שאם אנחנו איפה שאני חושב, אז צריך להופיע אי גדול, ועל-ידו אי קטנטן. (כל המדידות של אזימוטים, חיתוכים וכך נעשו עם המצפן הקטן שלי – מהסוג שמשתמשים בו לריצות ניווט, כזה פלסטיק שקוף ממולא במים). כשהופיעו האיים קראנו "לייש שלנו", מנצור, וכעצתו פשוט ניגשנו לקפטין. האמת שהנ"ל היה קצת ספק, אבל כאילו 'לפי תסריט' הופיעה מולנו עוד סירת דיג. האנשים מהסירה אישרו את מה שטענו (כלומר שצריך לפנות שוב כ-100 מעלות כדי לחזור ולהגיע למעבר הנכון שפיספסנו), הם גם אישרו את שמות שני האיים שזיהינו לפי המפה. נו טוב מרגע זה הפכנו לאחראים על נושא הניווט.

התברר ללא ספק שאף אחד מה"צוות המוביל" (הקפטין ועוד 2-3 וביניהם "ששת", שאגב מאס בשם שהדבקנו לו וגם התעצבן וביקש שנקרא לו בשם הנכון, אז אמרנו לו שאם היינו מאמינים לו ולא מצטרפים להפלגה, הם אולי היו מגיעים ביום שישיר – שבשוע שאחר...). לא למדו לעבוד עם מפה. הם למדו נתיבים לפי זיכרון. מה שכן – בכל מה שקשור לספנות הם היו 'על הגובה', וגם לא לקחו סיכונים מיותרים. היתה להם שיטה של מדידת עומק – כל פעם שהיו מתקרבים לאיזה אי או ריף ולא היה ביטחון לגבי עומק המים, היה אחד הבחורים יורד לחלק הנמוך של הסיפון וזרק סליל חוט שבקצהו משקולת רחוק קדימה ורואה אם הגיע לקרקעית. באותו לילה הוחלט שמורידים עוגן ולא זזים, מה שבטוח. אי לכך בחר "צוות הניווט" מפרץ מפתה, שעל-פי המפה היה חופשי מסלעים וריפים ובו בחרו להוריד עוגן. אגב, בקשר למפה, התברר שטווח הראייה עצום. רואים ברור במרחק של 30 קילומטר, ולפעמים יותר. גם קל מאד לעשות חיתוכים

עם איים מזהים ולמצוא מיקום מדוייק. אלא שצריך לוודא כל הזמן כדי שחם וחלילה לא תהיה טעות. נשמע 'בבל'ת, אבל כל הזמן פחדתי ש'הנה, עולים על ריף'. באותו מפרץ, בלילה האחרון של המסע, חיכתה לנו עוד הפתעה. ראינו במפרץ מין צריך גדול על עמודים במרחק של לפחות קילומטר מהחוף הקרוב, ושני אורות כאילו תלויים מתחתיו. הראש הגסטרונומי אמר "דגים", ולכן (שוב בעצת מנצור) קיבלנו רשות מהקפטין, ועם עוד שני חבר'ה (מנצור ועוד אחד) חתרנו בקאנו של הספינה, שמשמש לירידות להוף, אל עבר הבית. מלבד העניין בדגים היינו סקרנים לראות מי גר שם ואיך הם חיים פתאום באמצע הים. טוב, אז קודם כל היו שם שני בחורים סינים (סימן שמתקרבים לאזור מאליה/סינפור). הם קיבלו אותנו יפה-יפה, הזמינו אותה לכוס קפה (אה, הקפה של אינדונזיה... אני כבר מתגעגע) ואחר-כך הסבירו לנו את פשר המבנה הזה ומיקומו. בצמוד לצרף היה מתקן מורז שהיה בעצם מלכודת דגים. מעין כלוב: רשת מחבלים שפתוחה למעלה ומוטבעת איזה מטר וחצי מתחת לפני הים בתוך מסגרת של במבוקים. מעל לרשת תלויים שתי מנורות 'לוקס' שמושכות אליהן את הדגים. שלוש פעמים במשך הלילה הם מעלים בעזרת גלגלות וחבלים את הכלוב-רשת ואוספים מתוכו את הדגים שהצטברו. איך גממרנו את הקפה, שוב, כאילו לפי גמריט, צילצל פתאים שעון-מנורר! באמת היה זר לגמרי למצב ולמקום, מנוגד לכל האווירה הילידית הזאת. היה זה אות לעלות את הרשת. שני הסינים הרזים מיד 'התלבשו' על המתקן, ושלז מועלה את הרשת בעוד על התחתית מפרפרים איזה 30-40 דגים ועוד כמה דיונונים (שמאד נפוצים באזור, וגם נחשבים למעדן). בקיצור, לפני

שביקשנו נתנו לנו, בתוך ג'סטה, איזה 15 דגים. גרגורי 'נמל' בכמה סיגרים, ואת שאר היבול קנינו במחיר אפסי (70 סנט). בחזרה לג'אבל-נור קיבלו אותנו כגיבורים, ואותו לילה נערכה זלילה גדולה לאור הירח המלא, לשם שינוי היה גם שקט כי נחנו על העוגן והמנוע היה כבוי. לפחות חצי לילה עבר בסעודה... איזה תענוג זה להפליג על ספינת מפרשים ללא מנוע. למחרת היתה רוח והעלו את שני המפרשים, מקומרים, ככה מלאים את הרוח, והספינה רצה. הגיע היום האחרון של ההפלגה, השישי והבלתי מתוכנן (כל הזמן אמרו ארבעה-חמישה ימים). אות למצב החמור היה שלאותו יום כבר לא נשאר כמעט אוכל, אבל כיוון שהיתה לנו אחריות ומשימה על הכתפיים שכחנו את מצוקת המזון והסתפקנו כמה שהיה. במשך היום היתה קצת פשלה כי ירד ערפל שהגביל מאד את טווח הראייה. לקחנו מרחקים בטוחים מאיזורים מסוכנים אז יצא קצת עיקוף, אבל העיקר שבשעה 11 נתקלנו בעוד סירת דייגים שאישרה את הנתיב שלנו, ובי-12 כבר יכולנו לראות את הנמל עם המפרץ. השארנו לאנשי המקצוע את נוהלי הכניסה לנמל, ונכנסנו לתא בחזרה לארוז הכל, לנקות ולעבור שוב על "מסכת התירוצים" עבור אנשי משרד ההגירה בנמל, למקרה שיעשו בעיות (עד אז גם לגרגורי נגמרה הויזה...).

ההצלחה היתה רק עניין של זמן כאשר מדובר בריקי גל. תקליטה, הראשון בינתיים, והמחזמר – "עלובי החיים" הביאו אותה קרוב יותר מתמיד לתודעת חובבי הרוק הישראליים.

המקורות היחידה בקריירה שלה היתה להקת חיל-הים. הגיעה כמלווה של שלמה ארצי, נבחנה והתקבלה – שנה לפני מועד הגיוס המקורי.

גל מגדירה עצמה כמבצעת-יוצרת עם דגש של אינטרפטציה אישית על כל צליל, תנועה ומילה. בעבר היתה ברברה סטרייסנד המודל. כיום זוהי טינה טרנר. מלבד אמוניות הבמה, גל מעידה על עצמה כטבחית גורמה. אם היא מבשלת כמו שהיא שרה, רענן צ'רבינסקי לא היה מפסיד אצלה ארוחה

קציר מאוחר

מאת רענן צ'רבינסקי

ת
ליאביב. ביום חום הרסני של סוף יולי '87. הדרך לריקי גל עוברת במסדרונות עתירי היסטוריה בימתית של תאטרון הקאמרי.

מסדרונות שושפכים לתוך הבימה הענקית עליה נערכות חזרות למחזמר "עלובי החיים", ומשם – לאולם חממווג. מאז הפך "עלובי החיים" למחזמר בומבסטי, שנגיעתו לרוק יותר מצנועה, יכולים שכניו של ויקטור הוגו לפנתאון הפריזאי לחשוש מתנודות בלתי-צפויות בקברו. ריקי גל, לא נראתה מוטרדת. מחכה בשורה הרביעית באולם לקטע שלה במחזמר, והיא מסתובבת לעברי וקורצת, יהיה בסדר.

כמו שהכל מסתדר לה עכשיו, עם תקליט ראשון, והיא בת 37, בעולם רוק ישראלי בו אתה מתחיל קריירה בגיל 20, מגיע לקדם-ארוויזיון ב-30, ומחכה לבעיטה מהקהל, לסינרמה מפוצצת או לאדם ברוך ב-35. ריקי חיכתה 15 שנים או יותר לימים האלה. הוציאה תקליט שעובד בשבילך כמו מכח אדירה בבטן או נמוך מזה, עם תמרונים קוליים שאתה עלול לא לאהוב אם יש לך משהו נגד פדנקלין או טרנר. עם טקסט אחד שכתב לה יצחק לאור – "נערת הרוק" – שקול ישראל העדיף להתייחס אליו כאילו לא קרה. תקליט אישי קשה, חזק, זועם של שנים שהתפספו, משלים איתן.

ריקי גל, זמרת, שחקנית תיאטרון, עזרה ללהקת חיל-הים להיות ב'87/67

(צילום: באדיבות "חדשות")

מה שהיתה בתוכנית ההיא, עם "המלאך שלי". הילדות חולפת דרך גירושי-הורים בגיל 3, לימודים במסיון נוצרי בירושלים, מעבר לקיבוץ, והלחקה – עם שלמה ארצי וריבקה זוהר. אחרי הצבא באו נישואין לפולי מה"גש" שקמו ונפלו, הפלה, עזיבה לארה"ב לארבע שנים של התאוששות כלכלית ואישית בתחום המזון דווקא, וחזרה לכאן, למתי כספי, שהלחין והפיק תקליט ראשון. והנה היא פה, בקאמרי. דרך ארוכה, כמעט ארוכה מדי. הפופ הישראלי לא רצה תמיד להבין שגם לריקי גל יש מה להציע. גל: "זה היה לגמרי מקרי. ממש במקרה באתי לבחינות. שלמה ארצי סחב אותי. היינו אז צמד. לפני

היו תנאים מקצועיים ללהקה. זה לא היה סתם צוות הווי. אהבתי מאוד את "סופה" והתרגשתי מאוד מ"מה אברך" שרבקה זוהר שרה. כל פעם מחדש עמדת וחיית מצומצמת

מלחמת ששת הימים, הוא ליווה אותי בגיטרה. ויום אחד הוא בא והתעקש ולקח אותי לבחינות ולהקת חיליים. אמרתי לו אבל זה עוד לא המועד שלי, יש לי עוד שנה לגיוס, והוא אמר בכל זאת תבואי. נבחנתי, ועל המקום קיבלו אותי. תכננתי ללמוד רפואה. איכשהו בגיל 18 גורא רציתי מקצוע. וזה לא נראה לי מקצוע. מין משהו שבא לי בקלות כזו, וכבר שאלו ביבר העלה אותי למטוס ואמר לי טוב את נוסעת להופיע מול היילים במדבר. אמרתי רגע, לא טסתי בחיים, לא הופעתי בחיים, מי ילווה אותי. אז שלמה קפץ ואמר אני אלווה אותך, והוא עוד לא התקבל בבחינות הראשונות. הפרופיל הרפואי שלו היה גבוה מדי.

– התלהבו ממך. החתיתו אותך שנה לפני הזמן, הכל היה מוכן לכוכבות. הפכת לכינוור שני. מה קרה שם?

– לא הרגשתי מספיק בנויה, מנוסה. יותר מדי אנשים הפכו לכוכבים מהר מדי. לא היתה להם אפשרות להתבגר לתוך המקצוע. טענות כלפי המנהלים תמיד היו לי. הם ניצלו את עמדת הכוח כלפיו, החיילים. הם לא היו אנשי צבא אלא שכירים שקיבלו דרגות פיקטיביות. היחסים בתוך הלהקה לא היו מזהירים. יחסים של ילדים היסטריים שכל אחד נאבק בצניפותיים על עוד החיכת סולו. לא אהבתי את זה.

– מה בכלל הטירוף של להיות הסוליסט בגיל 18?

– טירוף טבעי. מחשל. העדפתי את זה בתור חיילת. היו תנאים מקצועיים ללהקה הזו. זה לא היה סתם צוות הווי. אני אהבתי מאוד את "סופה", התרגשתי מאוד מ"מה אברך" שרבקה שרה. כל פעם מחדש עמדת וחיית מצומצמת. ואהבתי את "המלאך שלי". פעם ראשונה הייתה תפאורה נפלאה שהצבא טרח להשקיע. היה לנו מעמד נהדר. לא היינו בתחרות ישירה עם להקת הנח"ל, כמו שקרה ללהקת השריון, כי הם היו תל-אביבים, שהשתייכו לקליקה תל-אביבית של להקת. אנתנו היינו בחיפה, רחוקים, די מבודדים. הרגשנו מספיק טוב עם מה שהיה לנו. זה היה נורא בגדול.

התחלת משם. ידעת שזה המקצוע שלך ושאתה מכבד אותו עד הסוף". היא כיבדה אותך, ועלולה היתה לגמור רע. מה ששנות המתנה עושות לאומן, לך תדע. ריקי עלולה להכחיש, אבל כרגע היא נאבקה ומנצחת במלחמה מול הגיל, וכשהיא אומרת לי "אל תאמין לגיל, אין לי

גיל", יכול להיות שהיא צודקת, אבל מוכרחה להוסיף: "לא שלא שינה לי התרופצתי ורצתי אחרי חברות תקליטים, ואספתי חומר לתקליט. לא יודעת. זה משהו גורלי לגמרי שעכשיו זה יצא. אני מרגישה שהתקליט הוא מאד בזמן".

תקליט שלא יהיה כוס'התה של חובבי רביץ או גלרון. איזו פריצת מסגרת סגנונית, וריקי אומרת: "רק אחרי שזה יצא החוצה, הבנתי מה שזה עשה. אני, בתמימות עשיתי את זה. לא תמימות של אידיעה, אבל לא במחשבה לפרוץ מסגרת, אלא מתוך מחשבה לעשות נכון, כמו שאני חושבת. לא תכננתי לפרוץ, אתה לא יכול לעשות הישגים כאלה. רק עכשיו אני שומעת מהרבה אנשים מה זה עשה להם, לחיים שלהם..."

– לחיים שלהם?
– כן, ממש. צילצלה אלי, למשל, מיכל גמזו, שהיא מתכנתת תפאורות לאופרות, ובדרך לעבודה שמעה את התקליט, ובשבע וחצי טרחה לצלצל לספר לי שבגלל המוזיקה שלי שינתה תפאורה. היא בנתה כבר דגם מסוים, אבל המוזיקה מאד השפיעה עליה, והיתה צריכה להכניס צבעים אחרים. אתה לא מתאר לעצמך שאתה עושה את זה לאנשים".

כשהיא אומרת המוזיקה שלי היא עדיין יכולה להרשות לעצמה, למרות שהלחנים כולם של כספי והטקסטים – משל נתן זך, תרצה אתר, ועוד.

השירה – שלה, מתוך עצמה. גל: אני רואה את עצמי כמבצעת יוצרת, לא מבצעת ווקאלית. אני לוקחת את הטקסט, ועובדת עליו ומעבדת אותו ומגישה

באינטרפרטציה שאני בוחרת... אני עומדת מאחורי כל צליל, דגש, מילה. עבדתי קשה מאד בשביל לא לוותר על הדברים האלה. שום דבר פה לא מקרי. מקרית רק ההרגשה שנולדה תוך כדי עשייה. אבל היא באה מתוך אמת מוחלטת של תחושות. זו הדרך היחידה שאני מכירה. אולי בגלל זה יש בתקליט את הדבר האחר הזה.

– ב'82' אמרת לעיתון "אנשים" כי במתי כספי "יש משהו דיווין. מופלא".

– צריך נורא להיזהר מסופרלטיבים, כי שוב, אנהנו נופלים במלכודות של מילים. אפשט את זה. בגלל שהוא כליךך מקצועי וכליךך יודע ונאמן לעצמו, וכליךך בהיר בחשיבה שלו ויודע להקשיב לאחרים ולהסתכל נכון על דברים – הוא יוצא דופן בכך שהחיים לא חיספסו וטישטשו את האמת שלו. זה לא אלוהי. אני לא

יודעת מה זה אלוהי. אני רק יודעת לזהות דבר שבאמת נוגע כשהוא אמיתי וישייר".

– תני לי יום עבודה איתו. איזה עובד הוא?

– כשאתה שואל את מתי כספי אם הוא עובד קשה, הוא עונה לך "לא, הרבה". אין לו בכלל שעון או תחושה של זמן נורמטיבי. הוא עושה משהו עד הסוף, וכמה שזה לוקח זה לוקח. היה לו את הכוח לסחוף אותי לאותה תחושה, כי גם אני בקלות נסחפת להשקיע את עצמי לתוך עניין מסויים בריכוז גבוה מאד. אתה יוצא מהאולפן, לא יודע אם זה לילה או יום".

– תשירי פעם שירי ארץ-ישראל מספר אחת, שתיים ושלוש?

– "רק אם, איך מתי אומר, ניפול על הריצה מהשירים..."

– משהו יכול לגרום לך כיום לוותר על הקריירה המוסיקלית?

– אני לא חושבת. אני יכולה לעשות איזושהי הפסקה לצורך ילד, או דברים מהסוג הזה... לא צריכה לוותר, אני יכולה לשלב את שניהם. השאלה היא כמה אתה יכול לעמוד בזה. אני מאמינה שכרגע, תודה לאל, יש לי את הכוחות... אין שום צורך לוותר..."

– ואת רואה את עצמך עושה את שני הדברים?

– כן, אני... בהחלט. אני עובדת כבר שלוש שנים רצוף בתיאטרון. משך שנתיים נסעתי כל יום חיפה תל-אביב. עם החיילים ברכבת, לתיאטרון חיפה "לגטו" ר"אנטיגונה" שעשיתי שם".

– זה עושה אותך יותר שחקנית או זמרת?

– "זה עושה אותי שניהם יותר טוב, כל פעם. אני חושבת שזמר צריך להיות שחקן. לא יודעת אם שחקן צריך להיות זמר, אבל זמר צריך להיות שחקן, בהחלט. אין שום הבדל. זה נעשה עם מוסיקה, אבל זה נעשה עם מילים, מילים שמתארות מצבים, מספרות חיים. אני לא רואה שום הפרדה בין שני הדברים".

– באולפן, את נותנת מעצמך המון. יהיה עוד לתת בהופעות?

– "בתקליטים אתה נותן את המינימום הנכון. אתה לא חוסך מעצמך, אבל אין לך עדיין את מימד הקהל, שמוסיף עוד תחושות לגוף, למוח. אתה רק מדמיין. אני סוגרת את העיניים בהקלטה ונכנסת לשיר, בדיוק כמו שהייתי עושה את זה על במה".

– כשאת שרה, עוברים לך בראש

"בתקליטים אתה נותן את המינימום הנכון. אתה לא חוסך מעצמך, אבל אין לך עדיין את מימד הקהל שמוסיף עוד תחושות לגוף, למוח. אתה רק מדמיין"

"אני שוחה כל בוקר מינימום קילומטר. 20 בריכות של 50. וזהו. יש לי צורך מאד בסיסי בשחייה הזאת. איזו תחושה של הצפה, של הצפה. יש לזה כל כך הרבה משמעותיות"

(צילום: באדיבות "חדשות")

איזשהם זמרים, אומנים, שיוורדים לגרון?

– בשום אופן לא. זו שאלה מיותרת. אין השראה. ההשראה היחידה בזמן העשייה היא בדברים שאתה אומר. יש לך שיר מסוים, יש בו סיטואציה מסוימת, ואתה מתייחס אליה בהתאם. ואתה אומר מילים. אתה מדבר בעצם תוך כדי שאתה שר. אומר דברים. סגנון השירה גולד תוך כדי השירה באולפן, בהתייחסות מתאימה למוסיקה ולמילים הנאמרות. מעולם לא ידעתי איך אשיר את השירים הללו לפני כן. ואין כזה דבר לחשוב על מישהו אחר בגרון. לא אני.

"כל זמר שמתחיל לשיר, יש לו בשנים הראשונות איזשהו מודל של זמר אחר, וזה טוב. כולנו מושפעים ממודלים מסוימים במשך השנים, עד שאתה יוצר סגנון. הגעתי לשלב שהמודלים שהשפיעו עלי בעבר, טבועים אולי כבר באיזושהי צורה, אלא שהיום אני מרגישה שזה יוצא ממני.

"האמת היא, שכשהתחלתי ממש לשיר, אז ברברה סטרייסנד היתה מודל שלי. זמרת עם קול גדול ויכולת שליטה בלתי-מוגבלים. לקחתי דווקא זמרים שהשליטה שלהם בקול מירבית, והקול גדול מאד ומופק היטב ללא כל הפרעות. מאוחר יותר גיליתי את השירה הבלאדיסטית יותר, מינימליסטית יותר, לא כל-כך תלויה דווקא בקול גדול, אלא יותר באקספרסיה, יותר בהבעה, במשחק, בתחושה נכונה של הטקסט. וזה קורה יותר אצל השאנסון הצרפתי שמאד השפיע עלי. אצל ברל, פיאף, בקו וכאלה. שם כבר משולב יותר תיאטרון בשירה, לא רק שירה ווקאלית גדולה. פיתחתי יותר מודעות, פחות סטריליות. בגלל זה היום אני לא אוהבת את ברברה סטרייסנד. היא נשמעת סטרילית. אני אוהבת דווקא את החיספוס של טינה טרנר, ואת – אפילו סוזן וגה, שהטקסטים שלה כל-כך מרגשים, וזו לא זמרת גדולה או מחדשת משהו

אני לא רוצה לדבר, אלא עושה את זה."

– דיקי גל, את אשה של מי? מה הענין הזה עם בריכת-גורדון כל בוקר, כובע ים בתצלומים בעיתונות ועל התקליט?

– האמת היא שזה התחיל לפני שנה, אולי יותר, כי הייתי מוכרחה משהו שיעזור לי להתרכז בעבודה של התקליט. אני שוחה כל בוקר מינימום קילומטר. 20 בריכות של 50. וזהו. יש לזה כל-כך הרבה תכונות שאני לא יודעת מאיפה להתחיל אפילו. זה עיסוק ספורטיבי מסוג מסוים. אני שוחה את כל סוגי השחייה מלבד פרפר. ואני שוחה טוב. אני כבר במצב שאני מלמדת לשחות חברים, זמרים מהמקצוע, שאני יודעת שזה יביא להם איזושהי תועלת. זה דבר יומי, שאם אני לא עושה אותו אני לא מרגישה טוב, שלא נתתי לעצמי את השעה הנפלאה הזו של להיות עם עצמי, מבודדת בתוך המים."

– מה לגבי ים?

– אני מאד אוהבת ים ומים וכל מיני... כשהייתי בלהקת חיל-הים ולקחו אותנו לסיורים בצוללות ובסטי"לים שהגיעו בזמנו, הם קראו לי נמרת-ים. כולם הקיאו מסביבי, הוציאו את נשמתם, ואני נשארתי אדישה. אני זוכרת את זה, כי זה החמיא לי נורא. בקיצור – זה התאים מאד, חיל-הים."

בתחום השירה, אבל היא מרגשת אותי בגלל הטקסט, הכתיבה שלה. כל-כך הרבה דברים אתה אוהב בדך."

– יהודית רביץ אומרת לאדם ברוך בראיון, שייקח עוד המון זמן עד שתהיה זמרת ישראלית "ממש רוקרית"... זה נכון? למה אין שלום חנוך ממין נקבה?

– רק עכשיו נוצרת תקופה חדשה של העוה. עכשיו נשים תעונה הרבה יותר. למשל קורין אלאל, שהיא רוקרית מבטן ומלידה. היא, מבחינתי, הרוקרית, במובן המקורי שלנו, לא של חיקוי... ואם מדברים על רימונים מתפוצצים (עייני ראיין רביץ – ד.צ.) –

ומה את עושה כשאת לא זמרת?

– "אני סקרנית גדולה. המון דברים מעניינים אותי. רוב הזמן בבית אני שומעת מוזיקה קלאסית. יש לי תקליטה עצומה, כל סוגי המוזיקה שאתה יכול לדמיין. מדי פעם אני נתקעת בסוג מסוים של מוזיקה ומחטטת בה. כבר כמה שנים אני מאזינה לקלאסית רוב הזמן, וזה מנתק אותי מהסערות הגדולות על הבמה, או של הרוק, זה עושה לי בלאנס גדול, נותן לי מרחבים.

"אני בשלנית גדולה. אלופה. טבחית גורמה. התמחיתי בטעימת מזון ובפינוק-זמון. מאד אוהבת את זה. נורא אוהבת ארכיטקטורה. מכורה. הולכת לתערוכות ארכיטקטורה. השחייה והמים הם חלק מאד חשוב בחיי. מקווה שיהיה לי זמן לחזור לצייד. זה דורש המון ריכוז ומן. אני מקווה להגיע למצב שהופעה שלי תהיה מולטימדיה. לורי אנדרסון דוגמה טובה. יופי של היבור אלמנטים של תאטרון, מוזיקה וחשמל."

מועדון הצלילה

מאת רענן צ'רבינסקי

ספורט הצלילה מכר לאחרונה גם יין. זוג צוללים עולה מן הים. יפים, רטובים. מלצר בשחור נכנס עד הברכיים למים, בידו מגש ועליו שתי כוסות ובקבוק. התמונה, מעל גבי השער האחורי של כמעט כל מגאזין שראה אור משך החורף שעבר, אמורה למכור לך "פנטסיה". ספורט הצלילה נכנס דרך הדלת הקדמית למשרדי הפירסום, מתמקם בפנתאון ענפי הספורט שבכוחם למכור מוצר, לצד הכדורסל, הכדורגל, הרכיבה על אופנוע. דאייתאוויר, למשל, עדיין לא פירסמה כלום. אל הצלילה אנשים נוהרים. מחסומים של תדמית נפרצים, והשילוב של צעיר, בריא ואם אפשר – פוטוגני, יוצר ראש-חץ לכיוון הים.

4,000 צוללים עברו קורס ראשון בשנה האחרונה והענף נהנה ממפץ פתאומי, בלתי-מוסבר כמעט, לכל עבר. יש לך פיסת ים, לא חשוב איפה, פתח מועדון.

בעלי המועדונים לא נמצאים באופוריה, לא מדברים על כסף גדול. אף אחד עוד לא התעשר מצלילה,

ואף אחד לא נראה כמתקרב או אפילו שואף לכך. שמחים שבאים אנשים. כולם רוצים לפתוח קורס בסיסי מדי שבוע, מדי יום א'. רובם עושים זאת. "אפילו אם יש רק אדם אחד.", אומר גידי שפירא, בעל מועדון צלילה בנהריה. "עניין של אמינות".

לרוב יש יותר. בקיץ יש הרבה יותר. שפירא, 27, אולי הצעיר בעלי המועדונים, הוא חלק מהמפץ. את המועדון פתח לפני למעלה משנה, באזור צפוני שאינו סובל ממחסור במועדונים. באכזיב מריץ מזה 10 שנים דני בירנבוים, צולל ותיק, את העסק שלו. במרינה בעכו מנהל רמי סדנאי מועדון. בחיפה פועל מזה שנים מועדון "שיקמונה". בתל-אביב – "סנפיר" ו"אוקטופוס". ואיך אפשר בלי הרצליה – "פנינת הים". עוד אחת.

"זה עסק טוב, למרות שכולם בוכים", אומר רוני אביתר, רכז ההתאחדות לפעילות תת-מימית בישראל, וזה מאפיין במידת-מה את כל הבראנ'ה המצומצמת של בעלי-מועדוני-הצלילה, והמדריכים הותיקים והמוכרים. איזו תמימות, הרפתקנות ילדותית שגם בגיל 40 קשה להם להשתחרר ממנה. מהם הם

"שיקמונה", "סנפיר", "אוקטופוס", "פנינת הים" ו"אקוה ספורט" הם רק רשימה חלקית של המועדונים שעיסוקיהם מתחת למים.

הספורט יובא מאוסטרליה ב-1960 כשהוא סותף אחריו קומץ הרפתקנים. רק לאחר 1967 הבינו "נושאי השנורקל" את הפוטנציאל הטמון באתרי הצלילה הנחים להם בשלווה לאורך חופי ים-סוף. הענף קיבל תנופה שהגיעה למימי הים-התיכון והפך עממי וכמעט שווה לכל נפש.

מועדוני הצלילה אינם מסתפקים בהוראה והכשרת הספורט. הם עורכים מסיבות, קומוציצים, מקרינים סרטים, מארגנים הרצאות ואפילו תחרויות בישול על טהרת המזון מן הים. לא רחוק היום שיקראו לעצמם להיקלאב

מוצאים שם, מתחת למים, יום יום, שעות על גבי שעות, משך שנים? אולי גם זה מקום לחפש את עצמך. "הכיף זה שאתה מרחף במים כמו בחלל, בשקט", מנסה להסביר **נחומי סלע**, בעל מועדון "סנפיר" התל-אביבי. "חלק מהאנשים שבאים עושים את זה בגלל פחד ממים. הרוב פשוט רוצים להיות מתחת למים". הדרכת הצלילה גוזלת הרבה זמן. חייבתה עלולים לשלם את המחיר, כפי שנוכח גידי שפירא. "זו בעיה", הוא מודה, "והבעיה שלי קמה והלכה".

מן הצד השני, ישנה כנראה ההנאה לה טוען אביתר, של "לקחת עכבר-יבשה ולהפוך אותו לצולל". **וילי אלפרט**, 52, ייבא את הספורט הזה ארצה מארץ-מוצאו, אוסטרליה. הוא היה הראשון והוא לא התחרט. ב-1960 הגיע לאילת וגילה שהחלק המכוסה בו מעניין יותר. ציוד היה לו מהבית, ומילוי-אוויר מסניף חיל-הים המקומי. הישראלים, עם שאהב סייכונים, נידנדו לו שייתן להם לנסות, כשנוכח שלא יוכל להמשיך ולהסביר כל פעם מחדש שאי-אפשר סתם ככה בלי הכשרה, הצלילה את "אקוה" ספורט", מועדון הצלילה הראשון בארץ, בשותפות עם מהנדס שוודי, שניהל מועדון-צלילה בשטוקהולם. המהנדס השקיע 80 אחוז, ובתמורה שימש המקום כאתר אליו היה מביא את לקוחות מועדונו השוודי, ששבעו מהשימרון התת-מימי המקומי.

בשנת '63, הצליחה "אל-על" במזימה להגביל את טיסות-השכר ארצה לצליינים בלבד, והמשקיע השוודי הבין שתיירות רצינית לא תהיה פה. הוא מכר את חלקו לאלפרט, שנשאר חייב, והרבה. אחרי מלחמת ששת-הימים, כשלתע היה עוד חצי האי, הידוע כאחד מאתרי הצלילה המשובחים בעולם, השתלמה לו לאלפרט סוף-סוף ההשקעה. הענף קיבל תנופה אדירה, ואלפרט היה, לזמן קצר, היחיד בעסק. אחר-כך נפתחו שני מועדונים נוספים באילת, שניים בשארם-א-שייח' ואחד בגביעות. רובי אביתר נזכר ש"היה פרוספריטי. אני, אישית, בשנה אחת בנביעות הסמכתי 500 איש". אחר-כך היה השלום, שמבחינתם היה יותר הכרות-מלחמה. אבל דווקא כשכולם עצמו עיניים וחיוכו להתרסקות קטלנית, זו לא באה. אולי התעוררה התודעה. בכל מקרה, הענף נחת בשלום על הרגליים, ועוגן בחוק. בשנת 1980 נחקק "חוק הצלילה הספורטיבית", שתחם הכל באופן ברור. הענף השיל מעליו איזו תדמית מצ'וואיסטית של קומנדרימי-ג'וני וייסמילר", כדברי אלפרט, לטובת הנוסחה-שמעולם-לא-הכזיבה "חופש, חתיכות וקוקה-קולה", כפי שמגדיר **ניר אבני**, מבעלי "אקוה-ספורט" כיום.

וזה עובד. 60 אחוז מהצוללים הטריים שהוסמכו בשנה האחרונה הם

בני-נוער לפני צבא. בנות-נוער גם. 40 אחוז מהצוללים החדשים הן נשים. גיל מינימלי מותר בחוק - 15. לא הרבה אחרי זה העניין מתחיל. לחו"ל הוא כבר נסע. באילת ובכנרת הוא כבר ישן שבוע בלי לחזור הביתה. מה נשאר? ההורה המתוסכל יוצב לרוב בין סנפלינג, דאייה וצלילה, ויאולץ לבחור איפה הבן הכי בטוח. הילד יחזור לאילת, יירשם באחד מארבעת המועדונים, אולי יעשה צלילת-הכרות לפני שיתחיל בקורס עצמו.

צלילת-ההכרות היא מוסד אילתי בלעדית: תן 40 ש"ח, קח שלושת-רבעי שעה עם מדריך צמוד וציוד מלא מתחת למים. בלי הכשרה, בלי כלום. כל אחד יכול, כל גיל מתקבל. העיקר שאתה יודע לשחות, וגם זה לא חיוני לחלוטין, כי רוב העבודה מתחת למים נעשית ברגליים בלבד. התרגיל הזה אפקטיבי יותר מכל פירסומת צבעונית, ואת זה יודעים באילת. אחרי שתיים וחצי נשימות הססניות ממייכל האוויר וכמה דגים צבעוניים במיוחד, העושים בים האדום, לא קשה להשתכנע שהעתיד הספורטיבי אכן טמון בים. הקורס הראשון, בדרגת שני כוכבים, כולל לרוב חמישה ימי לימוד וצלילה. הקניית ידע בנושאים כמו פיזיולוגיה של האדם, פיזיקה, ציוד

ותכנון צלילה, הצלה ועזרה-ראשונה, ימאות והתנהגות בים. הקורס, במחיר 275 ש"ח, פלוס-מינוס נכון להיום, גורר בעקבותיו 10 צלילות-הסמכה בליווי מדריך, 27.5 ש"ח אחת, ורק לאחריהן יוסמך צולל חדש בישראל. בשלב הבא ממתין קורס 3 כוכבים - 40 צלילות הסמכה, מדריך עוזר, מדריך מוסמך, ולבסוף - קורס מדריך בכיר. מדריך מוסמך רשאי לפתוח מועדון. מדריכים בכירים יש רק 11 כיום.

הבעיה העיקרית של הספורט היא, בסופו של דבר, השיעמום. צוללים שאינם הופכים אנשי-מקצוע, זונחים את העניין. התלהבות ראשונית פגה מהר. בהתאחדות רשומים 17,000 חברים. רק 10,000 מתוכם פעילים ומשלמים דמי-חבר באורח-קבע. רובי אביתר מודע לבעיה: "הבנאדם יודע לנשום מתחת למים, מה עכשיו? זה ספורט. הצלילה - שקודם היתה מטרה, הופכת אמצעי. אז יש צילום תת-מימי, ביולוגיה תת-מימית, ארכיאולוגיה ודיג תת-מימי".

המועדונים מתמודדים עם הבעיה תוך ביצוע מטאמורפוזת מרשימה לכיוון של מרכזים-חברתיים עבור החברים. במקרים קיצוניים, הצלילה הופכת תירוץ, נדחקת לקרן-זווית. יש חג - עורכים מסיבה, קומויץ. מקרינים סרטים, מביאים אנשים

צלילים: בארבות "חישות"

צלילת היכרות אומרת: תן 40 ש"ח, קח ¼ שעה עם מדריך צמוד וציוד מלא מתחת למים. בלי הכשרה, בלי כלום. כל אחד יכול.

מבחוץ להרצאות. אנשי המכון לרפואה ימית בחיל-הים פופולאריים כאן. אצל גידי שפירא אפשר למצוא אפילו תחרות בישול הדג הטעים וערב גבינות ויין. מפיצי ידיעונים המפרטים פעילות, ומדברים הרבה על אותה "פעילות חברתית". גם זה חלק מהפריחה העכשווית. רובי אביתר: "יש לנו את תופעת המשפחות הצוללות. כל המשפחה עושה קורס

ביחד. המשפחה צוללת - המשפחה צוהלת, זו הסיסמה. אולי בקרוב נמצאת מייכל האור המשפחת, עם צינורות מהמיכל של האבא..." לוקחים את התחביב ברצינות. גידי שפירא עשה את הבלתי-יומון וקיבל הכרה אקדמית בספורט הצלילה מצד הטכניון. הסטודנטים עושים קורס על חשבון המוסד, ומקבלים נקודה וחצי זכות לתואר על בסיס הקורס. שפירא

משכנע: "זה לא ספורט רגיל שאתה מכה בכדור. זה ספורט שאתה לומד פיזיקה ורפואה, זה ספורט אם ראש, וכיום בעולם זה הגיע לרמה של קולג'ים". התקדים הזה יצר המשך. כיום מכיר הטכניון גם בחוג להכיבה על סוסים. פני הדור לאן.

בהתאחדות ראו כי טוב, ופנו אל משרד החינוך - לו כפופה ההתאחדות - בהצעה לפרויקט "נוער צולל": בגיל

12, במקום סתם בריכה, יעשו מהתלמידים, במסגרת שעות הלימודים, "שנורקליסטים מדופלמים", להגדרת אביתר.

"הקאדר שאנחנו מכינים מדבר על 30,000 ילדים. כשהם יגיעו לגיל 15 אני משוכנע שהם ילכו לצלילה, וזה העתיד שלנו". "בכלל", הוא אומר, "זה ספורט שצריך להקיף הרבה מאד אנשים, כי אנחנו, כמו שאומרים, לחוף ימים נשכון, אז במקום שנשכב על החול ונשתזף, שתהיה קצת פעילות".

את תפקיד נביא-הזעם נוטל על עצמו דני בירנבוים, בעל המועדון באכזיב. פעם היה לבד בצפון. לפני 10 שנים, כשרק פתח, המועדון העלה גיחוך. מאז הכשיר 3,500 צוללים, ביניהם גם מתחריו כיום. זכה בכל המכרזים של קורסי-המדריכים. צולל רב-מוניטין. רק מה, המתחרים.

הפריחה העכשווית זמנית, הוא אומר. "יש תאוריה, שאם אתה פותח דוכן פלאפל, מיד ייפתחו עוד 20 מסביבך, וכולם יחיוקו מעמד - אבל לטווח קצר בלבד. וזה מוכח. באילת כולם חוגגים, וכשיש עבודה יש גם חברים. צדיכים עוד שנה-שנתיים לראות אם זו מכה זמנית או משהו שיישאר. אני מעריך שהעסק הזה ייפול. הגידול הוא בחוסר-פרופורציה. אי-אפשר לפתוח מועדון בכל קרן-רחוב".

כיום עוד אפשר. הקהל מגיע. גידי שפירא מסתכן בסיווג קהל: "ישנם הרופים לצלילה, שיוצלו בכל מצב זמן. ישנם אלה שיבואו בכל שבת שלישיית ורביעיית, כשהאשה מרשה, וישנם אלה שלא עושים כלום, אבל מחשיבים את עצמם כצוללים לכל דבר. כל הסוגים אוהבים מאד פלאברה".

המועדונים הצפוניים מציעים הרבה דיג תת-ימי, ומספר מצומצם של אתרים לביקור: הקניון התת-ימי, המשתרע מאכזיב צפונה, לאורך 6 ק"מ, ובו ניתן למצוא מצוקים עד לגובה של 15 מטר. הניקרות בראש הניקרה, מטוס הסילון הטבוע "מטאור" ושתי אוניות טבועות: "האוניה הטורקית" אוניית קיטור מתחילת המאה ה-19, המצויה בחוף נהריה, ו"נעמת כארים" - צפונית לנהריה. באותו אזור אפשר לצפות גם בשלושה עוגנים ענקיים מהמאה ה-

17. אולי גם בכרישים. "זה לא שאין כרישים", אומר גידי, "אבל הם לא תוקפניים וכמעט שלא פוגשים בהם. יש סיפור על מישהו שראה כריש, וזה באמת כריש מהסיפורים".

לא רק כחול

בהתאחדות לפעילות תת-ימית מרגישים לא נוח לדבר על הסיכון שבספורט הצלילה. אלמלא התאונה שאירעה באפריל השנה ובה נהרג אדם, מדגישים שם. לא היה על מה לדבר כלל.

ב-2 באפריל, בשעות הבוקר המוקדמות, במסגרת קורס ברמה של 3 כוכבים, שאירגן מועדון הצלילה האילתי "לאקי דיוורס", נערכה צלילת-עומק מודרכת לעומק 50 מטר. חמישה תניכים ירדו לצלילה זו אולם ארבע בלבד עלו ממנה. הצולל עודד שיינבליט ז"ל, נהרג בתאונת-צלילה שאירעה. ועדה מיוחדת שהקימה ההתאחדות לחקר נסיבות התאונה, פירסמה את ממצאיה בגיליון "אל-הים" שהתפרסם בינו.

הסיפור, על-פי גרסת הועדה, הוא זה: חמשת הצוללים הודרכו על-ידי דני אנדליך ופול יואכים. הם יצאו לים על-גבי הספינה "סראלף". לסקיפר הספינה, אריאל, נאמר לעצור במקום בו יורה מדי-עומק על 45 מטר. נראה כי העומק בו עצר הסקיפר היה רב בהרבה.

המצוף בו נעזרים הצוללים בעת הצלילה הורד, אולם משקלם הרב של האבזורים שחובדו אליו במים הותירו לו כושר ציפה חיובי של שלושה ליטרים בלבד. מן המצוף משתלטל לעומק חבל, בו אמורים הצוללים להעזר. בתחתית החבל - משקולת, האמורה להיות מונחת על הקרקע, ועל-ידי כך למנוע הפעלת לחץ על המצוף מכיוונה, אולם בצלילה זו לא נגעה המשקולת בקרקע. לו היתה מונחת על הקרקע, נותר היה למצוף כושר ציפה חיובי של 13 ליטרים, במקום השלושה האמורים.

קבוצת הצוללים ירדה לעומק 50 מטרים, שם אמורים היו, לפי הנהלים, לכתוב את שמם בכתב-ראי ולפתור תרגיל בחשבון. בשלב זה הבחין צולל שהסתתרה אל הקבוצה משקיעתם של הצוללים לעומק 55 מטר. הוא סימן זאת לאנדליך, וזה סימן לחניכים לעלות. עתה אחזו בתבל העזר מספר אנשים והוא החל לשקוע. יואכים עקב אחר מדי-העומק, והבחין שהוא ממשיך לרדת עד למעצור, ב-65 מטרים. כן הבחין בתופעות של שכרון-מעמקים.

על-פני הים, הבחין הסקיפר אריאל שהמצוף והדגל נעלמו. הוא כיוון את הספינה לאזור הבועות. מתחת למים, ניפחו הצוללים את הגורות הציפה שלהם וסייעו זה לזה לעלות למעלה במהירות, דבר מסוכן לכשעצמו, שגרם נזקים. אנדליך, שהתעכב בעומק 30 מטר, ראה מתחתיו שני ענני בועות, ושב וירד לקראתם. בעומק 50 מטר זיהה שענן אחד נעלם. הוא המשיך לרדת וזיהה בבירור את המיכל הדחוזי שהיה קשור לערכת הירידה.

לאחר שכולם מלבד עודד ז"ל עלו לפני המים, נשאר אנדליך במקום בנסיון למצוא סימנים לצולל האבוד, אולם בשל העומק הרב נתקל בקשיים. מיכלי הצלילה והווסת של עודד נתגלו בחיפושים שנערכו מאוחר יותר. מיקום החיפושים נקבע על-פי מה שמסרו המעורבים בפרשה. רק כעבור יומיים התברר שאתר-הצלילה האמיתי היה כמה מאות מטרים משם.

אבי של עודד ז"ל, שאול שיינבליט, תקף בחריפות את מועדון "לאקי דיוורס" וטען כי לא בוצעו חיפושים רציניים מטעם המועדון, אלא מטעם חיל-הים בלבד, כי המועדון המשיך בפעילות שיגרתית לאחר האסון, וכי הספינה "סראלף" יצאה ביום שלמחרת להפלגת תענוגות.

מנהל המועדון טען כי לא היו דברים מעולם, וכי נעשו כל המאמצים. גם עצם עובדת הקמתה של ועדת-חקירה פנימית לנושא, כלומר - ועדה שהורכבה מאנשים שלהם אינטרסים אלו או אחרים בהתאחדות או במועדונים מסוימים, משאירה טעם רע מן הפרשה, ומעוררת תהיות. לאתר האסון הושעה המדריך הראשי, דני אנדליך, מתפקידו.

הטובה ביותר בפני כרישים – לקחת איתך סכין ובמקרה הצורך לדקור את החבר ולהסתלק במהירות. עיתון של צוללים: אחד בלבד – "אל הים", פעם בחודשיים, כרומן, מקיף את כל הפעילות התת-מימית האחרונה, מאמרים ברמה סבירה. קדיא בהחלט גם למי שאינו מתמצא. בעולם הגדול מתפרסמים מגאזינים רבים בנושא, הבולטים שבהם: "סקין דיור מגאזין" האמריקאי ו"ספורט דיור מגאזין" הבריטי. המלצה של צולל: לא לאכול דגים אצל הבידואים בטאבה. קילקול-קיבה. לעומת זאת, מומלצים מיץ המנגו והגיובות של הבידואים האמורים. עצת רובי. כדאי לנסות. הכל.

יוסי פולאק. גם לו סילבר עשה מספר נסיונות בצלילה, אולם ככל הנראה, יותר. מבחינת חידושים בציוד, נראה כי קפיצה גדולה קדימה לא תהיה. רובי אביתר: "יש גימיקים פה ושם, אבל נשארים על העקרון הבסיסי של ווסת-קנה-מיכל. הייתי עכשיו בתערוכה בארצות-הברית, וגשיא "סקובפרו" (חברה גדולה לציוד-צלילה) אמר: 'איטס אול דה סיים שיט'. בעיקר, אפשר לנסות להקטין את המיכל". עגה או ביטויים יחודיים לתחום אין כמעט. משהו שמסתובב לאחורנה בשטח: תפס דקומפרסיה – הלך לנוח, עזוב אותו. בדיחות של צוללים, דוגמא: ההגנה

באזור המרכז אין כמעט גוף, יש דגים ויש תל-אביבים, שמטבעם לא אוהבים לנסוע רחוק ובאים לקורסים בשעות אחר-הצהריים, אחרי יום העבודה. בים-סוף יש כל מה שאפשר להעלות על הדעת. "אקוה-ספורט" הוא המועדון הגדול בארץ, והוא בעצם הרבה יותר ממועדון. יש לו תוף משלו, אכסניית-צוללים משלו, מסעדה, ואפילו אופנת-בגדים מקורית הנמכרת רק בחנות הנמצאת בשטח המועדון. ניר אבני אומר שזו הבילת-נופש, המאפשרת לו לצאת בכלל, משטח המועדון ולחיות טוב. יכול להיות.

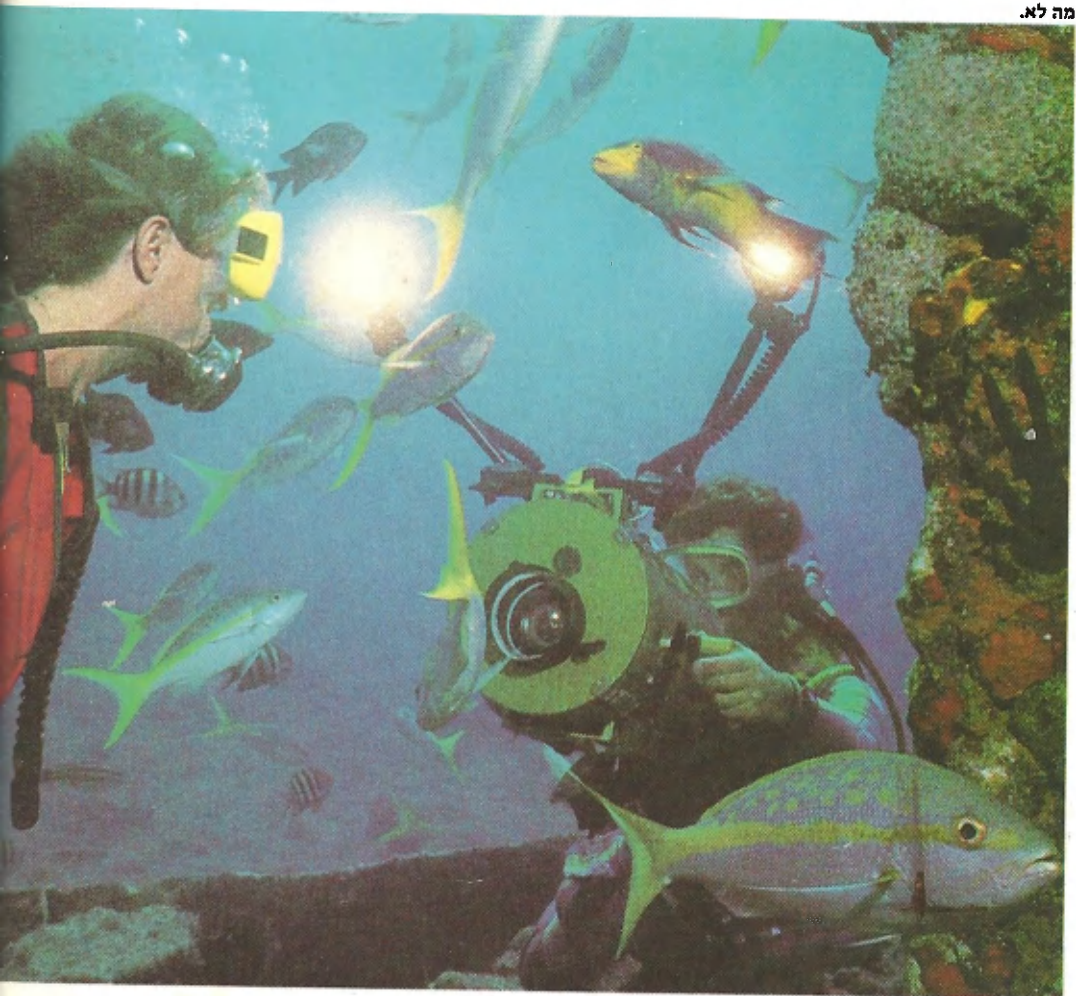
בזמן הקרב בברזיל הם ייבאו למועדון את מה שנשאר מאומני הארץ הטרופית ההיא, אחרי שה"סינרמה" לקחו את שלהם. היה שמת. אחר-כך סידרו לאלי ישראלי לרדת עם אולפן נייד אל מתחת למים ולשדר משם גימיק מרשים בשם "גלי-צה"ל". הלימודים במועדון מתבצעים בעברית, אנגלית, גרמנית, שוודית, הולנדית ופורטוגזית. 1,000 מקורסי-הצלילה שהועברו בארץ בשנה האחרונה נערכו ב"אקוה". רבע מהכמות. פעם בשבוע הם יוצאים עם המעוניינים לספארי תת-מימי בסני. לזכר הימים הטובים. ויש גם קורס לצילום תת-מימי, אפילו וידאו תת-מימי. מה לא.

למים יורדים עם 20 קילוגרמים נוספים לפחות של ציוד. אם אתה צולל פעם בשבוע, כדאי לקנות הכל, אומר גידי. שיהיה בבית. המחירים אינם קבועים. אפשר לסגור עיסקה על ציוד מלא ב-1,000 דולה, ואפשר לטפס עד 1,500. השכרת ציוד ליום עולה בין 35-40 ש"ח, כולל מילוי אויר. ציוד אישי מומלץ בכל מקרה על-ידי המדריכים. הדרך היחידה להיות בטוח לחלוטין ברמת-האחזקה.

בפני הצולל הותיק עומדות מאוחר יותר אפשרויות מגוונות להתפתחות. לקבוצות מרוכזות של "מכודים" נפתחים לעיתים קורסים בנושאים שגרתיים פחות: צלילה במערות, ארכיאולוגיה, צלילת-לילה, ניווט תת-מימי. הצלילות נרשמות כולן ביומן מיוחד הניתן לשם כך לכל חבר המצטרף להתאחדות. כל צלילה מחייבת לפחות זוג צוללים. צלילה לבד אסורה. מה קורה מבחינת דכילות. הצוללים עתירי-השם אינם רבים והענף צובר עדיין תאוצה בתחום הזה. הצולל המפורסם בעולם הוא הנסיך צ'ארלס, המשמש בתוקף תחביבו נשיא התאחדות הצוללים הבריטית. בארץ, מעדיפה ההנהגה ענפי-ספורט רועשים יותר, אולם התקשורת והבידור מגלים עניין. אלי ישראלי ויצחק קפלטור (צ'רצ'יל) צוללים. יורם ארבל יורד מדי פעם, וכמוהו גם מייק בורשטיין והשחקן

למעלה: למים יורדים עם 20 ק"ג נוספים לפחות של ציוד. אם אתה צולל פעם בשבוע כדאי לקנות הכל. למטה: ב"אקוה ספורט" שבאילת יש כל מה שאפשר להעלות על הדעת. גם קורס לצילום תת-מימי, אפילו וידאו תת-מימי. מה לא.

פרידה מהקומנדו הימי ■ עמוס אטינגר

ומשחים קשים ומפרכים. ■ וצעדות לארך החופים. ■
"לזה חוסכת זם" - יש לעבוד בדרך, ■ רבים הנשברים
 אשר נושרים בדרך, ■ רבים אינם עומדים במשברים ■
 אך הטובים - בצות נשאים. ■ אמון, תדגיל, אמון,
 הזמן חולף ■ עד רגע בו צומחות - כנפי העטלף. ■
 ואחרי כך ימי המבצעים במים, ■ בסוריה, לבנון ובחופי
 מצרים. ■ מעבר לירדן, על גדות התעלה ■ וכל מבצע
 הנו - סמור של עליה. ■ לכן אחות הלוחמים של זאת
 היחידה. ■ אינה ללא הסבר, וגם אינה חידה.

(מורסם ב"בין גלים" מס' 158)

מלים רבות, מלים זפות וממוצצות שמורות עמי, ■
 בכל מה שקשור כאן, לקומנדו הימי. ■ מלים כמו
"מסתורין" "משאיות" ו"סוד" ■ ו"אתגרים"
 ו"משימות" ו"מבצעים" ועוד... ■ ועד שלא הגעת
 ודאיתי מקרוב ■ ועד שלא שמעתי כמה רע, וכמה
 טוב. ■ חשבתי כמו רבים אז, באותם המונחים ■
 שהקומנדו הימי, זו חבורה של מלאכים. ■ של אנשים
 שכל הזמן חיים בחד ■ ולועגים הם לקשיים וגם
 למחד ■ וכל אחד "שמשוו" או "קסיוס קלי", ■ עד
 שבאתי וראיתי כי הנה... ■ זו חבורה נורמלית, זו
 קבוצה של אנשים, ■ שתחת ה"קלמסו" הם חמים
 ורגישים, ■ שיש להם כמה פחדים, כמה חולשות
 טובות, ■ שיש להם שנאות קטנות וכמה אהבות, ■
 ובין בקבוק ובין מבצע ובין אמון, ■ תמצא רעות
 טובה, תמצא אמון ■ תמצא כאן חברה עם הרהור
 יום דילמות, ■ תמצא גברים קשוחים, שיש להם
 ברזלמות ■ ואת דמוי ה"מאצ'ו", זה מיד סותר... ■
 את חבורה נורמלית - שיש בה קצת יותר. ■
 ה"קצת יותר" הזה, אשר אותם מבליט, ■ הנו הכושר
 להתמיד ולהחליט. ■ ה"קצת יותר" הזה - אינו גבורה
 אומץ, ■ אלא סגנון אשר שייך לזה הקומץ. ■ ה"קצת
 יותר" הזה - במבצעים, ברות, ■ עושה אותם היום,
 ללא וכוח ■ לחבורה של אנשים, של המה ומי, ■
 קורא להם בלחש, הקומנדו הימי. ■ וכמה נערות, את
 סבטן המלטף, ■ שולחות בחיבובת אל בין כנפי
 העטלף. ■ וכמה נערות טובות החליטו או להיות, ■
 לאנשים האלה - הנשים החוקיות. ■ והן יושבות עמו
 כאן - צמודות לבעלים, ■ והן בטוחות שהן יודעות
 כל מבצעים, מעללים, ■ אשר בעליהן בצעו אינם
 ארשם בלאט; ■ ולך תאמר להן - שהן יודעות בליך
 מעט. ■ ולך תאמר - גם אם בזה אין הגיון, ■ שהאמת
 הוא לפעמים - גדולה מהדמיון, ■ וכל מבצע - את
 המציאות סותר, ■ לזה מה שקראתי - "קצת יותר"
 ■ ממה מרכב הכח הלוחם הזה עכשיו, ■ מאנשים
 סמבצעים, וממורשת קרב. ■ מורשת שהחלה כחמש
 סוּך, מסחיד, ■ של כמה חולמנים אשר ראו את
 העתיד. ■ של כמה "פרתחים" אשר הבינו כי קיים
 תפקיד נכבד גם לקומנדו, במצולות הים. ■ עוד לא
 היה צבא, עוד לא היה ציוד, ■ רק כמה נעוים, בחד
 ולחוד, ■ יצאו דמוסים בתוך מסגרת לא ברורה, ■ של
 מה שהם קראו - "הלוחמה העיריה". ■ ללא בגדי
 צלילה, בלי בקבוקי אוויר, ■ ללא ברכת - מה
 שקוראים - הסגל הכביר. ■ עם בגדיים, בקור, ברשת
 חרישית, ■ החלו לארגן את מבצעי הבראשית, ■
 שצחקו להם: אמרו: "משנעים" ■ אמרו: מה התכלית
 בכלל? ואזה מבצעים? ■ והתשובה אשר נתנו או
 בשתיקה, ■ היו הטעם של מוקשיהעלוקה ■
 שסמינות הודמלכותו הרגישו כלילות ■ ברוע של
 אל תוך הים, למצולות. ■ בנמל חיפה, בקפריסין, בו
 פעם אחר פעם, ■ הרגישו אניות הצי הבריטי את
 הטעם, ■ את טעם האסון של אמפריה הבריטית
 מדי מי שנקראו "המשנעים" של השייטת, ■ פתאום
 כבר לא דברו בסגל על תאוריה, ■ מתאם זמני של
 מבצעים אשר נשמו הסטוריה, ■ מתאם של
 סמינות הנפש וזה, ■ וה"אמיר - פרוק" עמיתו של
 החוף של עזה. ■ ובמטה או נמקחו, עיני כסמל וחי ■
 כדי להודות בצרך הקומנדו הימי. ■ מבלי להסיר את
 לסודות צבאיים מאד ■ לחוף הים, אישם הים
 בסיס צבאי, בסוד, ■ ואוירה של רובעיי-פלמ"ח
 חולצה וסודר, ■ קבלה דמוסים של יחידה ■
 וסדר. ■ זה לא בדיוק הסדר במסרת התקנית, ■
 שיעשה מאשר את ה"משטרה הצבאית". ■ אבל
 היתה זו מן משמעת שבסיסה עומה, ■ על יחס הכבוד
 בין הלוחם למפקד, ■ ומתחילים התרגילים של פשר
 ויכולת, ■ ומתחילים האמונים של אמש וסבלת. ■

